

Sverige i Förenta nationerna samt vissa frågor rörande mänskliga rättigheter, folkrätt m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 2004/05:95 Sverige i Förenta nationerna 2003–2004, de motioner som väckts med anledning av skrivelsen och motioner som avlämnats främst under allmänna motionstiden 2002, 2003 respektive 2004 och som är inriktade på frågor som tas upp i skrivelsen.

Betydande utrymme ägnas i betänkandet åt det pågående arbetet för att reformera FN. I det sammanhanget kommenterar utskottet också förslag som lagts fram av FN:s generalsekreterare Kofi Annan i rapporten *In larger freedom: Towards development, security and human rights for all* (I större frihet – På väg mot säkerhet för människor, samhällsutveckling och mänskliga rättigheter för alla), vilken utgör ett viktigt led i förberedelserna för FN:s högnivåmöte på stats- och regeringschefsnivå i september 2005. Generalsekreterarens rapport publicerades efter det att regeringen överlämnat sin skrivelse till riksdagen.

Utskottet uttalar sitt tydliga och starka stöd för generalsekreterarens strävanden att reformera FN:s verksamhet och genomföra institutionella reformer. Utskottet välkomnar den helhetssyn på utveckling, säkerhet och mänskliga rättigheter som kommer till uttryck i hans rapport.

I fråga om *utveckling* anser utskottet bl.a. att Sveriges stöd måste vara tydligt och konsekvent i fråga om en snabb upptrappning av biståndet från givarländerna så att biståndsmålet om 0,7 % av BNI skall kunna nå senast 2015 och betydande ökningarna ske dessförinnan.

Vad gäller *säkerhet* framhåller utskottet att FN:s viktigaste roll är att förebygga och lösa svåra konflikter. Utskottet ställer sig bakom en breddad syn på kollektiv säkerhet som inte bara innefattar mellanstatliga krig och konflikter utan också terrorism, massförstörelsevapen, organiserad

brottslighet och civilt våld liksom fattigdom, dödliga infektionssjukdomar och miljöförstöring eftersom även de sistnämnda hoten kan ha katastrofala konsekvenser. Det behövs ett stärkt kollektivt säkerhetssystem där FN har en fundamental roll. Principer bör anges för FN:s våldsanvändning.

Som ett led i åtgärder för att stärka *de mänskliga rättigheterna* betonar utskottet det internationella samfundets skyldighet att skydda som en grundval för kollektivt handlande mot folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten. Utskottet anser att regeringen bör ta lämpliga initiativ för en återkommande utförlig ländervis rapportering och debatt inom FN om mänskliga rättigheter.

Vikten av ett *stärkt och reformerat FN* understryks av utskottet. Säkerhetsrådet bör utvidgas och bli mer representativt och bättre återspegla dagens geopolitiska förhållanden. Generalförsamlingen bör vitaliseras och ägna sig åt angelägna och aktuella frågor. Utskottet stöder generalsekreterarens förslag om att ge FN:s ekonomiska och sociala råd, Ecosoc, en stärkt roll i policyskapande och samordning respektive om att ersätta kommissionen för mänskliga rättigheter, MRK, med ett permanent råd för mänskliga rättigheter.

Utskottet föreslår att regeringens skrivelse läggs till handlingarna och avstyrker samtliga motionsyrkanden. I ärendet finns 15 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden	9
Ett mer effektivt och legitimt FN	9
Modernisering och utveckling av FN	9
Säkerhetsrådets sammansättning och vetorätten	25
Mänskliga rättigheter.....	28
Folkrätt – fred och säkerhet.....	33
Allmänt om förnyelse av folkrätten och FN:s roll i global krishantering.....	33
Internationella brottmålsdomstolen	39
Svenska bidrag till krishantering	40
Specifika konventioner, ratificeringar etc.....	41
Länder och regioner m.m.	49
Nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen och konventionella vapen.....	53
Terrorism, rättssäkerhet och sanktioner	56
Hälsofrågor samt sociala och miljörelaterade frågor med anknytning till utvecklingssamarbetet	59
Hälsofrågor och sociala frågor m.m.	59
Miljörelaterade frågor m.m.	64
FN:s finanser m.m.	67
Reservationer	70
1. Modernisering och utveckling av FN (punkt 1) (m, fp, kd, c).....	70
2. Säkerhetsrådets sammansättning och vetorätten (punkt 2) (fp).....	71
3. Folkrätt m.m. (punkt 4) (m, fp, kd, c).....	72
4. Folkrätt m.m. (punkt 4) (v).....	73
5. Folkrätt m.m. (punkt 4) (mp).....	74
6. Specifika konventioner, ratificeringar etc. (punkt 5) (fp, c)	75
7. Specifika konventioner, ratificeringar etc. (punkt 5) (v)	75
8. Specifika konventioner, ratificeringar etc. (punkt 5) (mp)	76
9. Länder och regioner m.m. (punkt 6) (m, fp, kd, c).....	77
10. Terrorism, rättssäkerhet och sanktioner (punkt 8) (mp)	78
11. Hälsofrågor och sociala frågor m.m. (punkt 9) (kd).....	78
12. Hälsofrågor och sociala frågor m.m. (punkt 9) (mp).....	79
13. Miljörelaterade frågor m.m. (punkt 10) (kd)	80
14. Miljörelaterade frågor m.m. (punkt 10) (mp)	80
15. FN:s finanser m.m. (punkt 11) (mp).....	81
Särskilda yttranden.....	82
1. Folkrätt m.m. (punkt 4) (v).....	82
2. Länder och regioner m.m. (punkt 6) (v)	84

Bilaga

Förteckning över behandlade förslag.....	85
Skrivelsen	85
Följdmotioner	85
Motioner från allmänna motionstiden 2002.....	88
Motion väckt med anledning av skr. 2003/04:20.....	88
Motioner från allmänna motionstiden 2003.....	89
Motioner från allmänna motionstiden 2004.....	91

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Modernisering och utveckling av FN

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U280 yrkande 15, 2003/04:U203 yrkandena 15 och 16, 2003/04:U238 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U246 yrkande 1, 2003/04:U285 yrkande 2, 2003/04:U335 yrkandena 3–5, 7 och 8, 2003/04:U348 yrkande 26, 2004/05:U10 yrkandena 1–3, 2004/05:U11 yrkandena 6, 16 och 17, 2004/05:U12 yrkandena 1–6, 7 i denna del och 8, 2004/05:U235, 2004/05:U242 yrkande 7, 2004/05:U260 yrkandena 1 och 8, 2004/05:U267 yrkandena 1, 2 och 11–13, 2004/05:U304 yrkandena 4 och 5, 2004/05:U308 yrkandena 3 och 4, 2004/05:U314 yrkande 4, 2004/05:U334 och 2004/05:U335.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Säkerhetsrådets sammansättning och vetorätten

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U201, 2003/04:U203 yrkande 14, 2003/04:U329 yrkande 5, 2003/04:U335 yrkande 6, 2004/05:U11 yrkandena 2 och 3, 2004/05:U12 yrkande 7 i denna del, 2004/05:U216 yrkande 4, 2004/05:U221 yrkande 6, 2004/05:U267 yrkande 10 och 2004/05:U304 yrkande 7.

Reservation 2 (fp)

3. Mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U14 yrkande 3, 2004/05:U11 yrkandena 5 och 9, 2004/05:U204 yrkande 3, 2004/05:U210, 2004/05:U225 yrkande 3, 2004/05:U239 yrkande 5, 2004/05:U260 yrkandena 9 och 10, 2004/05:U304 yrkande 6, 2004/05:U305 yrkande 1, 2004/05:U315 yrkande 17 och 2004/05:U310 yrkande 4.

4. Folkrätt m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U292 yrkande 2, 2003/04:U335 yrkande 2, 2004/05:U10 yrkande 6, 2004/05:U11 yrkandena 1, 10 och 11, 2004/05:U219 yrkande 3, 2004/05:U221 yrkande 2, 2004/05:U223 yrkande 2, 2004/05:U225 yrkandena 8, 12 och 13, 2004/05:U260 yrkande 7, 2004/05:U268 yrkandena 32 och 33, 2004/05:U304 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U314 yrkande 14 och 2004/05:U315 yrkande 16.

Reservation 3 (m, fp, kd, c)

Reservation 4 (v)

Reservation 5 (mp)

5. Specifika konventioner, ratificeringar etc.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U255 yrkande 3, 2003/04:U278 yrkande 3, 2004/05:L295 yrkande 20, 2004/05:U10 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U11 yrkandena 7 och 15, 2004/05:U225 yrkande 17, 2004/05:U252, 2004/05:U257 yrkande 1, 2004/05:U283 yrkande 2, 2004/05:So604 yrkande 16 och 2004/05:A321 yrkandena 2 och 4.

Reservation 6 (fp, c)

Reservation 7 (v)

Reservation 8 (mp)

6. Länder och regioner m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U206 yrkande 4, 2002/03:U249 yrkande 4, 2004/05:U11 yrkandena 12 och 13, 2004/05:U229, 2004/05:U267 yrkande 7, 2004/05:U307 yrkande 3, 2004/05:U315 yrkande 3 och 2004/05:U324.

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

7. Nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen och konventionella vapen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U274 yrkande 1 och 2004/05:U10 yrkande 4.

8. Terrorism, rättssäkerhet och sanktioner

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju278 yrkande 4, 2002/03:U249 yrkande 6, 2004/05:U10 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U11 yrkande 14 och 2004/05:U318 yrkande 3.

Reservation 10 (mp)

9. Hälsfrågor och sociala frågor m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:U10 yrkandena 10 och 12, 2004/05:U11 yrkandena 8 och 18, 2004/05:U12 yrkande 9, 2004/05:U233, 2004/05:U243 och 2004/05:U280 yrkandena 3, 5 och 7.

Reservation 11 (kd)

Reservation 12 (mp)

10. Miljörelaterade frågor m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U336 yrkande 1, 2004/05:U10 yrkandena 13 och 15, 2004/05:U12 yrkande 10, 2004/05:U219 yrkande 9 och 2004/05:U311 yrkande 5.

Reservation 13 (kd)

Reservation 14 (mp)

11. FN:s finanser m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U309, 2003/04:U335 yrkande 9, 2004/05:U11 yrkande 4 och 2004/05:U260 yrkande 6.

Reservation 15 (mp)

12. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2004/05:95 Sverige i Förenta nationerna 2003–2004 till handlingarna.

Stockholm den 24 maj 2005

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Berndt Ekholm (s), Carina Hägg (s), Holger Gustafsson (kd), Alice Åström (v), Kent Härstedt (s), Kaj Nordquist (s), Birgitta Ohlsson (fp), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta Hedström (mp), Anita Johansson (s), Björn Hamilton (m), Cecilia Wikström (fp), Henrik S Järrel (m) och Annika Carlsson (c).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2004/05:95 Sverige i Förenta nationerna 2003–2004, de motioner som väckts med anledning av skrivelsen och motioner som avlämnats främst under allmänna motionstiden 2002, 2003 respektive 2004 och som är inriktade på frågor som tas upp i skrivelsen. Skrivelsen överlämnades till riksdagen den 10 mars 2005.

I skrivelsen redogör regeringen för FN:s verksamhet åren 2003 och 2004, med tonvikt på svensk FN-politik under dessa år. Där redovisas även aktuella frågor inom ett flertal av FN:s centrala verksamhetsområden, såsom fred och säkerhet, nedrustning och icke-spridning, terrorism, utvecklingssamarbete och ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor, humanitära frågor, folkrätt och mänskliga rättigheter samt FN:s finanser. Särskild uppmärksamhet ägnas i skrivelsen åt det pågående arbetet för att reformera FN, där en redogörelse lämnas för ett antal prioriterade områden för att stärka FN:s effektivitet och legitimitet.

Efter att skrivelsen överlämnades till riksdagen har FN:s generalsekreterare Kofi Annan den 21 mars 2005 publicerat rapporten *In larger freedom: Towards development, security and human rights for all* (I större frihet – På väg mot säkerhet för människor, samhällsutveckling och mänskliga rättigheter för alla), vilken utgör ett viktigt led i förberedelserna för FN:s högnivåmöte på stats- och regeringschefsnivå i september 2005. Detta möte anses bli ett avgörande tillfälle för reformarbetet när det gäller FN:s verksamhet och organisation liksom när det gäller ansträngningarna att nå FN:s millenniemål.

Vissa frågor som behandlas i detta betänkande har beröringspunkter också med andra betänkanden som utrikesutskottet behandlar våren 2005. Det gäller främst betänkanden om strategisk exportkontroll respektive terrorism men även om verksamheten inom Europeiska unionen respektive Sveriges politik för humanitärt bistånd.

Utskottet har den 14 december 2004 och den 5 april 2005 besökts av kabinetssekreterare Hans Dahlgren med medarbetare och därvid erhållit föredragningar om FN:s reformarbete. Vid utskottets sammanträde den 28 april 2005 fick utskottet en föredragning av företrädare för Utrikesdepartementets enhet för global säkerhet inför översynskonferensen för parterna i fördraget om icke-spridning av kärnvapen (NPT) i maj 2005.

Utskottets överväganden

Ett mer effektivt och legitimt FN

Modernisering och utveckling av FN

Skrivelsen

I skrivelsen konstateras att i en tid av komplexa konflikter världen över och med omfattande ekonomiska, sociala och miljömässiga problem har kraven och förväntningarna på FN vuxit i motsvarande omfattning. FN står inför stora utmaningar och hot samtidigt som organisationen behövs mer än någonsin som ett globalt forum. I skrivelsen erinras om att generalsekreterare Kofi Annan i september 2003 slog fast att världssamfundet stod inför ett vägskäl – att antingen fortsätta i gamla spår eller att förändra och modernisera organisationen för att få ett mer effektivt och legitimt FN. Generalsekreteraren uppmanade till reformering, och stödet för denna uppfattning har varit så gott som enhälligt.

Som ett led i reformarbetet har två viktiga grupper arbetat på generalsekreterarens uppdrag. Den ena, högnivåpanelen, presenterade i december 2004 rapporten *A more secure world: Our shared responsibility* med rekommendationer om hur FN kan bemöta de nya globala hoten och vilka institutionella reformer som kan behövas. Den andra gruppen, millennieutvecklingsprojektet, lade i januari 2005 fram rapporten *Investing in development: A practical plan to achieve the Millennium Development Goals* med en praktisk plan för hur millennieutvecklingsmålen skall vara uppnådda 2015. Dessa båda rapporter kommer tillsammans med generalsekreterarens egen rapport att utgöra huvuddokument för FN:s högnivåmöte på stats- och regeringschefsnivå som skall äga rum i september 2005. Regeringen betecknar i skrivelsen högnivåmötet som ett avgörande tillfälle för reformarbetet och ansträngningarna för att nå millenniemålen.

I skrivelsen betonas att högnivåmötet är ett avgörande tillfälle för att omsätta den samfälliga viljan till reform i genomgripande och långtgående åtgärder. Sverige har länge varit en uttalad förespråkare för reformer, och regeringen verkar aktivt för framåtblickande beslut som leder till att FN stärks. Samtidigt konstateras att det är en grannliga uppgift att nå enighet i FN:s hela medlemskrets om det omfattande reformpaket som diskuteras.

Fram till högnivåmötet i september 2005 kommer regeringen att fortsätta bistå generalsekreteraren i ansträngningarna att reformera säkerhetsrådet, generalförsamlingen, det ekonomiska och sociala rådet (Ecosoc) och kommissionen för de mänskliga rättigheterna (MRK). Enligt skrivelsen ges prioritet åt stärkandet av icke-våldsprincipen, principen om skyldigheten att skydda, arbetet mot terrorism, nedrustning och rekommendationerna om

upprättandet av en fredsbyggande kommission liksom åt ökade ansträngningar för att uppnå millenniemålen.

I skrivelsen framhålls att regeringen vill se ett legitimt och effektivt säkerhetsråd som tar sitt fulla ansvar. Genom en utvidgning av säkerhetsrådet och en begränsning av vetorätten kan rådets effektivitet förbättras. Där betonas också åtgärder för att bl.a. revitalisera generalförsamlingen och få den att ta sig an relevanta aktuella frågor, att reformera Ecosoc, så att detta blir ett verkningfullt forum för att förverkliga millenniemålen, att förstärka skyddet för individers säkerhet, att stärka FN:s roll i kampen mot terrorism, att främja nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen och konventionella vapen och att förbättra FN:s konfliktförebyggande förmåga.

Regeringen menar i skrivelsen att högnivåpanelens förslag innebär ett breddat säkerhetsbegrepp där man binder samman säkerhetsfrågor och långsiktig utveckling samt maktfördelning och rättsprinciper. De institutionella reformer som föreslås av högnivåpanelen syftar till ett stärkt FN som bättre kan ta ansvar för säkerhet och hållbar utveckling. Regeringen anser det särskilt angeläget med ett genomförande av rekommendationerna om reformer av säkerhetsrådet, generalförsamlingen, Ecosoc och MRK.

Rapporten från FN:s generalsekreterare

Som framgått har generalsekreterare Kofi Annan – efter att regeringens skrivelse lämnades till riksdagen – den 21 mars 2005 lagt fram rapporten *In larger freedom: Towards development, security and human rights for all*. I rapporten presenteras förslag om hur FN:s roll och organisation skall förändras och hur dagens utmaningar när det gäller utveckling samt säkerhet och mänskliga rättigheter skall hanteras. Enligt FN skall generalsekreterarens rapport ses som grundvalen för de beslut som skall fattas vid världsorganisationens högnivåmöte i september 2005.

I rapporten förespråkas institutionella reformer inom FN så att organisationen kan agera kraftfullare på de nyss nämnda områdena. FN:s verksamhet måste bli effektivare och öppnare och dess agerande måste följas upp på ett bättre sätt än i dag. Rekommendationerna i Annans rapport bygger – som nämnts ovan – på förslagen från FN:s millennieutvecklingsprojekt respektive högnivåpanel.

Generalsekreteraren understryker i sin rapport att 2005 bjuder på en historisk möjlighet till djärva och snabba beslut som på global nivå kan leda till att säkerheten ökar, levnadsförhållandena förbättras och de mänskliga rättigheterna stärks. Annan understryker att de förslag som han presenterar i rapporten *In larger freedom* är sammanlänkande i en helhet och att det inte går att bryta loss enskildheter ur denna helhet. Generalsekreterarens förslag presenteras under fyra huvudrubriker:

1. Utveckling (*freedom from want*)
2. Säkerhet (*freedom from fear*)
3. Mänskliga rättigheter (*freedom to live in dignity*)
4. Förnyelse av FN (*strengthening the United Nations*)

Några av Annans viktigaste förslag under respektive huvudrubrik redovisas i korthet här. Vissa av generalsekreterarens förslag återges något mer utförligt i senare avsnitt i betänkandet.

1. Utveckling

- Utvecklingsländerna antar nationella utvecklingsplaner för att genomföra millenniemålen. Detta skall understödjas av att de utvecklade länderna ger ökat utvecklingsstöd, liksom att de lever upp till sitt åtagande om att senast 2015 uppnå biståndsmålet 0,7 % av BNI.
- Begränsa inverkan av klimatförändringen genom att mobilisera vetenskap och teknologi samt genom åtaganden om ett omfattande internationellt ramverk för att stabilisera utsläppen av växthusgaser när Kyotoprotokollet upphör att gälla 2012.

2. Säkerhet

- Överenskommelse träffas om en allsidig konvention mot terrorism, vilken bygger på en tydlig och överenskommen definition, samt utgör en del av en bredare strategi för att förhindra katastrofal terrorism.
- Som ett led i åtgärder mot icke-spridning av kärnvapen undertecknar och genomför stater ett avtal om att upphöra med produktion av klyvbart material för vapenändamål och alternativ tas fram till att stater utvecklar egen anrikningskapacitet.
- För att bidra till att nå fred i tidigare konfliktområden skapas en FN:s fredsbyggande kommission.
- Säkerhetsrådet antar en resolution som anger principer som skall tillämpas vid beslut om våldsanvändning.

3. Mänskliga rättigheter

- Kommissionen för mänskliga rättigheter ersätts med ett mindre, starkare permanent FN-råd för mänskliga rättigheter.
- Alla stater ställer sig bakom ”skyldigheten att skydda” som grundval för kollektivt agerande riktat mot folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten.

4. Förnyelse av FN

- Säkerhetsrådet utvidgas för att det på ett bredare sätt skall representera det internationella samfundet i sin helhet liksom dagens geopolitiska realiteter.
- FN-sekretariatet reformeras för att bli mer flexibelt och överskådligt och för att få ett tydligare ansvar för att genomföra medlemsstaternas prioriteringar och tjäna mänsklighetens intressen.

Information från kabinetssekreteraren

Som framgått överlämnade regeringen skrivelse 2004/05:95 till riksdagen innan FN:s generalsekreterare genom rapporten *In larger freedom* klargjort sin syn på reformeringen av FN.

Bland annat mot denna bakgrund gav kabinetssekreterare Hans Dahlgren den 5 april 2005 i utrikesutskottet en föredragning om FN:s reformarbete. Han underströk att Kofi Annan ser sin rapport *In larger freedom* som ett samlat förslag och att regeringen står bakom denna uppfattning.

Sverige stöder enligt kabinetssekreteraren väldigt mycket i rapporten, och han karakteriserade ambitionsnivån i denna som hög såväl när det gäller att förändra FN:s verksamhet som i fråga om institutionella reformer. Mer reformsinnade stater, däribland EU-länderna, välkomnar Annans rapport medan det finns en tydlig skepsis på andra håll, bl.a. inom gruppen alliansfria stater.

Några av stötestenarna i reformarbetet bedöms bli frågan om att ersätta kommissionen för de mänskliga rättigheterna (MRK) med ett mindre, permanent råd för mänskliga rättigheter, att vinna gehör för generalsekreterarens uttalat starka stöd för skyldigheten att skydda liksom hans förslag rörande åtgärder mot terrorism och om det internationella samfundets våldsanvändning samt att nå fram till beslut om förslagen avseende reformering av säkerhetsrådet.

Kabinetssekreteraren underströk vikten av att Annan får starkt politiskt stöd för att driva igenom förändringar. Han framhöll att det är positivt att en svensk, Jan Eliasson, i juni 2005 väntas bli vald till ordförande i FN:s generalförsamling.

I sin föredragning för utskottet konstaterade kabinetssekreteraren att generalsekreterarens rapport lyfter fram dels de tre huvudkomponenterna utveckling, säkerhet och mänskliga rättigheter (se ovan), dels att den också framhåller frågor om internationell terrorism respektive nedrustning och icke-spridning. När det gäller de institutionella frågorna pekade han på förslagen om effektivisering av FN-sekretariatet, exempelvis att repetitiva uppgifter skall tas bort och att en total utvärdering bör ske av FN-mandat som är äldre än fem år. Från regeringen framhålls att generalsekreteraren bör ha större ansvar – och befogenheter – beträffande sekretariatets verksamhet.

Motionerna

Ett antal motioner redovisar förslag av mer övergripande eller allmän karaktär rörande modernisering och utveckling av FN.

Sverige och EU bör enligt kommittémotionerna 2003/04:U246 (m) yrkande 1 och 2004/05:U304 (m) yrkande 4 uttryckligen och kraftfullt stödja FN:s generalsekreterare i dennes strävan att öka FN:s effektivitet och trovärdighet. Motionärerna pekar på att FN har fyra kärnuppgifter: att genom säkerhetsrådets arbete upprätthålla internationell fred och säkerhet, att säkra den internationella rätten så att de grundläggande mänskliga rättigheterna efterlevs, att via FN:s underorgan främja globalt samarbete på respektive

organs område och att främja en snabb tillväxt, vilket är nödvändigt för att utrota fattigdomen i u-länderna inom rimligt tid.

I partimotion 2004/05:U242 (m) yrkande 7 konstateras att Sverige i sin utrikespolitik skall värna och framhäva principerna om demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Ett steg i denna riktning vore att inbegripa dessa båda principer i FN:s millenniemål. Motsvarande förslag framförs i kommittémotion 2004/05:U304 (m) yrkande 5.

Enligt motion 2003/04:U238 (m) yrkandena 2 och 3 måste regeringen vara drivande i reformeringen av FN. Folkkrätten bör omdefinieras så att fler fredsframtvängande och humanitära insatser kan godkännas av FN och genomföras i samarbete mellan olika nationer. FN:s strukturer och regelverk måste ändras så att diktaturer, som Kina och Kuba, inte kan blockera beslut som stärker freden och de mänskliga rättigheterna. Diktaturers rösträtt i FN måste avskaffas. Regimer som grovt och systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna skall inte ha rösträtt i säkerhetsrådet, generalförsamlingen och FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Förslaget från FN:s generalsekreterare om att avskaffa FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och i stället inrätta ett råd för mänskliga rättigheter tillstyrks i kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 6. Sverige föreslås i yrkande 16 gå i spetsen för en generös biståndspolitik och verka för att fler länder når FN:s biståndsmål. I yrkande 17 framhålls att det är en stor brist att främjande av demokrati och mänskliga rättigheter inte ingår i millenniemålen. I nästa rapport från regeringen bör det ingå kompletterande mål med denna innebörd, och uppfyllelsen av dessa bör redovisas.

FN är den viktigaste globala säkerhetspolitiska organisationen, enligt kommittémotion 2002/03:U280 (kd) yrkande 15. FN måste stärkas genom reformer, ökade resurser och större politisk vilja från dess medlemsstater för att framgångsrikt kunna arbeta med global krishantering.

I partimotion 2003/04:U348 (kd) yrkande 26 framhåller motionärerna att regeringen, inom kretsen av EU-länder eller tillsammans med de nordiska regeringarna, snarast skall initiera en omfattande översyn av hela FN-systemet och i synnerhet biståndsverksamheten. Problemen är stora på det institutionella området, resurserna är otillräckliga och ineffektiviteten är betydande. Om organisationen skall fungera på ett trovärdigt och effektivt sätt måste den reformeras i grunden. Liknande synpunkter förs fram i kommittémotion 2004/05:U314 (kd) yrkande 4 där det betonas att Sveriges traditionellt starka stöd till FN kräver att vi gör vårt yttersta för att FN reformeras. Världens behov av FN är större än någonsin.

I kommittémotion 2004/05:U12 (kd) yrkande 1 föreslås en omfattande översyn av FN-systemet i stort men i första hand biståndsverksamheten och FN:s olika specialorgan. Översynen bör såvitt avser olika FN-organ ta upp styrelsearbete där (yrkande 2), rekryteringsprinciper (yrkande 3) och rivaliteten mellan sådana organ (yrkande 5). Bland övriga komponenter i översynen anges management- och organisationskulturen inom FN (yrkande 4), hur det civila samhället, den privata sektorn och forskningen skall kunna

ges ett större formellt inflytande över FN:s arbete (*yrkande 6*) samt en reformering av säkerhetsrådet (*yrkande 7 i denna del*). Sverige bör enligt *yrkande 8* i FN ta initiativ till en mekanism för uppföljning och utvärdering av det reformarbete som bedrivs.

I kommittémotion 2004/05:U308 (*kd*) *yrkande 3* framhålls att det globala samarbetet mellan regeringar, det civila samhället, den privata sektorn och inom FN spelar en viktig roll när det gäller att finna vägar till ökad jämställdhet på global nivå. Kvinnors utsatta situation i krig kräver enligt *yrkande 4* ökad uppmärksamhet av FN och andra internationella organ. Kvinnor på flykt måste erbjudas särskilt skydd mot sexuella övergrepp och annat våld som sker i flyktinglägren.

Också i partimotion 2003/04:U203 (*c*) *yrkande 16* framhålls att behovet av FN är större än någonsin. Det är uppenbart att förändringar krävs för att FN skall kunna fungera mer effektivt bl.a. i konfliktförebyggande och fredsbevarande insatser. I *yrkande 15* betonas att det gäller att förhindra att FN i framtida situationer står handlingsförlamat; därför bör beslutsprocedurerna inom FN-systemet utvecklas och förstärkas.

I kommittémotion 2004/05:U267 (*c*) *yrkande 1* hävdar motionärerna att de hot som möter världen i dag alltmer baseras på en ideologi, en idé och ett nätverk av operatörer, något som vi inte är vana vid. För att möta hoten måste den preventiva diplomatins instrument förfinas, sanktionsinstrumenten vässas, regionaliseringen öka och FN:s beslutsformer effektiviseras. Ett förstärkt samarbete krävs enligt *yrkande 2* mellan FN och regionala organisationer eftersom de sistnämnda tillför FN extra värde. Dessa kan, enligt *yrkande 12*, medverka till att sammanföra resurser och ge maximal stabiliserande effekt, exempelvis genom regionala fredsfrämjande utbildningscentrum. Beslutsprocessen mellan FN och regionala organisationer måste enligt *yrkande 13* vara transparent. I *yrkande 11* konstateras att det system med ”regionala valkretsar” som i dag tillämpas inom FN ibland medför att företrädare för diktaturer får leda FN-organ som behandlar mänskliga rättigheter. Motionärerna anser att grundläggande respekt för mänskliga rättigheter och folkrätten bör krävas av ett land som gör anspråk på att leda FN-organ.

Sverige bör enligt partimotion 2003/04:U335 (*mp*) *yrkande 3* helhjärtat sluta upp bakom försöken från FN:s generalsekreterare att stärka FN. Motionärerna förespråkar att FN demokratiseras, folkrätten anpassas till nya förutsättningar och att krig, terror och aggressioner ses som illegitima sätt att avgöra konflikter. Miljöfrågor och hållbar utveckling bör genomsyra hela FN:s verksamhet. I *yrkande 7* sägs att det totala ansvaret för medlemskapsprocessen inklusive inval och uteslutning bör ligga hos generalförsamlingen. Detta innefattar också nominering och val av generalsekreterare. Likaså bör generalförsamlingen enligt *yrkande 8* återfå det totala budgetansvaret för verksamheten. I *yrkande 4* välkomnas FN:s generalsekreterares positiva syn på samarbete mellan FN och det civila samhället. Motionärerna anser att frivilligorganisationer bör ges konsultativ

status i generalförsamlingen och vill, enligt *yrkande 5*, att FN skall erbjuda frivilligorganisationerna ett partnerskap som omfattar rätt till information samt former för inflytande och samordning.

Regeringen bör enligt motion 2004/05:U10 (*mp*) *yrkande 1* återkomma till riksdagen med en grundligare redogörelse för sitt agerande kring och sina prioriteringar inför FN:s högnivåmöte. I *yrkande 2* aviserar motionären mer preciserade synpunkter på FN:s framtidsfrågor i anslutning till en mer detaljerad skrivelse eller proposition. Enligt *yrkande 3* bör den linje som Sverige företräder i EU i fråga om FN:s agerande tydliggöras och förankras i Sverige. Detsamma gäller den linje som Sverige företräder i FN:s generalförsamling.

Sverige måste genom FN och EU, enligt vad som anförs i motion 2004/05:U260 (*mp*) *yrkande 1*, verka för att USA inte missbrukar sin militära och ekonomiska överlägsenhet för att utöva inflytande på det folkrättsliga regelverket, internationella överenskommelser eller FN-stadgan och, enligt *yrkande 8*, förmå USA att upphöra med sin unilaterala utrikespolitik och bli en fullvärdig medlem av FN med de rättigheter och skyldigheter som detta innebär.

I motion 2004/05:U334 (*s*) begärs att regeringen främjar ett världssamfund byggt på förvärldsligade principer, mänskliga rättigheter och religionsfrihet. Som ett led i detta bör inflytandet minskas från religiösa organisationer över internationell politik och då framför allt internationella organ som FN.

Sverige bör enligt motion 2004/05:U335 (*s*) fortsätta att aktivt agera för att bidra till att utveckla FN och så att organisationen effektivt kan verka för internationell fred och säkerhet.

Sverige bör i FN och andra lämpliga sammanhang verka för att öka och stödja ungdomars politiska deltagande och inflytande på internationell nivå, enligt motion 2004/05:U235 (*s*).

Sverige bör enligt fempartimotionen 2003/04:U285 (*c, m, fp, kd, v, mp*) *yrkande 2* arbeta för att genderfrågor blir en stående punkt på säkerhetsrådets dagordning.

Utskottets överväganden

I detta avsnitt behandlas som framgått förslag av mer övergripande eller allmän karaktär rörande modernisering och utveckling av FN. I senare avsnitt i betänkandet återkommer utskottet till mer specifikt inriktade frågor rörande bl.a. reformer avseende säkerhetsrådet och vetorätten, mänskliga rättigheter, global krishantering, våldsanvändning och humanitära interventioner, nedrustning och utvecklingssamarbete.

Utrikesutskottet vill redan i denna inledande del av betänkandet slå fast sitt tydliga och starka stöd för generalsekreterare Kofi Annans strävanden att reformera FN:s verksamhet och genomföra institutionella reformer. Utskottet välkomnar den helhetssyn på utveckling, säkerhet och mänskliga rättigheter som kommer till uttryck i generalsekreterarens rapport *In larger freedom* och instämmer i uppfattningen att reformförslagen måste ses som en helhet.

Sverige skall, enligt utskottet, i alla sammanhang aktivt verka för att reformsträvandena når framgång och förverkligas och att helhetsperspektivet också genomsyrar reformarbetet. Det svenska stödet måste, enligt utskottet, klart framgå i alla relevanta sammanhang. Detta gäller självfallet först och främst inom FN-systemet men också inom exempelvis EU-samarbetet där Sverige måste sluta upp bakom och vara starkt pådrivande för det angivna synsättet. Det kan, enligt utskottet, inte nog understrykas vikten av att också EU agerar uttryckligt och kraftfullt till stöd för den pågående reformprocessen så att den snarast leder till konkreta resultat. Det brådskar med att stärka FN:s trovärdighet, auktoritet och effektivitet. Världen väntar med otålighet på detta.

Utskottets syn på behovet av FN-reformer och betydelsen av svenskt agerande till stöd för detta framhölls också för två år sedan när utskottet behandlade FN-frågor i ett särskilt betänkande, 2002/03:UU8 FN och vissa multilaterala frågor. Utskottet framhöll där – och har senare upprepat detsamma i olika sammanhang – behovet av reformer inom FN på ett flertal områden. Utskottet konstaterade att Sverige fäster stor vikt vid den pågående processen för att stärka och vitalisera FN.

Som redovisats ovan har Kofi Annan presenterat sina förslag under fyra huvudrubriker: utveckling, säkerhet, mänskliga rättigheter respektive förnyelse av FN. Utskottet avser här att i korthet kommentera några övergripande frågor inom vart och ett av dessa områden. Som framgått återkommer utskottet i senare avsnitt i betänkandet till en något mer fördjupad behandling av flera frågor.

Utskottet ser positivt på det samband som generalsekretären slår fast mellan utveckling, fred och säkerhet och respekt för mänskliga rättigheter. Millenniutvecklingsmålen har, som regeringen konstaterar i skrivelse 2004/05:95, genom att vara tidsbundna, mätbara och internationellt överenskomna, fått stor betydelse för det globala utvecklingsarbetet. Ett sammanhållet perspektiv kännetecknar också den svenska politiken för global utveckling, och utskottet förespråkar starkt att Sverige driver detta synsätt i internationella sammanhang.

I anslutning till vad som framförts här om ett sammanhållet perspektiv på utveckling, fred och säkerhet och respekt för mänskliga rättigheter vill utskottet särskilt framhålla att kvinnors kraft och initiativförmåga måste tas till vara, och kvinnor måste aktivt och fullt ut involveras i fredsprocesser och fredsfrämjande insatser. Likaså måste skyddet för kvinnors rättigheter stärkas. Utskottet återkommer senare i betänkandet till bl.a. FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

I fråga om *utveckling* föreslås i rapporten *In larger freedom* att utvecklingsländerna skall anta nationella utvecklingsplaner, eller, om man så vill, fattigdomsstrategier, för att förverkliga millenniemålen samt att genomförandet av dessa skall understödjas genom ökat bistånd från de utvecklade länderna. Flera av Annans förslag på utvecklingsområdet kan

sågas innebära ökad tonvikt på såväl kvantitet som kvalitet avseende biståndet.

Utskottet vill här särskilt lyfta fram ett par av komponenterna i Annans förslag under rubriken Utveckling. Det ena gäller en tidtabell för att nå målet om 0,7 % av BNI till 2015, med ett delmål på 0,5 % till 2009, och betydande ökning av biståndet redan under nästa år. Det andra avser förslaget om en konkret samordning, bl.a. genom tidtabeller och mätbara delmål, för att harmonisera givarländernas biståndsinsatser och de nationella strategier som respektive utvecklingsland utarbetar i syfte att uppnå millenniemålen. De fattigaste ländernas strategier för hur millenniemålen skall uppnås till 2015 förutsätts innefatta sju områden: jämställdhet, hållbar miljö, landsbygdsutveckling, urban utveckling, hälsovårdssystem, utbildning och vetenskap samt teknologi och uppfinningar.

Det sammanhållna perspektivet på utveckling, säkerhet, mänskliga rättigheter och förnyelse av FN, med alla de olika beståndsdelar dessa områden innefattar, måste enligt utskottets uppfattning leda till att genderfrågor i många sammanhang kommer upp på säkerhetsrådets dagordning. Generalsekreteraren poängterar, som framgår på flera håll i detta betänkande, vikten av att stärka kvinnors ställning som ett led i utvecklingsstrategier. Likaså framhålls exempelvis åtgärder för bättre sexuell och reproduktiv hälsa. Utskottet förutsätter att Sverige aktivt bevakar frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Bland övriga angelägna förslag rörande utveckling finns det anledning att framhålla att generalsekreteraren i sin rapport förespråkar ytterligare åtgärder för hållbar utveckling och rekommenderar skapandet av ett ramverk för en internationell klimatpolitik när Kyotoavtalet upphör att gälla 2012.

Utskottet konstaterar att de nämnda förslagen om ökat och förbättrat utvecklingsbistånd ligger i linje med den svenska politiken för global utveckling och utgår från att regeringen starkt stöder dessa i det fortsatta reformarbetet. Sverige bör liksom hittills gå i spetsen för en generös biståndspolitik och främja en sådan inställning också bland andra givarländer.

Stödet från Sverige måste vara tydligt och konsekvent i fråga om en snabb upptrappning av bistånds nivåerna för att biståndsmålet om 0,7 % av BNI skall kunna nå senast 2015. Utskottet stöder det förslag från generalsekreteraren som innebär att de utvecklade länder som ännu inte slagit fast tidplaner för att uppnå 0,7-procentsmålet senast 2015 skall göra detta och dessutom avsevärt öka sitt bistånd senast 2006 samt se till att de når ett 0,5-procentsmål 2009. Detta ligger, enligt utskottet, helt i linje med de åtaganden som världens länder gjort i FN:s millenniedeklaration. Utskottet vill här också framhålla betydelsen av att Sverige även i fortsättningen verkar för en aktiv EU-politik till stöd för millenniemålen. Det av kommissionen i april 2005 framlagda förslaget om samstämmighet i utvecklingspolitiken kan framhållas i sammanhanget.

En fråga som nyligen togs upp i utskottets betänkande 2004/05:UU11 gäller vilken vikt demokrati skall tillmätas i utvecklingssamarbetet. Utskottet

framhöll där bl.a. att demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet är grundläggande förutsättningar för en rättvis och hållbar global utveckling och att de kan sägas vara både mål och medel. Alla måste kunna delta, höras och respekteras i arbetet med att avskaffa fattigdomen. Detta förutsätter ett demokratiskt styrelseskick.

FN:s millennieutvecklingsprojekt för i rapporten *Investing in development: A practical plan to achieve the Millennium Development Goals* ett resonemang om vikten av god samhällsstyrning för att nå millenniemålen. Där slår man bl.a. fast att möjligheterna att utkräva ansvar förutsätter att det finns demokratiska mekanismer som kan förhindra maktkoncentration och som kan uppmuntra till ansvarstagande i politiska system. Medborgarna måste kunna utkräva ansvar av politiker för deras löften och agerande genom exempelvis regelbundna och rättvisa val inom ramen för demokratiska styrelseformer och det måste vara möjligt att följa upp vallöften. Likaså betonas i millennieutvecklingsprojektets rapport betydelsen av en fri press, informerade medborgare och väl fungerande parlament som aktivt deltar i genomförandet av millenniemålen. Utskottet ställer sig bakom det redovisade synsättet.

Även Kofi Annan understryker i rapporten *In larger freedom* i många sammanhang demokratins betydelse för utveckling. Han föreslår bl.a. inrättande av en särskild demokratifond inom FN, vilken skall ge stöd till länder som vill införa demokrati eller stärka sina demokratiska styrelseformer.

I fråga om *säkerhet*, det andra av de av Kofi Annan utpekade huvudområdena för reformering, kan skapandet av ett stärkt kollektivt säkerhetssystem sägas stå i centrum. Detta utgår från en breddad syn på kollektiv säkerhet som inte bara innefattar mellanstatliga krig och konflikter utan också terrorism, massförstörelsevapen, organiserad brottslighet och civilt våld liksom fattigdom, dödliga infektionssjukdomar och miljöförstöring eftersom även de sistnämnda hoten kan ha katastrofala konsekvenser. De kan orsaka död och ha starkt negativ påverkan på många människors levnadsförhållanden. De kan också underminera staters existens.

Det finns här anledning att erinra om att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet för ett halvår sedan i betänkande 2004/05:UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik uttalade att det är angeläget att utveckla och stärka FN:s och i synnerhet säkerhetsrådets förmåga till snabbt och effektivt beslutsfattande vid humanitära kriser.

Utrikesutskottet ställer sig bakom den breddade synen på kollektiv säkerhet liksom uppfattningen att det behövs ett stärkt kollektivt säkerhetssystem där FN har en fundamental roll. Utskottet delar Annans uppfattning att FN måste omformas till ett effektivt instrument för att förebygga konflikter, vilket också är syftet med världsorganisationen.

Ingen annan av FN:s uppgifter är viktigare än den att förebygga och lösa svåra konflikter. Därför måste preventiva åtgärder stå i centrum för den

verksamhet som bedrivs av världsorganisationen. Det gäller alltifrån att motverka fattigdom och främja hållbar utveckling till att stärka den nationella förmågan att hantera konflikter samt främja demokrati och rättsstatens principer, att stoppa vapenspridning och att leda förebyggande åtgärder av olika slag. Utskottet, som noterar att FN:s generalsekreterare i rapporten *In larger freedom* betonar FN:s förebyggande roll inom ett brett spektrum av områden, vill uttrycka sitt starka stöd för denna grundläggande hållning.

FN måste, som framhålls i Annans rapport, ha rätt struktur och tillräckliga resurser för att kunna förebygga och lösa svåra konflikter. Viktiga åtgärder i sammanhanget är medling, sanktioner, fredsbevarande insatser, fredsbyggande och vapenkontroll.

Förslaget om inrättande av en fredsbyggande kommission, som skulle ha till uppgift att främja återuppbyggnad i tidigare konfliktområden, ligger i linje med vad utskottet förespråkade i tidigare betänkanden, senast i betänkande 2004/05:UU11, där vikten av konfliktlösning och återuppbyggnadsinsatser efter humanitära kriser framhållits.

I sin argumentering för en fredsbyggande kommission konstaterar generalsekreteraren att några av de mest våldsamma och tragiska händelserna under 1990-talet ägt rum efter att fredsavtal förhandlats fram, vilket exempelvis var fallet i Angola 1993 och i Rwanda 1994. Han slår också fast att efter ungefär hälften av alla avslutade krig sker återfall i våldsamheter inom fem år. Slutsatsen blir att om konflikter skall kunna förhindras så måste det säkerställas att fredsavtal verkligen blir genomförda på ett godtagbart och hållbart sätt. I dagsläget finns ingen funktion inom FN-systemet som på ett effektivt sätt hjälper länder att klara övergångsskedet mellan krig och fred så att freden blir varaktig.

Utskottet delar Annans uppfattning att en FN:s fredsbyggande kommission skulle kunna utgöra en sådan viktig länk mellan krig och bestående fred. Några av de uppgifter som generalsekreteraren pekar ut för den föreslagna kommissionen är att den skulle planera för hållbar återhämtning, hjälpa till med att få till stånd finansiering av tidig återuppbyggnad och förbättra samordningen av och utbytet av information mellan olika FN-organ som arbetar med fredsbyggande verksamhet.

Generalsekreteraren rekommenderar att beslut om våldsanvändning skall utgå från FN-stadgans bestämmelser, inklusive artikel 51 om självförsvar. Utskottet välkomnar Annans förslag om en resolution från säkerhetsrådet där principerna klargörs för när våldsanvändning är motiverad liksom att resolutionen tydliggör att principerna kommer att tillämpas när beslut skall fattas om våldsanvändning. Enligt utskottets bedömning kan ett klarläggande av denna karaktär minska den oenighet som rått under senare år exempelvis i fråga om stater rätt att i förebyggande syfte använda våld, att skydda sig mot omedelbar fara liksom om stater har rätt – eller kanske skyldighet – att använda våld i förebyggande syfte för att rädda medborgare i andra stater från folkmord eller likartade brott. Utskottet återkommer senare i betänkandet till denna fråga.

I det ovannämnda betänkandet 2003/04:UU11 betonades medverkan av fler kvinnor i konfliktförebyggande åtgärder och i återuppbyggnaden av samhällen som har upplevt krig. Utöver detta vill utskottet i detta sammanhang framhålla vikten av att Sverige i det internationella arbetet verkar för att kvinnor och barn på flykt erbjuds skydd mot sexuella övergrepp och annat våld.

FN:s generalsekreterare tar i rapporten *In larger freedom* upp anklagelserna på senare tid om att FN-personal har sexuellt exploaterat minderåriga och andra utsatta grupper. Han klargör i sammanhanget att det inom FN-systemet råder en nolltolerans gentemot sådana överträdelser och att detta gäller all personal som medverkar i FN-operationer. Han uppmanar också starkt medlemsstaterna till motsvarande ställningstagande i fråga om sina nationella trupper. Utskottet välkomnar generalsekreterarens tydliga ståndpunkt i denna fråga och betonar vikten av genomförande. Det är av största vikt att företrädare för FN-systemet själva respekterar lagar och regler och att de respekterar rättigheterna för de människor de är satta att hjälpa.

I senare avsnitt i betänkandet återkommer utskottet också till några av de ovannämnda komponenterna i ett breddat begrepp för kollektiv säkerhet, däribland internationell terrorism, massförstörelsevapen, fattigdomsfrågor och miljöfrågor.

I fråga om *mänskliga rättigheter*, det tredje huvudområdet i reformförslaget från FN:s generalsekreterare, kan konstateras att FN:s medlemsstater i millenniedeklarationen slagit fast att de inte skall spara några ansträngningar för att främja demokrati och rättsstatens principer (*rule of law*), liksom respekten för alla internationellt erkända mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Denna deklARATION klingar tomt om den inte genomförs, konstaterar generalsekreterare Annan i rapporten *In larger freedom*. Under sex decennier har ett omfattande internationellt fördragsbaserat regelverk byggts upp. Det är dags att gå från lagstiftning till handling, sammanfattar han. Såväl folkrätten som den nationella rätten men också FN:s institutionella kapacitet måste stärkas för att förverkliga de nämnda uttalandena i millenniedeklarationen.

Utskottet ställer sig bakom förslaget. Att utveckla och befästa demokratin och rättsstatsprincipen samt respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är en central uppgift för Sveriges internationella arbete. Detta slog utskottet fast i betänkande 2003/04:UU3 om Sveriges politik för global utveckling. Det är, enligt utskottet, positivt att rättsstatens principer lyfts fram i reformförslaget.

Utskottet värdesätter likaså att principen om skyldigheten att skydda tydligt framhävs. Generalsekreterarens uppfattning att det internationella samfundet skall ställa sig bakom skyldigheten att skydda som en grundval för kollektivt handlande mot folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten understöds starkt av utskottet. Utskottet, som bl.a. i betänkandets avsnitt om folkrätt återkommer till detta, vill också peka på

förslagen om att stärka FN:s kapacitet på olika nivåer – alltifrån sekretariatsnivån till insatserna i det enskilda landet – när det gäller att värna och främja de mänskliga rättigheterna.

Skyddet av de mänskliga rättigheterna är enligt FN-stadgan en av FN:s främsta uppgifter och utgör en del av arbetet för att skapa fred, säkerhet och utveckling. Utskottet har i tidigare sammanhang, exempelvis i betänkande 2003/04:UU9 Mänskliga rättigheter och relationer till andra länder, slagit fast det svenska stödet för reformansträngningarna på detta område. Utskottet återkommer senare i betänkandet till motionsförslag om mänskliga rättigheter.

Vikten av ett *stärkt och förnyat FN* – det fjärde huvudområdet i generalsekreterarens reformförslag – understryks av utskottet. Sverige måste stå bakom förslaget om att utvidga säkerhetsrådet så att detta blir mer representativt och bättre återspeglar dagens geopolitiska förhållanden, vilket också medför att rådet blir mer legitimt. I nästa del i betänkandet återkommer utskottet till frågor om säkerhetsrådets sammansättning och vetorätten.

I fråga om generalförsamlingen förespråkar FN:s generalsekreterare reformer för att denna åter skall bli ett vitalt forum. Utskottet vill framhålla att generalförsamlingen måste ägna sig åt angelägna och aktuella frågor och välkomnar beslut i denna riktning. Generalsekreteraren slår fast att det civila samhället numera är involverat i merparten av FN:s verksamhet och att FN:s mål endast kan uppnås om det civila samhället och regeringarna medverkar fullt ut. Hans slutsats är att generalförsamlingen bör stärka och systematisera sitt samarbete med det civila samhället, vilket utskottet ställer sig bakom.

Det finns enligt utskottet anledning att i sammanhanget också framhålla de nationella parlamentens och parlamentariskernas roll som delegater i internationella forum, och då inte minst i FN. Företrädare för parlamenten har, i och med att de i val blivit utsedda av sina väljare, en unik legitimitet, och de har viktiga funktioner som initiativtagare, opinionsbildare och kunskapspridare samt som länk mellan det lokala, regionala, nationella och internationella. Nationella parlamentariker har också en central funktion när det gäller att genomföra och följa upp åtaganden som beslutats av världssamfundet.

I motionsförslag behandlas generalförsamlingens ansvar för medlemskapsprocessen respektive budgeten. Utskottet konstaterar att det är generalförsamlingen som väljer medlemmarna till säkerhetsrådet, med undantag för de fem permanenta medlemmarna. Säkerhetsrådet rekommenderar nya medlemsländer till generalförsamlingen, och det är generalförsamlingen som genom antagandet av en resolution godtar nya medlemmar i FN. Indirekt har därigenom generalförsamlingen ett stort inflytande över medlemskapsprocessen i FN. Med anledning av en motion konstaterar utskottet att USA är en fullvärdig medlem av FN.

Som nyss redovisats stöder utskottet en utvidgning av säkerhetsrådet och en vitalisering av generalförsamlingen.

Vad gäller frågan om budgetansvar framhöll utskottet i betänkande 2002/03:UU8 att generalförsamlingen bör ha ett avgörande inflytande vad gäller fastställande av FN:s budget. Budgetförslaget bereds i olika kommittéer och läggs fram i generalförsamlingen för diskussion och beslut. Utskottet återkommer i slutet av betänkandet till frågor om betalning av medlemsavgifterna till FN.

FN:s ekonomiska och sociala råd, Ecosoc, har viktiga uppgifter som samordnare och är ett forum för att utveckla policy och samsyn avseende FN-frågor. Utskottet delar generalsekreterarens uppfattning att det är viktigt att stärka rådets roll. Bland annat bör det enligt generalsekreteraren få till uppgift att vid årliga ministermöten bedöma genomförandet av olika utvecklingsmål och då särskilt millenniemålen.

Rivalitet mellan olika FN-organ och frågor rörande arbetet inom och mellan skilda organ tas upp i en motion. Utskottet vill här framhålla den stärkta roll som Ecosoc föreslås få när det gäller att utveckla policy, strategier och samsyn. Andra funktioner som skall innefattas i rådets uppgifter är koordinering, inte minst mellan FN:s fackorgan. Som framhålls i rapporten *In larger freedom* är Ecosoc det enda FN-organ som i FN-stadgan uttryckligen givits mandat att samordna FN:s specialorgan och att ha konsultationer med frivilligorganisationer. Som framgått delar utskottet uppfattningen att rådets roll bör stärkas. Det finns anledning att också instämma i generalsekreterarens förhoppning att Ecosoc skall utöva ledarskap och bli pådrivande för global utveckling och därmed klargöra inriktningen av FN-verksamheten för de olika berörda organen.

Samstämmigheten inom FN-systemet måste öka. Utskottet noterar att generalsekreteraren erkänner att det finns bristande samstämmighet på många håll. Han slår fast att det ofta förekommer dubbling av mandat och agerande mellan olika organ, något som han försökt åtgärda. På medellång eller lång sikt, menar han, kan det bli aktuellt att göra mer radikala reformer, såsom att omgruppera, slå samman eller avskaffa olika organ, fonder och program. På kort sikt handlar åtgärderna främst om att stärka samordningsfunktionen på landnivå. Utskottet ser det som värdefullt att generalsekreteraren tar upp dessa frågor i sin rapport. Även om det är angeläget med förändringar i strukturen med FN-organ, fonder och program delar dock utskottet generalsekreterarens uppfattning att ansträngningarna i dagsläget måste koncentreras på att genomföra det mer övergripande och sammanhållna reformprogram som lagts fram.

Verksamheten i FN:s kommission för mänskliga rättigheter, MRK, har i allt större grad underminerats till följd av dess minskade trovärdighet och professionalism, konstaterar Kofi Annan i rapporten *In larger freedom*. Han slår fast att stater har sökt medlemskap i kommissionen inte i syfte att stärka mänskliga rättigheter utan för att skydda sig själva mot kritik eller för att kritisera andra.

Utrikesutskottet delar Annans kritiska hållning i denna fråga. Utskottet har i tidigare sammanhang, däribland i betänkande 2003/04:UU9, beklagat att ett

land som Libyen, vilket gör sig skyldigt till grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna, till följd av FN-systemets roterande beslutsordning kunnat inneha ordförandeskapet i MRK.

Enligt utskottets mening är det motiverat med svenskt stöd för Annans förslag om att inrätta ett särskilt permanent råd för mänskliga rättigheter. Det föreslagna MR-rådet kan enligt utskottets bedömning komma att ge ökad tyngd åt FN:s arbete rörande mänskliga rättigheter.

Kofi Annans förslag när det gäller reformering av FN-sekretariatet kan ses som förhållandevis långtgående, något som utskottet ser positivt på. Sekretariatet måste genomgå en omfattande översyn och utformas så att öppenheten ökar och ansvar kan utkrävas. Generalsekreteraren vill bl.a. genomföra en total utvärdering av alla FN-mandat som är äldre än fem år och köpa ut personal som inte motsvarar organisationens krav. Det sistnämnda ingår i en översyn av dagens personalpolitik och budgethantering.

Generalsekreterarens reformförslag rörande FN innefattar många fler komponenter än de som utskottet kommenterat här. Det bör dock nämnas att Annan förespråkar ett utvecklat samarbete mellan å ena sidan FN och å andra sidan det civila samhället respektive regionala organisationer.

Utskottet välkomnar generalsekreterarens förslag om ett ökat samarbete mellan FN och det civila samhället. Det är uppenbart att stater inte på egen hand klarar alla de utmaningar som världen möter i dag. Andra krafter, däribland det civila samhället, företag och forskarvärlden måste också mobiliseras. Nya partnerskap måste till. Inte minst gäller detta i utvecklingssamarbetet och i åtgärder för att förverkliga millenniemålen. Det civila samhället – vilket anses inkludera exempelvis fackföreningar, yrkesförbund, religiösa organisationer, akademier, sociala rörelser och frivilligorganisationer av andra slag – har många gånger en avgörande roll när det gäller att hävda de mänskliga rättigheterna genom att sätta tryck på illasinnade makthavare.

FN och de regionala organisationerna skall, föreslår generalsekreteraren, komplettera varandra när det gäller att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Samarbetet med Afrikanska unionen (AU) nämns särskilt i sammanhanget. Utskottet ser positivt på detta förslag och vill peka på EU:s samarbete med AU, bl.a. när det gäller insatser i Darfur. Det finns enligt utskottet behov av att utveckla och effektivisera sådant samarbete, att byta erfarenheter och att samverka på en rad områden bl.a. inom ramen för breda integrerade FN-mandat.

Det finns i dag ett stort antal regionala och subregionala organisationer som är verksamma runt om i världen och som bidrar till stabilitet såväl för sina medlemmar som i bredare internationell bemärkelse. FN:s verksamhet bör kompletteras av verksamhet som bedrivs av regionala organisationer när det gäller att motverka hot mot internationell fred och säkerhet. Utskottet instämmer i generalsekreterarens uppfattning att det behövs bättre samordnad fredsbevarande kapacitet som möjliggör för FN att samarbeta med relevanta regionala organisationer i väl fungerande partnerskap.

I fråga om det fortsatta reformarbetet har utskottet inhämtat att FN:s generalförsamling den 15 april 2005 antagit en resolution om förberedelserna och organisationen av högnivåmötet, vilket skall äga rum den 14–16 september 2005, i början av generalförsamlingens 60:e session. Inom ramen för högnivåmötet kommer ett särskilt möte om utvecklingsfinansiering att äga rum den 14 september. Bland deltagarna i detta möte kommer, förutom sedvanliga företrädare för större institutionella organ och nationella delegationer, även att ingå representanter för det civila samhället och den privata sektorn.

Generalförsamlingens beslut om förberedelsearbetet inför högnivåmötet innefattar bl.a. informella interaktiva utfrågningar med företrädare för det civila samhället, icke-statliga organ och den privata sektorn. Ett sådant arrangemang är inplanerat till 23 och 24 juni.

Med anledning av en motion om ungdomars medverkan och inflytande på internationell nivå vill utskottet påpeka att det inte är endast reformeringen av FN som kommer att behandlas vid höstens möte med generalförsamlingen. Två plenarmöten kommer också att ägnas åt en uppföljning av Världshandlingsprogrammet för ungdomar. FN har därför uppmanat medlemsstaterna att inkludera ungdomar i sina delegationer. Vad gäller Sverige deltar varje år en ungdomsrepresentant i den svenska delegationen till generalförsamlingen. Förhoppningsvis kommer antalet ungdomar som deltar i denna att vara ovanligt stort i år. Detta skulle enligt utskottets mening ha ett betydande symbolvärde när FN:s framtidsfrågor skall diskuteras och avgöras.

I ordförandeskapets slutsatser från Europeiska rådets möte i Bryssel 22–23 mars 2005 välkomnas rapporten *In larger freedom* som ett väsentligt bidrag till förberedelserna av FN:s toppmöte i september 2005 om uppföljningen av millenniedeklarationen (2000) och FN:s stora konferenser och toppmöten. Europeiska rådet framhåller på nytt att unionen är fast besluten att spela en framträdande roll inom FN i allmänhet och i synnerhet under förberedelserna av toppmötet. Europeiska unionen är angelägen om att denna process skall leda till utarbetande av gemensamma svar på de stora problemen med utveckling, säkerhet och mänskliga rättigheter och uppmanar kommissionen och rådet att påskynda sitt arbete, särskilt när det gäller utvecklingsfrågorna, så att EU:s gemensamma ståndpunkter i olika frågor kan formuleras och EU därmed spela en aktiv roll under de kommande diskussionerna.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2002/03:U280 (kd) yrkande 15, 2003/04:U203 (c) yrkandena 15 och 16, 2003/04:U238 (m) yrkandena 2 och 3, 2003/04:U246 (m) yrkande 1, 2003/04:U285 (c, m, fp, kd, v, mp) yrkande 2, 2003/04:U335 (mp) yrkandena 3–5, 7 och 8, 2003/04:U348 (kd) yrkande 26, 2004/05:U10 (mp) yrkandena 1–3, 2004/05:U11 (fp) yrkandena 6, 16 och 17, 2004/05:U12 (kd) yrkandena 1–6, 7 i denna del och 8, 2004/05:U235 (s), 2004/05:U242 (m) yrkande 7, 2004/05:U260 (mp) yrkandena 1 och 8, 2004/05:U267 (c) yrkandena 1, 2 och 11–13, 2004/05:U304 (m) yrkandena 4 och 5, 2004/05:U308 (kd) yrkandena

3 och 4, 2004/05:U314 (kd) yrkande 4, 2004/05:U334 (s) och 2004/05:U335 (s).

Säkerhetsrådets sammansättning och vetorätten

Skrivelsen

FN:s säkerhetsråd har det primära ansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Regeringen vill se ett legitimt och effektivt säkerhetsråd som tar sitt fulla ansvar för internationell fred och säkerhet och vars sammansättning är mer representativ. Sammansättningen av rådet måste bättre spegla att världen har förändrats sedan 1945. Sedan FN-stadgan antogs har antalet medlemsstater flerdubblats och ett antal länder i regioner som Afrika, Asien och Latinamerika har utvecklats till viktiga politiska och ekonomiska aktörer. Sverige anser att dessa stater bör få en roll i säkerhetsrådet som motsvarar deras växande betydelse, vilja och möjlighet att bidra till FN:s arbete. Genom en utvidgning skulle säkerhetsrådets legitimitet och relevans säkerställas och genom att begränsa vetorätten kan dess effektivitet förbättras. I högnivåpanelens rapport föreslås två alternativa modeller för utvidgning, som båda uppfyller det principiella målet om ett mer representativt säkerhetsråd. Från svensk sida fästs den största vikt vid att ett beslut om utvidgning fattas i samband med årets högnivåmöte.

Sverige har i ett nationellt inlägg i generalförsamlingen hösten 2004 betonat behovet av en utvidgning av säkerhetsrådet och en begränsning av vetorätten.

Rapporten från FN:s generalsekreterare

Som framgått föreslår Kofi Annan att säkerhetsrådet utvidgas för att det på ett bredare sätt skall representera det internationella samfundet i sin helhet liksom dagens geopolitiska realiteter. Generalsekreteraren stöder de utgångspunkter för reformeringen som presenterats av FN:s högnivåpanel, dvs. alternativen A och B.

Alternativ A innebär att säkerhetsrådet får sex nya medlemmar utan att någon ny vetorätt tillkommer och att platser skapas för tre nya icke-permanenta medlemmar med tvååriga mandat, vilka fördelas mellan regionerna Afrika, Asien och Oceanien, Europa respektive Nord- och Sydamerika enligt en viss angiven fördelningsmodell.

I alternativ B skapas inga nya permanenta platser men däremot en ny kategori med åtta platser på fyra år som är öppna för omval samt en ny tvåårig icke-permanent plats (utan möjlighet till omval), vilken fördelas mellan de ovannämnda regionerna enligt en viss redovisad fördelningsmodell (denna skiljer sig från modellen i alternativ A).

I rapporten *In larger freedom* riktar generalsekreteraren en uppmaning till FN:s medlemsstater att innan högnivåmötet inleds i september 2005 besluta

om alternativ A eller B eller, med utgångspunkt från dessa, något annat alternativ som är möjligt att genomföra med hänsyn till storlek och balans.

Motionerna

I anslutning till en översyn av nuvarande representation i säkerhetsrådet finns det enligt kommittémotion 2004/05:U304 (m) yrkande 7 anledning att överväga en EU-representation i rådet. Motionärerna hälsar med tillfredsställelse att statsministern i generalförsamlingen förordat ett utvidgat säkerhetsråd och en begränsning av vetorätten.

Sverige bör i FN kraftfullt verka för ett avskaffande av vetorätten i säkerhetsrådet, enligt motion 2003/04:U201 (m).

I motion 2004/05:U221 (m) yrkande 6 hävdar motionären att det för att upprätthålla FN-stadgans principer krävs att vetorätten ses över.

Vetot i säkerhetsrådet bör enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 2 begränsas och på sikt avskaffas helt. Sverige bör ta initiativ till en reformering med följande huvuddrag. I ett första skede bör endast dubbelt veto gälla, dvs. minst två permanenta medlemmar av säkerhetsrådet krävs för att stoppa ett beslut. Vetot bör bara omfatta hot mot de delar av FN-stadgan som avser aggressionshandlingar och hot och brott mot freden. Varje säkerhetsrådsmedlem måste dessutom motivera inläggandet av ett veto. EU bör ha en gemensam plats bland de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet, detta för att underlätta en gemensam utrikespolitik. I yrkande 3 kommenterar motionärerna de båda alternativa förslagen från FN:s högnivåpanel om framtida utformning av säkerhetsrådet och förordar då alternativ B.

I kommittémotionerna 2003/04:U329 (fp) yrkande 5 och 2004/05:U216 (fp) yrkande 4 förespråkas att diskussionerna om en reformering av FN:s säkerhetsråd sker i konventets form med öppenhet i sakframställningar och debatt. Deltagarna i konventet bör vara självständiga personer från medlemsländerna med personliga mandat och de bör vara utsedda av medlemsstaternas regeringar och parlament.

I kommittémotion 2004/05:U12 (kd) yrkande 7 i denna del föreslås att Sverige skall ta initiativ till en reformering av säkerhetsrådets sammansättning, beslutsregler och vetorätt.

Det är enligt partimotion 2003/04:U203 (c) yrkande 14 viktigt att säkerhetsrådet återspeglar den världsordning som råder i dag. Antalet medlemsstater har ökat starkt sedan FN:s tillkomst. Säkerhetsrådet bör reformeras och i ett första steg skulle antalet icke-permanenta medlemmar i rådet kunna utökas. I ett andra steg vore det lämpligt att se över antalet permanenta medlemmar och sammansättningen av dessa samt att avskaffa vetorätten.

Motionärerna i kommittémotion 2004/05:U267 (c) yrkande 10 anser att Sverige skall verka för ett avskaffande av vetorätten i säkerhetsrådet och att rådet breddas och görs mer representativt.

Regeringen bör enligt partimotion 2003/04:U335 (mp) yrkande 6 verka för att säkerhetsrådets sammansättning och befogenheter reformeras. Ett par förslag som enligt motionärerna kan nämnas innebär en utökning av antalet medlemmar i rådet från 15 till 24, varav 10 permanenta, och att alla medlemmar i säkerhetsrådet på sikt väljs direkt av generalförsamlingen.

Utskottets överväganden

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt ställningstagande i betänkande 2003/04:UU11 Folkrätt där utskottet underströk betydelsen av att utveckla och stärka FN och särskilt säkerhetsrådets förmåga att i tid kunna fatta beslut.

FN måste fortsatt ha den avgörande rollen när det gäller ansvaret för internationell fred och säkerhet. Rätten att besluta om våldsanvändning skall fortsatt ligga hos säkerhetsrådet. Uppgiften måste vara, som utskottet betonade i det nämnda betänkandet, att påverka säkerhetsrådets arbetssätt så att vetot inte används annat än i undantagsfall. Ett bättre fungerande säkerhetsråd skulle kunna hantera tendensen att enskilda eller grupper av stater använder våld utan dess medgivande. Likaså skulle ett mer beslutsfäihigt säkerhetsråd kunna ingripa tidigare och kraftfullare vid humanitära kriser, konstaterade utskottet.

När det gäller frågan om utvidgning av säkerhetsrådet framhöll kabinetssekreteraren vid sin föredragning nyligen i utrikesutskottet att den svenska regeringen anser att denna är angelägen men att reformarbetet inte får leda till att fler länder får vetorätt i rådet. Han bedömde förutsättningarna för att reducera den befintliga vetorätten i säkerhetsrådet som utomordentligt små. I fråga om Sveriges möjligheter att delta i säkerhetsrådet ansåg kabinetssekreteraren att dessa skulle bli mindre med modell A än med modell B. Han framhöll också att det är viktigt att också beakta EU:s möjligheter att delta i säkerhetsrådet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att en reformering och utvidgning av säkerhetsrådet är angelägen. Utskottet vill understryka vikten av att ett beslut om reformering verkligen kommer till stånd så att säkerhetsrådet blir mer representativt och därmed legitimt. Detta är en fundamental del i generalsekreterarens sammanhållna reformpaket avseende FN, vilket stöds av utskottet.

Säkerhetsrådet bör återspegla dagens geopolitiska realiteter och inte gårdagens maktförhållanden. Utskottets utgångspunkt är att det vore önskvärt att avskaffa förekomsten av permanent medlemskap i säkerhetsrådet. Genom tidsbegränsat medlemskap och därmed en kontinuerlig omprövning av detta skulle säkerhetsrådet enligt utskottets uppfattning komma att vitaliseras. För att bli medlem i säkerhetsrådet skulle en stat i öppen konkurrens med andra ha fått kandidera och öppet klarlägga vad man vill åstadkomma med sitt medlemskap i detta viktiga organ.

Utskottet anser också att det vore önskvärt att helt och hållet avskaffa vetorätten i säkerhetsrådet. I dag kan användning av vetorätten medföra

handlingsförlamning i situationer där ett kraftfullt agerande från världssamfundet är önskvärt, vilket i sin tur kan leda till att det uppstår allvarliga hot mot internationell fred och säkerhet.

Utskottet anser att vad som anförts här om avskaffande av permanent medlemskap respektive vetorätt i säkerhetsrådet skall utgöra ledstjärnor för regeringens ställningstaganden när det gäller reformering av säkerhetsrådet. Utskottet är dock fullt medvetet om att avskaffande av permanent medlemskap och vetorätt är orealistiskt i närtid. Utskottet vill emellertid understryka att en vetofri kultur redan nu etableras. Det är viktigt att nu förverkliga generalsekreterarens sammanhållna förslag om att reformera FN:s verksamhet och genomföra institutionella reformer. Detta kräver kompromissvilja från alla parter.

Formerna för diskussionen om reformering av säkerhetsrådet tas upp i en motion. Denna diskussion har enligt uppgift från kabinetssekreteraren redan inletts i New York. Som framgått ovan har generalförsamlingen också redan beslutat om en resolution rörande förberedelser för och organisation av högnivåmötet. Utskottet vill framhålla vikten av en bred global debatt kring reformförslagen.

Utskottet återkommer i betänkandets avsnitt om folkrätt till skyldigheten att skydda och säkerhetsrådets roll i anslutning till denna viktiga princip.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U201 (m), 2003/04:U203 (c) yrkande 14, 2003/04:U329 (fp) yrkande 5, 2003/04:U335 (mp) yrkande 6, 2004/05:U11 (fp) yrkandena 2 och 3, 2004/05:U12 (kd) yrkande 7 i denna del, 2004/05:U216 (fp) yrkande 4, 2004/05:U221 (m) yrkande 6, 2004/05:U267 (c) yrkande 10 och 2004/05:U304 (m) yrkande 7.

Mänskliga rättigheter

Skrivelsen

FN-stadgan anger främjande av mänskliga rättigheter som ett av organisationens syften. Flertalet stater accepterar i dag synen att mänskliga rättigheter principiellt är en angelägenhet för det internationella samfundet, och denna syn betonas gång på gång av FN:s generalsekreterare. Samtidigt ökar motståndet mot det internationella samfundets inblandning i situationer som rör mänskliga rättigheter i specifika länder.

Främjandet av de mänskliga rättigheterna är prioriterat i den svenska utrikespolitiken. Sverige deltar aktivt i behandlingen av MR-frågor i FN:s generalförsamling och i MRK. En nära samordning sker inom EU, där en stor samsyn finns mellan medlemsländerna och där ett gemensamt uppträdande eftersträvas i de flesta frågor. I detta arbete värnar Sverige bl.a. om de särskilda mekanismerna för övervakning och rådgivning, att landvinningar

från 1993 års världskonferens för mänskliga rättigheter upprätthålls samt för en ökad konkretisering av frågorna på dagordningen.

Frågor som lyfts fram särskilt av Sverige i FN under de senaste åren gäller bl.a. respekten för de mänskliga rättigheterna i kampen mot terrorism, kampen mot straffrihet samt främjande av rättsstatens principer, icke-diskriminering inte minst på grund av sexuell läggning samt sexuella och reproduktiva rättigheter.

Rapporten från FN:s generalsekreterare

Generalsekreteraren understryker i rapporten *In larger freedom* den fundamentala betydelsen av mänskliga rättigheter såväl i rika som i fattiga länder. Han föreslår bl.a. stärkta resurser för FN:s länderbaserade insatser och bättre utbildning avseende mänskliga rättigheter för verksamma inom FN-systemet. Även FN:s högkommissarie för MR-frågor bör få resurstillskott och bör, enligt Annan, också spela en mer aktiv roll än hittills.

Som redovisats tidigare i betänkandet förespråkar Annan global uppslutning bakom skyldigheten att skydda liksom att FN:s kommission för mänskliga rättigheter (MRK) ersätts av ett permanent råd för mänskliga rättigheter.

När det gäller mänskliga rättigheter anser generalsekreteraren också att de organ som vakar över olika människorättskonventioner måste bli mer effektiva. I dagsläget är det många länder som avstår från att rapportera till dylika organ, lämnar bristfälliga rapporter och är dåliga på att följa rekommendationer. Annan förespråkar mot denna bakgrund att harmoniserade riktlinjer om rapportering till alla berörda organ tas fram och genomförs så att dessa kan fungera som ett enhetligt system.

Motionerna

I kommittémotion 2004/05:U305 (m) yrkande 1 förordas att Sverige och EU i sina förbindelser med andra länder och i FN i större utsträckning skall värna och framhäva demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna som grund för samhällelig utveckling.

Det är enligt motionerna 2003/04:U14 (m) yrkande 3 och 2004/05:U304 (m) yrkande 6 dags att FN:s generalförsamling varje år får en utförlig rapport med ländervis information om mänskliga rättigheter och demokrati och som skall utgöra underlag för en årlig debatt i generalförsamlingen. Sverige bör ta initiativ till en sådan granskning där det tydligt skulle framgå vilka länder som bryter mot FN:s grundläggande principer.

I motion 2004/05:U204 (m) yrkande 3 betonas att Sverige alltid skall lyfta fram värdet av demokrati och mänskliga rättigheter i internationella relationer.

Kampen för att försvara de mänskliga rättigheterna skall stå i centrum i svensk utrikespolitik, enligt kommittémotion 2004/05:U225 (fp) yrkande 3. Sverige måste höja rösten och våga ta ställning för de utsatta folken och mot förtryckarna. Den svenska hållningen skall vara principfast och tydlig i

internationella organisationer som FN, EU, Europarådet, OSSE och Världsbanken liksom i bilateralt samarbete.

Också i kommittémotion 2004/05:U11 (*fp*) *yrkande 5* betonas vikten av att Sverige i internationella organisationer främjar de mänskliga rättigheterna. Arbetet måste enligt *yrkande 9* intensifieras för att de länder som ännu inte anslutit sig till FN:s barnkonvention, dvs. USA och Somalia, skall göra detta.

I kommittémotion 2004/05:U239 (*fp*) *yrkande 5* poängteras att Sverige och EU har ett stort ansvar för att hävda FN:s auktoritet när det gäller tillsynen av hur de mänskliga rättigheterna respekteras. Kinas medlemskap i Världshandelsorganisationen, WTO, och de kommande olympiska spelen 2008 borde medföra ett minskat utrymme för arrogant kinesisk maktpolitik, detta under förutsättning att demokratierna tar sitt ansvar och inte försjunker i tyst diplomati.

I kommittémotion 2004/05:U315 (*kd*) *yrkande 17* framhålls att Sverige i sin utrikespolitik måste fortsätta verka för att så många länder som möjligt skriver under och ratificerar de olika FN-konventionerna om mänskliga rättigheter. För att effektivisera sanktionsmöjligheterna vid brott mot FN-stadgan och de mänskliga rättigheterna måste den internationella rätten stärkas, exempelvis genom upprättande av en permanent internationell brottmålsdomstol och införande av möjligheter till universell jurisdiktion.

Regeringen bör enligt motion 2004/05:U210 (*kd*) i internationella sammanhang verka för att de mänskliga rättigheterna lyfts fram i folkrätten.

I motion 2004/05:U260 (*mp*) *yrkande 9* förordas att regeringen och världssamfundet verkar för att USA undertecknar alla stora FN-konventioner om mänskliga rättigheter, däribland barnkonventionen och kvinnorättskonventionen (*CEDAW*). Regeringen och världssamfundet bör också agera för att USA skall upphöra att ge ekonomiskt och militärt stöd till länder som befinner sig i militära konflikter och som inte garanterar sina medborgare grundläggande demokratiska fri- och rättigheter (*yrkande 10*).

FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna, den s.k. rättighetsförklaringen, bör enligt fyrpartimotionen 2004/05:MJ510 (*fp, kd, c, mp*) *yrkande 4* kompletteras med en skyldighetsförklaring. Regeringen bör i internationella sammanhang ta upp frågan om mänskliga skyldigheter.

Utskottets överväganden

Som framgått stöder utskottet Kofi Annans uppfattning om att det är dags att gå från ord till handling och genomföra skrivningarna i millenniedeclarationen om främjande av demokrati, rättsstatens principer och respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Att utveckla och befästa demokratin och rättsstatsprincipen samt respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är, som framhållits, en central uppgift för Sveriges internationella arbete. Inrättandet av ett permanent MR-råd bör enligt utskottet öka förutsättningarna för professionalism och effektivitet i FN:s bevakning och främjande av de mänskliga rättigheterna.

Utskottet har tidigare i detta betänkande, liksom i en rad andra betänkanden, framhållit vikten av demokrati och mänskliga rättigheter. Främjande av mänskliga rättigheter skall utgöra en integrerad del i all utrikespolitik. Rättigheterna enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 är universella. De gäller för alla människor, utan åtskillnad, och skall respekteras över hela världen, oavsett land, kultur eller specifika förhållanden.

I betänkande 2003/04:UU9 Mänskliga rättigheter och relationer till andra länder betonade utskottet att det är av stor vikt att den svenska politiken för att främja de mänskliga rättigheterna är resultatutriktad. Sverige skall verka för alla människors möjligheter att åtnjuta mänskliga rättigheter. Barnets rättigheter, kvinnors rättigheter, funktionshindrades rättigheter samt rättigheter för personer som tillhör urbefolkningar och nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoriteter måste särskilt beaktas i syfte att garantera lika förutsättningar. Bekämpande av diskriminering på grund av kön, etniskt ursprung, religion eller sexuell läggning utgör en av de största utmaningarna för arbetet med de mänskliga rättigheterna, framhöll utskottet i det nämnda betänkandet.

Som ett led i den aktiva svenska politiken för de mänskliga rättigheterna sammanställer Utrikesdepartementet årligen rapporter om situationen för de mänskliga rättigheterna i enskilda länder. Sedan tre år tillbaka offentliggörs rapporterna på Utrikesdepartementets hemsida. Därigenom blir informationen tillgänglig för en bredare krets av aktörer – organisationer, företag och enskilda – som är intresserade av mänskliga rättigheter. Publiceringen öppnar även för en konstruktiv dialog med representanter för de enskilda länderna. Rapporterna har enligt uppgift från Utrikesdepartementet vunnit alltmer uppmärksamhet och uppskattning.

Utskottet välkomnar mot denna bakgrund de ovan redovisade motionsförslagen om ett svenskt initiativ till en återkommande utförlig ländervis rapportering och debatt inom FN om mänskliga rättigheter. Utskottet bedömer att en öppen redovisning med ett tillvägagångssätt liknande det som nu har prövats i Sverige skulle kunna bidra till ökad uppmärksamhet, upplysning kring och en positiv utveckling i fråga om de mänskliga rättigheterna på många håll i världen. Regeringen bör, enligt utskottet, ta lämpliga initiativ i den riktning som utskottet förordar.

Med anledning av ett motionsförslag om mänskliga rättigheter i Kina kan utskottet konstatera att den svenska synen på mänskliga rättigheter regelmässigt framförs såväl i bilaterala kontakter med landet som i multilaterala sammanhang. Utrikesutskottet uttalade i betänkande 2003/04:UU9 att man ser mycket allvarligt på bristerna i respekten för de mänskliga rättigheterna i Kina. Det är utskottets förhoppning att det föreslagna MR-rådet kan komma att vitalisera den internationella bevakningen av mänskliga rättigheter.

I det nyss nämnda betänkandet framhöll utskottet vidare att främjandet av de mänskliga rättigheterna skall genomsyra det svenska agerandet i globala

och europeiska forum, liksom i direkta kontakter med andra länder, utvecklingssamarbetet inräknat. Utskottet klargjorde där också sitt stöd för generalsekreterarens ansträngningar att – inom ramen för det konfliktförebyggande arbetet – få till stånd ett kraftfullare agerande mot de grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna som hotar freden. Detta kan, som utskottet konstaterade i sammanhanget, komma att kräva en förstärkning av de nuvarande övervakningsmekanismerna, som bl.a. har till uppgift att bevaka att konventionsstaterna efterlever sina förpliktelser.

Utskottet ser positivt på att FN:s länderteam under det gångna året fått i uppdrag att tydligare främja de mänskliga rättigheterna, vilket redovisas i rapporten *In larger freedom*. Likaså välkomnar utskottet att generalsekreteraren nu slår fast att frågor om mänskliga rättigheter tydligare skall beaktas i resolutioner om fred och säkerhet liksom att dessa frågor integreras i beslutsfattande och diskussioner på alla håll inom FN-systemet. Utskottet stöder också förslagen i generalsekreterarens rapport att de organ som vakar över olika människorättskonventioner skall bli effektivare och agera tydligare vid brott mot de rättigheter som de har till uppgift att bevaka. Enligt utskottets mening ligger detta i linje med generalsekreterarens uppmaning till ansvarstagande från stater gentemot sina medborgare, från stater gentemot varandra, från internationella institutioner gentemot sina medlemmar och från dagens generation gentemot kommande generationer.

Mot den angivna bakgrunden vill utskottet uttrycka sitt fulla stöd för de angivna förslagen om att stärka genomförandet av de mänskliga rättigheterna genom reformer i FN:s verksamhet och organisation. Utskottet vill också understryka vikten av att regeringen på det internationella planet kraftfullt agerar för att fler länder skall ansluta sig till de olika MR-konventionerna. Utskottet återkommer nedan till Internationella brottmålsdomstolens verksamhet.

Avslutningsvis i detta sammanhang vill utskottet beröra ett motionsförslag om mänskliga skyldigheter. Motionärerna konstaterar att det finns en FN-förklaring om mänskliga rättigheter och anser, utan att redovisa någon närmare motivering, att tiden är mogen för att ta upp frågan om mänskliga skyldigheter. Utskottet, som noterat att Sverige i internationella sammanhang avvisat förslag om universella skyldigheter, avstyrker det aktuella motionsförslaget.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkande 3, 2004/05:U11 (fp) yrkandena 5 och 9, 2004/05:U204 (m) yrkande 3, 2004/05:U210 (kd), 2004/05:U225 (fp) yrkande 3, 2004/05:U239 (fp) yrkande 5, 2004/05:U260 (mp) yrkandena 9 och 10, 2004/05:U304 (m) yrkande 6, 2004/05:U305 (m) yrkande 1, 2004/05:U315 (kd) yrkande 17 och 2004/05:MJ510 (fp, kd, c, mp) yrkande 4.

Folkrätt – fred och säkerhet

Allmänt om förnyelse av folkrätten och FN:s roll i global krishantering

Skrivelsen

Regeringen kommer i förberedelserna inför höstens högnivåmöte i FN att bl.a. ge prioritet åt förslagen om att stärka icke-våldsprincipen och om skyldigheten att skydda.

Rapporten från FN:s generalsekreterare

I rapporten *In larger freedom* konstateras att FN-stadgan efter att ha varit i kraft i sex årtionden fortfarande i huvudsak är en solid grund för allt arbete som utförs av FN. Mycket har ändrats i fråga om tillämpningen av stadgan utan att det funnits behov av att förändra denna. Bara vid två tillfällen har den ändrats och detta var för att utöka medlemskretsen i säkerhetsrådet och Ecosoc. De förändringar av själva FN-stadgan som generalsekreteraren föreslår är att dess artiklar om fiendestater, förvaltningsrådet och militära stabsutskottet skall tas bort.

Som framgått anser Kofi Annan att beslut om våldsanvändning måste utgå från de bestämmelser som finns i FN-stadgan inklusive artikel 51 med dess stadganden om självförsvar. Han föreslår vidare att säkerhetsrådet skall anta en resolution där det skall anges principer, vilka skall tillämpas vid beslut om våldsanvändning. Han föreslår också, vilket redovisats ovan, att alla stater skall ställa sig bakom skyldigheten att skydda som grundval för kollektivt agerande riktat mot folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten.

En viktig del i de samförstånds lösningar som Annan söker uppnå avser när och hur våld skall kunna användas för att försvara internationell fred och säkerhet. Han anser att FN-stadgan, med sin nuvarande utformning, utgör en god grund för ställningstaganden i fråga om detta.

Omedelbara hot omfattas fullt ut av stadgans artikel 51, där självständiga staters rätt till självförsvar mot väpnade attacker slås fast. Detta anses sedan lång tid tillbaka innefatta såväl en omedelbart förestående som en redan inträffad attack.

När det gäller hot som inte är omedelbart förestående utan latent så ger stadgan säkerhetsrådet full befogenhet att använda militärt våld, också i preventivt syfte, för att bevara internationell fred och säkerhet. Men, frågar Annan retoriskt, vad gäller i fråga om folkmord, etnisk rensning och andra liknande brott mot mänskligheten? Är inte även dessa hot mot internationell fred och säkerhet, mot vilka mänskligheten borde kunna vända sig till säkerhetsrådet för att få skydd?

Här gäller det, menar generalsekreteraren, inte att hitta alternativ till säkerhetsrådet såsom auktoritet, utan att se till att rådet fungerar bättre. Vid överväganden om användning av militärt våld borde säkerhetsrådets

ställningstagande bygga på en gemensam bedömning av fem faktorer som i korthet är följande: hotets allvar, det egentliga syftet med den föreslagna militära aktionen, möjligheterna till andra åtgärder än våldsanvändning för att stoppa hotet, proportionalitet i det militära alternativet i förhållande till det aktuella hotet och rimliga möjligheter att nå framgång.

Kofi Annan anser att säkerhetsrådet, genom att tillämpa bedömningsprinciper av denna karaktär, skulle agera med ökad öppenhet. Detta skulle förbättra förutsättningarna för att rådets beslut blir respekterat, såväl av regeringar som i världssopinionens ögon. Det är mot bakgrund av detta, här i korthet återgivna resonemang, som FN:s generalsekreterare föreslår utarbetandet av en resolution där de principer som skall tillämpas vid säkerhetsrådets beslut om våldsanvändning slås fast.

När det gäller skyldigheten att skydda, förespråkar Annan, som framgått, att alla stater ställer sig bakom en sådan princip. Världsorganisationen och dess medlemsstater måste stärka det normativa regelverk som utvecklats under sex decennier sedan FN:s grundande. Ännu viktigare är att konkreta steg tas mot rättssäkerhet och mänskliga rättigheter, såväl på det internationella som på det nationella planet. Detta skulle också understödja åtgärderna i millenniedeklarationen. Genom att alla stater ställer sig bakom skyldigheten att skydda kommer regeringar att ställas till ansvar, både inför sina medborgare och inför varandra, i fråga om sin respekt för individens värdighet.

Motionerna

I kommittémotion 2004/05:U304 (m) yrkande 8 betonas att Sverige och EU måste verka för att principen om statssuveränitet inte längre får vara en överordnad princip. Detta får inte längre vara fallet i situationer där det förekommer folkmord, folkfördrivning och andra grova och systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna. Om folkrätten inte skall reduceras till en illusion, måste varje människas rätt att leva ett liv i frihet och säkerhet skyddas. Detta gäller även om angriparen är den egna regimen. Sverige och EU måste enligt yrkande 9 verka för att FN-stadgan förtydligas så att kamp mot folkmord och folkfördrivning uttryckligen slås fast som grund för humanitär intervention.

Sverige bör enligt kommittémotion 2004/05:U225 (fp) yrkande 8 tillsammans med andra demokratier verka för en fortsatt förnyelse av folkrätten så att den utvecklas till ett entydigt stöd för enskilda individers grundläggande rättigheter. I dag åberopas folkrätten av odemokratiska makthavare för att dessa skall kunna fortsätta att ostört förfölja och mörda sina egna medborgare. FN:s handlingsförlamning beror enligt motionärerna bl.a. på att en av de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet, Kina, är en kommunistisk diktatur.

I kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 1 förespråkas en förnyelse av folkrätten samt att denna bör kompletteras med ett slags nödvärnsrätt. Folkrätten måste bli ett entydigt stöd, inte ett hinder för individers

grundläggande rättigheter. Motionärerna konstaterar att utvecklingen går mot färre väpnade konflikter mellan nationer samtidigt som antalet inomstatliga konflikter ökar. Många människor tvingas fly inom eller från sina hemländer. Detta ställer nya krav på FN. Folkrådet rör inte längre bara staters rätt visavi varandra. I växande grad rör den också konflikter mellan människors rätt till mänskliga fri- och rättigheter och en statslednings önskan att fördriva eller mörda medborgare. FN:s handlingsförlamning i sådana fall måste upphöra och folkrådet utvecklas så att världsorganisationen blir skyldig att ingripa, också med våld om så krävs, då civila hotas av folk mord, massvåldtäkter, folkfördrivning eller motsvarande och där staten inte skyddar sina medborgare.

Självförsvarsrätten tas upp i kommittémotion 2004/05:U314 (kd) yrkande 14. Motionärerna slår fast att det i säkerhetsrådets resolutioner 1368 och 1373 för första gången uttrycktes ett klart samband mellan rätten till självförsvar och storskaliga terroristattacker. Denna nytolkning har enligt motionärerna vunnit internationell acceptans och en ny folkrätt har skapats. Rätten till självförsvar mot storskalig terrorism är dock inte obegränsad utan måste följa allmänna folkrättsliga krav, framhålls det i motionen. Därför måste folkrådet analyseras och definieras ur ett internationellt perspektiv.

Folkrättsliga principer måste upprättas för s.k. humanitära interventioner, enligt kommittémotion 2004/05:U315 (kd) yrkande 16. I dagens krig och konflikter är det allt oftare enskilda civila människor som drabbas. För att garantera människors säkerhet och rättigheter räcker det inte att enbart hävda staters fred och säkerhet. Det nationella säkerhetsbegreppet måste kompletteras med principer för humanitära interventioner så att enskilda människors säkerhet erkänns som minst lika viktig som staters säkerhet.

Tolkningen av FN-stadgans suveränitetsprincip som en rätt för medlemsstaterna att behandla sin befolkning efter eget tycke är föråldrad och förlegad, framhålls det i partimotion 2004/05:U219 (c) yrkande 3. I praktiken har det ägt rum en folkrättslig utveckling bort från detta synsätt och denna måste stödjas av Sverige. Det är dags att förändra FN-stadgan. Diktatoriska regimer skall inte längre kunna hänvisa till nationell suveränitet när de står bakom illdåd riktade mot befolkningen i det egna landet.

Enligt partimotion 2003/04:U335 (mp) yrkande 2 måste FN spela en mycket mer aktiv roll än i dag för att främja fred, säkerhet och nedrustning. Icke-våldsprincipen måste utgöra huvudprincipen vid all konflikthantering. I enstaka fall, då alla möjligheter till fredlig konflikthantering är uttömda, kan militära ingripanden genomföras, detta dock bara i FN:s regi. FN bör enligt motionärerna få ett utvidgat mandat för att kunna agera militärt i samband med medverkan i fredsbevarande styrkor.

I kommittémotion 2004/05:U268 (v) yrkande 32 förutsätts tydliga garantier för att svensk FN-trupp inte sammanblandas med USA-alliansens förband när Sverige medverkar i humanitära insatser i FN-regi. Enligt yrkande 33 bör Sverige därför i FN och EU verka för att FN-trupper med

uppgift att skydda humanitära insatser inte består av förband som haft stridande uppgifter.

En och samma motionär förespråkar i motionerna 2003/04:U292 (m) yrkande 2, 2004/05:U221 (m) yrkande 2 och 2004/05:U223 (m) yrkande 2 en reformering och modernisering av FN-stadgan. Motionären finner det enligt den förstnämnda motionen moraliskt riktigt att EU ingriper för att stoppa folkmord och etnisk rensning. Helst skall detta ske med stöd av ett mandat från FN:s säkerhetsråd, men skulle ett sådant blockeras kan EU inte passivt åse när människor far illa. I de båda andra motionerna framhålls att flera faktorer måste beaktas i den pågående debatten om hur FN-stadgan måste utvecklas, däribland att de insatser som beslutas är legitima och legala. Sverige måste agera för förtydliganden av FN-stadgan.

Utskottets överväganden

Sverige lägger traditionellt stor vikt vid våldsförbudet i FN:s stadga och betonar det våldsmonopol som givits till FN:s säkerhetsråd. Av folkrätten och FN-stadgans artikel 2:7 framgår principen om icke-inblandning i andra staters inre eller yttre angelägenheter och därmed staters rätt till suveränitet, även om undantag finns för s.k. kapitel VII-åtgärder (inskridande i händelse av hot mot freden, fredsbrott och angreppshandlingar).

Det generella våldsförbudet är alltså grundläggande i FN-stadgan. Förutom i fall av självförsvar (art. 51) är det endast FN:s säkerhetsråd som kan besluta om undantag från förbudet att bruka våld (art. 39). Artikel 39 i FN-stadgan ger säkerhetsrådet befogenheter att ingripa om det anser att hot föreligger mot internationell fred och säkerhet. Dessa begrepp har successivt tolkats allt vidare och har kommit att inbegripa folkmord och folkfördrivning. Problemet är dock ofta i konkreta situationer att någon eller några av de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet av politiska skäl använder eller hotar att använda sitt veto.

Utskottet vidhåller även i dag sin uppfattning i betänkande 2003/04:UU11 Folkrätt, vilket beslutades våren 2004, att det viktigaste i dagsläget är att utveckla och stärka FN och särskilt säkerhetsrådets förmåga att i tid kunna fatta beslut. Som utskottet framhållit tidigare i betänkandet bör säkerhetsrådet återspegla dagens geopolitiska förhållanden, inte gårdagens maktförhållanden.

FN måste fortsatt ha en avgörande roll när det gäller ansvaret för internationell fred och säkerhet. Rätten att besluta om våldsanvändning skall fortsatt ligga hos säkerhetsrådet. Uppgiften måste vara att påverka säkerhetsrådets arbetssätt så att vetot – om detta finns kvar efter en reformering av FN – inte används annat än i undantagsfall.

Den tendens till sänkning av tröskeln för staters våldsanvändning som ägt rum måste motverkas. Stater skall inte kunna motivera våldsanvändning med att de vill försvara sig mot latent eller icke omedelbara hot. Ett bättre fungerande säkerhetsråd skulle kunna hantera tendensen att enskilda eller grupper av stater använder våld utan dess medgivande. Likaså skulle ett mer

beslutsfäihigt säkerhetsråd kunna ingripa tidigare och kraftfullare vid humanitära kriser, eller, som Kofi Annan – här i fri översättning – uttrycker det i rapporten *In larger freedom*: ”Säkerhetsrådet måste inte bara bli mer representativt utan också få större förmåga och vilja att agera när det är handling som behövs. Att förena dessa oavvisliga krav är den svåra test som alla reformförslag måste klara.”

Som framgått har utskottet redan tidigare i detta betänkande ställt sig bakom generalsekreterarens rekommendation om att beslut om våldsanvändning skall utgå från FN-stadgans bestämmelser, inklusive artikel 51 om självförsvar, liksom om skapandet av en klargörande resolution från säkerhetsrådet om principerna för användning av våld. Utskottet anser att sådana förändringar ligger i linje med och kan stärka en utveckling enligt vad som utskottet anfört i det nyss nämnda betänkandet.

Utskottet välkomnar, som framgått, generalsekreterarens rekommendation att det internationella samfundet skall ställa sig bakom skyldigheten att skydda som en grundval för kollektivt handlande mot folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten.

Den bakomliggande frågan om förhållandet mellan människors säkerhet och staters suveränitet har varit föremål för en intensiv diskussion under senare år. Utrikesutskottet redovisade i betänkande 2003/04:UU11 hur synen på frågor rörande människors säkerhet och staters suveränitet successivt har utvecklats.

När det gäller viktiga bidrag till diskussionen på senare år framhöll utskottet i det nämnda betänkandet betydelsen av två rapporter. Den ena, från Kommissionen för globalt samarbete (*Commission on Global Governance*), var författad av dåvarande statsminister Ingvar Carlsson och Sonny Ramphal, brittiska samväldets tidigare generalsekreterare, och publicerades 1995. Den andra rapporten, *Responsibility to protect* (Skyldigheten att skydda), publicerades 2001 av *The International Commission on Intervention and State Sovereignty*, vilken leddes av den förre australiske utrikesministern Gareth Evans och den förre algeriske FN-ambassadören Mohamed Sahnoun.

I betänkande 2003/04:UU11 slog utskottet fast att det i dag inte råder någon tvekan om att en förskjutning ägt rum efter kalla kriget i avvägningen mellan människors säkerhet och staters suveränitet. Utskottet konstaterade att Sverige i FN:s generalförsamling betonat att statssuveräniteten också innefattar skyldigheter gentemot den egna befolkningen och att det internationella samfundet måste vara berett att agera om regeringar inte tar detta ansvar. Utskottet påpekade också att Sverige vid flera tillfällen i FN lyft fram ståndpunkten att statssuveräniteten inte får utnyttjas som en sköld mot massiva kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Här kan noteras att staters praktiska politik och agerande alltmer kommit att präglas av principen om skyldigheten att skydda. Stater och det internationella samfundet har på många håll visat en ökad benägenhet att ingripa mot omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Av FN-stadgan följer att säkerhetsrådet måste ta sitt ansvar för att förhindra folkmord, massmord och etnisk rensning. Om inte säkerhetsrådet tar detta ansvar, eller om vetorätten missbrukas, måste efter en noggrann bedömning av de politiska och folkrättsliga aspekterna, övervägas vad som på andra sätt kan göras för att i akuta lägen rädda människor från grova övergrepp. Detta ställningstagande, som utskottet står bakom, gjordes av regeringen i den utrikespolitiska deklARATIONEN i februari 2005. Det redovisas även i skrivelse 2004/05:95. Också kabinetssekreteraren berörde denna viktiga fråga under sin föredragning i utskottet den 5 april när han förespråkade ett regelverk för situationer där säkerhetsrådet inte agerar trots att det sker grova övergrepp.

Utskottet vill avslutningsvis i detta sammanhang betona att det under alla omständigheter är viktigt med en internationell nödrätt som innebär att principen om skyldigheten att skydda utvecklas.

I en motion behandlas som framgått rätten till självförsvar vid storskalig terrorism och behovet av att vidareutveckla folkrätten. I motionen nämns två resolutioner som antagits av FN:s säkerhetsråd, 1368 (2001) respektive 1373 (2001). Båda resolutionerna beslutades efter terroristattackerna den 11 september 2001. I den förstnämnda fördömdes attackerna och möjligheten öppnades för en USA-ledd militärinsats i självförsvar riktad mot talibanregimen i Afghanistan. I den sistnämnda resolutionen förpliktas alla medlemsstater i enlighet med FN-stadgans kapitel VII att vidta särskilda åtgärder för att bekämpa terrorism. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns ett behov av att analysera och vidareutveckla folkrätten utifrån dagens hotbild och förhållanden. Utskottet vill i sammanhanget peka på det tidigare nämnda förslaget från FN:s generalsekreterare – vilket stöds av utskottet – om en övergripande konvention mot terrorism, vilken bygger på en tydlig och överenskommen definition, samt utgör en del av en bredare strategi för att förhindra vad generalsekreteraren benämner katastrofal terrorism.

Utskottet övergår nu till att behandla en motion som tar upp risken för förväxling av personal som arbetar med humanitära insatser respektive i stridande förband. Utskottet vill peka på att sammansatta utrikes- och försvarsutskott tagit upp näraliggande frågor. Detta skedde senast i betänkande 2003/04:UFöU2 Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan. Där behandlades risken för sammanblandning av å ena sidan den med FN-mandat upprättade internationella säkerhetsstyrkan ISAF – där Sverige skulle ingå – och å andra sidan den USA-ledda koalitionen OEF (*Operation Enduring Freedom*), inriktad på att bekämpa talibaner och al-Qaida. I betänkandet konstaterades att det fanns ett behov av gemensam koordinering, även om verksamheterna inom – i det fallet ISAF och OEF – var skilda från varandra. Den samordning som sker, framhöll utskottet, syftar till att säkerställa att den ena gruppens aktiviteter inte lägger hinder i vägen för den andras.

Några garantier, vilket efterfrågas i den nu aktuella motionen, för att svensk trupp i FN-insatser inte skall sammanblandas med USA-alliansens förband, går det enligt utskottets uppfattning inte att ge. Det är dock önskvärt att så långt möjligt klargöra rågången mellan förband med stridande uppgifter och förband som har till uppgift att skydda humanitära insatser, däribland genom att med färgval och markeringar på uniformer, fordon etc. tydligt ange uppgifternas skilda art. Detta är viktigt inte minst för att reducera säkerhetsriskerna för svensk FN-personal.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U292 (m) yrkande 2, 2003/04:U335 (mp) yrkande 2, 2004/05:U11 (fp) yrkande 1, 2004/05:U219 (c) yrkande 3, 2004/05:U221 (m) yrkande 2, 2004/05:U223 (m) yrkande 2, 2004/05:U225 (fp) yrkande 8, 2004/05:U268 (v) yrkandena 32 och 33, 2004/05:U304 (m) yrkandena 8 och 9, 2004/05:U314 (kd) yrkande 14 och 2004/05:U315 (kd) yrkande 16.

Internationella brottmålsdomstolen

Motionerna

Regeringen och världssamfundet bör enligt motion 2004/05:U260 (mp) yrkande 7 förmå USA att ratificera stadgan för den permanenta internationella brottmålsdomstolen ICC.

Den internationella brottmålsdomstolen ICC tas upp också i kommittémotion 2004/05:U225 (fp) yrkandena 12 och 13. I det förstnämnda yrkandet betonas att Sverige bör driva på så att fler stater, däribland USA och Ryssland, ratificerar Romstadgan om inrättande av ICC. I det sistnämnda yrkandet framhåller motionärerna att det är oacceptabelt att domstolens handlingsmöjligheter och legitimitet undermineras från amerikansk sida. Inget lands medborgare som begår allvarliga brott mot mänskligheten skall kunna gå säkra från att ställas inför rätta av domstolen. Också i kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 10 betonas att Sverige skall vara pådrivande för att fler stater ratificerar Romstadgan.

Utskottets överväganden

Den 1 juni 2002 trädde Romstadgan om den internationella brottmålsdomstolen (ICC, *International Criminal Court*) i kraft. Därmed kunde domstolen, som har sitt säte i Haag, träda i funktion.

Utskottet behandlade i betänkande 2003/04:UU11 frågor om internationella brottmålsdomstolen. Där konstaterades att Sverige och EU från början varmt stött upprättandet av ICC. Genom domstolen tas ett viktigt steg bort från straffrihet för grova brott mot den humanitära rätten.

Hittills har 99 länder ratificerat Romstadgan, däribland 27 afrikanska och 20 latinamerikanska länder och samtliga EU-länder utom Tjeckien. Bland de länder som inte skrivit under stadgan kan nämnas Indien, Kina, Pakistan, Indonesien och Turkiet. Det finns också länder som skrivit under stadgan men

som inte ratificerat, däribland Ryssland, Tjeckien, Elfenbenskusten, Eritrea, Egypten, Syrien, Chile, Mexiko, USA och Israel. De båda sistnämnda länderna har visserligen undertecknat stadgan men har senare informerat Romstadgans depositarie att man inte har för avsikt att ratificera denna och att man inte på något sätt anser sig bunden av sitt undertecknande.

Sverige har hela tiden tillsammans med övriga EU-länder verkat för att förmå fler stater att ansluta sig till Romstadgan och försökt påverka USA, som genom sin nuvarande inställning till Romstadgan har en negativ inverkan på ratifikationsprocessen i vissa länder.

Trots att ett antal länder inte skrivit under eller ratificerat Romstadgan kan ändå konstateras att, genom att ICC trätt i funktion, ett viktigt steg tagits för att stärka den internationella rättsordningen. Sverige har mycket aktivt verkat för att säkerhetsrådet skulle hänskjuta frågan om lagföring för brott mot internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter i Darfur till ICC. Detta fastslog utrikesminister Laila Freivalds i en interpellationsdebatt i riksdagen den 5 april 2005 (med anledning av interpellation 2004/05:407 av Gunilla Carlsson i Tyresö [m]). Utrikesministern fann det mycket glädjande att säkerhetsrådet veckan innan debatten fattat ett beslut med denna innebörd.

Också utrikesutskottet ser med tillfredsställelse på säkerhetsrådets beslut. Detta bör leda till att de ansvariga för brott mot de mänskliga rättigheterna i Darfur ställs till svars, men det bör också bidra till att stärka ICC:s ställning.

När det gäller de i detta sammanhang aktuella motionsyrkandena vill utskottet, utöver vad som anförts ovan, också hänvisa till sin redovisning i betänkande 2003/04:UU11 av de principer som EU, med svenskt stöd, har slagit fast när det gäller EU-staternas förhållande till USA vad avser ICC:s verksamhet.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2004/05:U11 (fp) yrkande 10, 2004/05:U225 (fp) yrkandena 12 och 13 och 2004/05:U260 (mp) yrkande 7.

Svenska bidrag till krishantering

Motionerna

En strategi bör enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 11 utarbetas för prioritering av svenska internationella krishanteringsinsatser.

I motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 6 anfördes att Sverige bör verka för en tydligare framtida struktur på styrkebidrag till FN.

Utskottets överväganden

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet har tidigare under innevarande riksmöte i betänkande 2004/05:UFöU2 Svensk säkerhetspolitik behandlat frågor om bl.a. svenska bidrag till internationell fredsfrämjande verksamhet.

Det sammansatta utskottet konstaterade att den internationella fredsfrämjande verksamheten är en viktig del av svensk säkerhetspolitik.

Sverige vill aktivt bidra till internationell fred och säkerhet och deltar i dag både i militära och civila insatser under FN:s, EU:s, OSSE:s och Natos ledning. Det svenska deltagandet i internationella insatser stärker vår egen säkerhet och bidrar till Försvarsmaktens utveckling.

För närvarande pågår inom Regeringskansliet ett arbete med att ta fram en inriktning för militära krishanteringsinsatser under 2006/07. Arbetet görs gemensamt av Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet i nära dialog med Försvarsmakten. Detta besked lämnade försvarsminister Leni Björklund den 19 april 2005 i en interpellationsdebatt i riksdagen (med anledning av interpellation 2004/05:459 av Allan Widman [fp]). Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska faktorer vägs samman i bedömningen av vad som motiverar en svensk militär insats. Försvarsministern framhöll i interpellationsdebatten vikten av att Sverige noga överväger vilka typer av bidrag som vi kan ge för att se till att de insatser som genomförs tillsammans med andra länder i FN:s, EU:s eller Natos regi blir framgångsrika. I debatten betonade försvarsministern att regeringen är positiv till en dialog med riksdagen i den aktuella frågan.

Utskottet värdesätter att det i Regeringskansliet pågår ett förberedelsearbete för att klargöra inriktningen av svenska bidrag till internationell fredsfrämjande verksamhet liksom att försvarsministern öppnat för en dialog mellan regeringen och riksdagen i den aktuella frågan.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2004/05:U10 (mp) yrkande 6 och 2004/05:U11 (fp) yrkande 11.

Specifika konventioner, ratificeringar etc.

Genus/gender/jämställdhet m.m.

Skrivelsen

I skrivelse 2004/05:95 redovisas under rubriken Kvinnor, fred och säkerhet uppgifter bl.a. om hur Sverige verkar för genomförande av resolution 1325 (2000), såväl inom FN-systemet som på nationell nivå. Jämställdhetsperspektivet inkluderas numera tydligare i mandaten för FN:s fredsfrämjande insatser, och flertalet operationer har jämställdhetsrådgivare. En sådan finns också på FN:s avdelning för fredsbevarande operationer, och Sverige argumenterar för att motsvarande funktioner tillkommer också i andra delar av FN-systemet.

Motionerna

Sverige bör enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 7 verka för undertecknande och genomförande av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) och dess tilläggsprotokoll, vilket ger kvinnor individuell klagorätt.

Den svenska regeringen bör enligt kommittémotion 2003/04:U255 (kd) yrkande 3 arbeta för att det på alla nivåer i FN:s konfliktförebyggande och fredsfrämjande arbete skall finnas genderrådgivare. Könrollsfrågor måste in i arbetet med att lösa länders konflikter.

Sverige bör enligt fyrpartimotion 2003/04:U278 (fp, m, c, kd) yrkande 3 stödja den rekommendation som hösten 2002 lämnats till FN:s säkerhetsråd om att inrätta en internationell kommission om våld mot kvinnor.

I kommittémotion 2004/05:A321 (mp) yrkande 2 begärs att regeringen aktivt arbetar för att en världskonferens om mansrollen anordnas i FN-regi. Sverige bör enligt yrkande 4 i internationella sammanhang med ökad kraft lyfta fram dels nödvändigheten av en förändrad mansroll, dels vikten av att mäns användning av våld problematiseras.

Regeringen bör enligt motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 14 agera mer kraftfullt för att sprida kännedom om säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) och verka för genomförande av resolutionen.

Också i kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 15 framförs motsvarande förslag.

Utskottets överväganden

Som utskottet tidigare har redovisat föreslås i rapporten *In larger freedom* att utvecklingsländerna skall anta nationella utvecklingsplaner, eller, om man så vill, fattigdomsstrategier, för att förverkliga millenniemålen. Bland de komponenter som bör ingå i sådana nationella strategier och som pekas ut av FN:s generalsekreterare ingår åtgärder för ökad jämställdhet, något som utskottet välkomnar.

Utskottet vill understryka vad som sägs i den nämnda rapporten om att kvinnor som fått makt och inflytande kan tillhöra dem som starkast driver på utveckling. Bland de åtgärder som generalsekreteraren exemplifierar med, och som utskottet ställer sig bakom, nämns bl.a. utbildning, tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, främjande av lika tillgång till arbetsmarknaden, större möjligheter till representation i statliga beslutsorgan och skydd mot våld riktat mot kvinnor.

Med anledning av ett motionsförslag om FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, CEDAW, kan konstateras att denna konvention är en av världsorganisationens centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna. I den framhålls regeringars skyldighet att säkerställa lika rätt för kvinnor och män. I syfte att påskynda utvecklingen tillåts enligt konventionen positiv särbehandling i ett övergångsskede. Utskottet konstaterar med beklagande att alla länder inte ratificerat denna konvention. Bland de länder som ratificerat konventionen är det dessutom många länder som gjort reservationer som strider mot konventionens syfte. Sverige bevakar och invänder mot sådana reservationer. Frågan om reservationer behandlas även i en resolution om CEDAW-konventionen som årligen läggs fram i FN:s generalförsamling av de nordiska länderna.

Sverige deltog aktivt i de förhandlingar som ledde fram till antagandet 1999 av ett tilläggsprotokoll till CEDAW om individuell klagorätt till FN:s kvinnorättskommitté.

Det har snart gått fem år sedan FN:s säkerhetsråd antog *resolution 1325*, vilket skedde i oktober 2000. Den banbrytande resolutionen beskriver kvinnor i det konfliktförebyggande arbetet, i konfliktsituationer och i återuppbyggnadsarbetet inte bara som offer utan också som viktiga aktörer vars potential bör tas till vara. Varje år uppmärksammas antagandet av resolutionen, något som enligt Utrikesdepartementet anses ha bidragit till ett visst tryck på FN och medlemsstaterna att faktiskt genomföra den.

Enligt vad utskottet har erfarit från Utrikesdepartementet agerar Sverige aktivt och i många fall tongivande inom EU, inom ramen för FN:s särskilda kommitté för fredsbevarande operationer (C34), i kvinnokommissionen och i andra sammanhang för genusfrågor i allmänhet och för att kvinnors roll och medverkan i konflikthantering skall uppmärksammas.

Statsrådet Carin Jämtin deltog den 5 april 2005 i en interpellationsdebatt (med anledning av interpellation 2004/05:430 av Rosita Runegrund [kd]) i riksdagen om resolution 1325 och redovisade därvid ett antal insatser till stöd för denna. Statsrådet nämnde därvid att en interdepartemental arbetsgrupp tillsatts under hösten 2004 för ett stödja ett mer systematiskt och effektivt arbete för genomförande av resolutionen.

När det gäller svenskt agerande för genomförande av resolution 1325 kan som exempel nämnas att Sverige är medlem i en New York-baserad vängrupp för resolutionen, vilken möts regelbundet för att diskutera frågor som är relaterade till resolutionen och för att verka för att frågan hålls aktuell inom FN. I vängruppen ingår 25 länder.

Sverige agerar också tillsammans med andra länder och i andra sammanhang för att säkerhetsrådets mandat för fredsfrämjande insatser genomsyras av resolution 1325.

Tillsammans med några andra länder har Sverige bidragit till ett projekt om att föra in genderperspektiv i mångdimensionella fredsoperationer. Som ett konkret resultat av detta projekt har en fältmanual distribuerats för fredsbevarande operationer om hur genusfrågor integreras i verksamheten. Manualen skall aktualiseras vartannat år.

Som ytterligare ett exempel på hur Sverige söker främja resolution 1325 kan nämnas att stöd lämnas till flera internationella organisationer som på olika sätt arbetar med genomförandet av resolutionen.

På initiativ av Räddningsverket har ett nationellt nätverk för etiska regler och uppförandekoder bildats med företrädare för en rad svenska myndigheter och organisationer samt Utrikesdepartementet. Nätverket har tagit fram riktlinjer om etiska regler och uppförandekoder för svensk personal i internationella uppdrag, och resolution 1325 har där legat till grund för de delar som avser kvinnors roll i konflikthantering.

Utskottet ser positivt på att det svenska agerandet för att genomföra resolution 1325 är tydligt och kraftfullt och vill erinra om att utskottet i betänkandena 2003/04:UU3 och 2003/04:UU9 förespråkade en uppföljningsmekanism för resolution 1325, enligt mönster från CEDAW-konventionen, vilket skulle kunna öppna för bättre bevakning och rapportering, liksom för möjligheten att utse speciella rapportörer och ta hänsyn till enskilda klagomål.

Med anledning av motionsförslaget om *inrättande av en kommission om våld mot kvinnor* kan konstateras att stater redan nu har skyldighet att på alla sätt förhindra alla former av våld mot kvinnor. Underlåtenhet att göra detta innebär att staten gör sig skyldig till en kränkning av de mänskliga rättigheterna. Det finns redan i dag inom FN-systemet en särskild rapportör om våld mot kvinnor liksom den nämnda CEDAW-konventionen och den till konventionen knutna kommittén, vilken kan pröva individuella klagomål och på eget initiativ ta upp systematiska kränkningar till behandling. Frågor om våld mot kvinnor behandlas dessutom regelmässigt i resolutioner i generalförsamlingen och MRK. I och med tillkomsten av Romstadgan för den internationella brottmålsdomstolen (ICC) ingår numera sexuella våldsbrott bland brotten folkmord och krigsförbrytelser, och de senare gäller under väpnade konflikter av såväl internationell som icke-internationell karaktär.

Det svenska stödet för åtgärder inom FN och andra internationella organ mot alla former av våld mot kvinnor måste fortsätta. Alla former av våld mot kvinnor måste fördömas, och stater uppmanas att anta och genomföra lagstiftning om våld mot kvinnor.

När det gäller frågan om att främja en *diskussion om mansrollen inom FN-systemet* vill utskottet peka på att temat i FN:s kvinnokommissions möte 2004 var mäns och pojkars roll när det gäller att uppnå jämställdhet. Detta var också temat i en slutdeklaration från mötet. Utskottet anser att detta är ett tydligt uttryck för att frågan uppmärksammas inom FN-systemet och förutsätter att den diskussion som förts i kvinnokommittén kommer att föras vidare. Detta är också något som Sverige bör verka för inom FN-systemet.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U255 (kd) yrkande 3, 2003/04:U278 (fp, m, c, kd) yrkande 3, 2004/05:U10 (mp) yrkande 14, 2004/05:U11 (fp) yrkandena 7 och 15 och 2004/05:A321 (mp) yrkandena 2 och 4.

Sexuellt likaberättigande

Motionerna

I partimotion 2004/05:L295 (fp) yrkande 20 förespråkas en internationell konvention för att undanröja all diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. En sådan konvention skulle utgöra en kraftfull markering av att de mänskliga rättigheterna är universella och innefattar även sexuell

läggning och identitet. Den skulle i egenskap av internationellt erkänd standard underlätta reformarbete i länder som vill avskaffa diskriminering och genom uppföljningen av hur konventionen efterlevs skulle man få en internationell bevakning på området. Utgångspunkten för konventionen bör vara FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna. Sverige bör snarast ta ett internationellt initiativ i den aktuella frågan. Som första steg mot en konvention pläderar motionärerna för att Sverige tillsammans med andra länder verkar för en resolution i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna mot förtryck på grund av sexuell läggning och könsidentitet.

Också i partimotion 2004/05:U257 (v) yrkande 1 förespråkar motionärerna att Sverige i FN skall verka för en konvention om avskaffande av all diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. Detta skulle utgöra ett viktigt steg för att förverkliga principen om alla människors lika värde.

Enligt kommittémotion 2004/05:So604 (c) yrkande 16 bör Sverige i FN arbeta för antagande av en konvention som erkänner likaberättigande och frihet från diskriminering för homo- och bisexuella samt transpersoner som en mänsklig rättighet.

Utskottets överväganden

I de aktuella motionerna förespråkas en internationell konvention för att avskaffa diskriminering på grund av sexuell läggning. Utskottet anser att arbetet för att försvara och genomföra principen om icke-diskriminering skall förbli en grundpelare i Sveriges internationella insatser för de mänskliga rättigheterna. Bekämpande av diskriminering på grund av kön, etniskt ursprung, religion, funktionshinder eller sexuell läggning är en av de största utmaningarna för arbetet med de mänskliga rättigheterna.

I betänkande 2003/04:UU11 Folkrådet redovisade utskottet relativt utförligt uppgifter om konventioner och andra internationella initiativ rörande sexuell läggning och könstillhörighet, såväl på Europainivå som inom FN-systemet. Utskottet välkomnade de framgångar – om än långt ifrån tillräckliga – som nåtts vad gäller omnämnande av sexuell läggning i centrala FN-forum. Mot denna bakgrund bedömde utskottet det som föga troligt att ett förslag om en specifik konvention mot diskriminering på grund av sexuell läggning och könstillhörighet skulle kunna vinna tillräckligt gehör i det internationella samfundet. Utskottet förutsatte dock att Sverige kommer att fortsätta att motarbeta övergrepp mot och diskriminering av personer på grund av sexuell läggning varhelst de förekommer.

I fråga om de nu aktuella motionerna om sexuell läggning och könsidentitet vill utskottet hänvisa till den bedömning som gjordes i betänkande 2003/04:UU11. Motionerna 2004/05:L295 (fp) yrkande 20, 2004/05:U257 (v) yrkande 1 och 2004/05:So604 (c) yrkande 16 avstyrks av utskottet.

*Ursprungsfolk, rasdiskriminering***Motionerna**

Det finns enligt motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 11 anledning att påminna om att Sverige ännu inte ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention 169 om ursprungsfolkens rätt. Denna brist bör snarast korrigeras.

I kommittémotion 2004/05:U225 (fp) yrkande 17 konstateras att FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering antogs 1965 och den behöver nu revideras och vidgas. Konventionen bör innefatta alla former av hatpolitik.

Utskottets överväganden

Frågor om ILO:s konvention nr 169 om *ursprungsfolk* har varit föremål för riksdagsbehandling vid ett flertal tillfällen under senare år (bl.a. i betänkandena 2001/02:KU15, 2001/02:MJU12, 2004/05:MJU3, 2004/05:NU8 och 2004/05:MJU12). I dessa betänkanden redovisas uppgifter om främst pågående utredningsarbete på det same- och rennäringspolitiska området.

I betänkandet Samerna – ett ursprungsfolk (SOU 1999:25) ansåg utredaren att Sverige uppfyller ILO-konventionens krav i de allra flesta avseenden. Utredarens bedömning var att Sverige kan ansluta sig till konventionen, men att detta inte bör ske förrän ett antal åtgärder som rör samernas rätt till mark blivit genomförda. Utredaren drog upp ett antal riktlinjer för hur en svensk anslutning skulle kunna ske. Det gällde att identifiera dels den mark som samerna har rättigheter till enligt konventionen, dels mark som de traditionellt har rätt att nyttja tillsammans med andra brukare, det gällde att klarlägga samernas jakt- och fiskerätt samt att förstärka skyddet mot inskränkningar i renskötselrätten liksom ytterligare ett antal åtgärder. Utredaren bedömde att de aktuella åtgärder skulle ta fem år att genomföra och att de borde genomföras oavsett om en ratificering kommer till stånd eller inte.

Utrikesutskottet konstaterar att ett utredningsarbete bedrivits och fortfarande pågår på de aktuella områdena:

- Rennäringspolitiska kommittén (dir. 1997:102) har utrett bl.a. vilka förändringar i renskötselrätten som kan komma att bli nödvändiga vid en eventuell ratificering liksom frågan om jakt- och fiskerätten. Kommittén avlämnade i december 2001 sitt slutbetänkande En ny rennäringspolitik – öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare (SOU 2001:101).
- En översyn (dir. 2000:70) av Sametingets organisation och arbetsformer avslutades i september 2002 (SOU 2002:77).
- En gränsdragningskommission har tillsatts (dir. 2002:7) med uppgift att utreda omfattningen av den mark där renskötselrätt föreligger och att fastställa i vilken omfattning som samerna traditionellt innehar mark respektive nyttjar mark tillsammans med andra.

Utredningen skall, enligt utfärdade tilläggsdirektiv (dir. 2004:141), redovisas senast i december 2005.

- En särskild utredare (dir. 2003:45) har tillkallats för att så långt möjligt klarlägga grunderna för och omfattningen av samebyarnas och markägarens rätt till jakt och fiske inom lappmarkerna och renbetesfjällen och att överväga åtgärder för förbättrat samarbete om jakt och fiske mellan markägare, samebymedlemmar och nyttjanderättsinnehavare. Utredningen har i februari 2005 publicerat ett delbetänkande (SOU 2005:17). Senast i december 2005 skall utredningen slutredovisa sitt arbete.

I detta sammanhang kan också nämnas att en nationell informationssatsning om samerna som Sveriges urbefolkning och samisk kultur bedrivits mellan 2001 och 2004. För ändamålet har sammanlagt 20 miljoner kronor avsatts.

I regeringens skrivelse 2003/04:20 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik konstaterades att arbetet med att utreda möjligheten till en svensk ratifikation av ILO-konvention nr 169 gått vidare och att regeringen hade som målsättning att kunna ratificera konventionen under mandatperioden.

I ett anförande den 7 december 2004 i samband med avslutningen av FN:s årtionde för urbefolkningar konstaterade jordbruksministern att hon tidigare sagt att hon önskar en ratificering av ILO:s konvention 169 under mandatperioden. Hon slog nu fast att det förefaller svårt att nå det målet om man vill ha resultaten från gränsdragningskommissionen och jakt- och fiskeutredningen innan konvention 169 behandlas. Också resultatet av arbetet med en nordisk samekonvention kan enligt jordbruksministern vara värdefullt att ha inför en ratificering av ILO-konventionen.

Med hänvisning till påpekanden till Sverige från internationella övervakningsorgan i FN och Europarådet om ratificering framhöll jordbruksministern att hon anser en svensk ratificering av ILO:s konvention 169 vara ofrånkomlig. Hon menade att detta är nödvändigt för att underlätta samspelet mellan samiska och övriga perspektiv på en rad konfliktområden och att det påverkar synen på Sverige som ledande nation gällande frågor om mänskliga rättigheter.

Hittills har 17 länder, däribland Norge och Danmark, ratificerat ILO:s konvention 169. I Finland pågår ett förberedelsearbete liknande det i Sverige inför en eventuell anslutning till konventionen.

Med anledning av motionsförslaget om en revidering och vidgning av FN:s konvention om avskaffandet av alla former av *rasdiskriminering* vill utskottet peka på sina tidigare ställningstaganden i denna fråga, senast i betänkande 2003/04:UU11 Folkkrätt. Utskottet betonade där alla människors lika värde och rättigheter. Ingen får diskrimineras eller hindras från att utnyttja sina rättigheter på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning eller politisk eller

annan uppfattning. Skyddet mot diskriminering, framhöll utskottet, är en av hörnstenarna i arbetet för de mänskliga rättigheterna.

I det nämnda betänkandet redovisade utskottet några av huvuddragen i såväl den ovannämnda FN-konventionen som i andra internationella konventioner rörande icke-diskriminering. Motionsförslaget om en revidering av FN-konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering avstyrktes av utskottet, bl.a. med motiveringen att en omförhandling av konventionen bedömdes vara svår att få till stånd.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2004/05:U10 (mp) yrkande 11 och 2004/05:U225 (fp) yrkande 17.

Barnarbete, migrantarbetare

Motionerna

Sverige måste enligt kommittémotion 2004/05:U283 (kd) yrkande 2 inom EU och i samverkan med ILO kraftfullt agera för att stoppa alla former av handel med barn i egenskap av arbetskraft.

Sverige medverkade enligt motion 2004/05:U252 (mp) i utarbetandet av FN-konventionen om skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter. Sverige bör snarast ratificera konventionen.

Utskottets överväganden

Med anledning av motionen om *barnarbete* noterar utskottet att ett mycket stort antal länder har ratificerat ILO-konventionerna 138 och 182. Den förstnämnda konventionen som handlar om minimiålder för tillträde till arbete har ratificerats av 136 av ILO:s 178 medlemsstater medan konvention 182 från 1999 om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete har ratificerats av 153 stater, något som på ILO-området saknar motstycke under de senaste decennierna.

Under de senaste åren har ILO drivit en kampanj för ratifikation och uppfyllande av organisationens åtta kärnkonventioner om mänskliga rättigheter inom områdena föreningsfrihet och förhandlingsrätt, icke-diskriminering i arbetslivet, förbud mot tvångsarbete och förbud mot barnarbete.

Sverige har ratificerat samtliga dessa konventioner och stöder aktivt ILO:s arbete för universell ratifikation av dessa grundläggande instrument såsom förutsattes i en *Declaration of Fundamental Rights* som antogs av ILO 1998. Av regeringsförklaringen 2004 framgår att regeringen i samverkan med arbetsmarknadens parter ökar ansträngningarna för att fler länder skall ratificera ILO:s konventioner.

I detta sammanhang kan nämnas att EU framlägger årligen, tillsammans med den latinamerikanska gruppen i FN, ett resolutionsförslag om barnets rättigheter både i kommissionen för mänskliga rättigheter, MRK, och i FN:s generalförsamling. I resolutionen uppmanas länderna att fortsätta främja

barnets rättigheter i enlighet med förpliktelseerna i barnkonventionen. Även nya områden där förbättringar kan och bör ske uppmärksammas i resolutionen.

FN:s generalsekreterare konstaterar i rapporten *In larger freedom* att i dag lever fler människor än någonsin tidigare i historien utanför sina ursprungliga hemländer och att antalet väntas öka ytterligare i framtiden. Migrationen medför såväl möjligheter som utmaningar och kan leda till akuta sociala och politiska spänningar. Hur dessa frågor skall hanteras övervägs för närvarande inom den av FN tillsatta Globala kommissionen om internationell migration (*Global Commission on International Migration*) som enligt vad utskottet erfarit från Regeringskansliet väntas slutföra sitt arbete i september 2005. I kommissionen övervägs bl.a. FN:s konvention för skydd *av migrantarbetares och deras familjers rättigheter*, vilken, som framgått, tas upp i ett motionsförslag.

Sverige har hittills avstått från att ratificera konventionen som trädde i kraft den 1 juli 2003. Utskottet anser att det pågående arbetet inom FN-systemet bör avvaktas. Det kan i sammanhanget nämnas att en högnivådebatt om internationell migration kommer att hållas i generalförsamlingen under 2006.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2004/05:U252 (mp) och 2004/05:U283 (kd) yrkande 2.

Länder och regioner m.m.

Motionerna

Afrika

FN måste enligt kommittémotion 2004/05:U307 (m) yrkande 3 omedelbart prioritera fredsfrämjande insatser i Afrika. Det är oförsvarligt att FN:s säkerhetsråd med ansvar för internationell fred och säkerhet är och har varit så passivt i de afrikanska krigen. Likaså måste Sverige och EU ta sitt ansvar och i större utsträckning bidra till att Afrikas krigsdrabbade länder kan ges förutsättningar för en fredlig utveckling. Sverige bör därför kraftigt stärka resurserna till fredsfrämjande insatser i Afrika.

En Marshallplan för demokratisering och utveckling i Östafrika/Afrikas horn och Stora sjöregionen bör utarbetas, enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 12. I yrkande 13 föreslås att Sverige skall bidra till en eventuell FN-mission i Darfur.

I kommittémotion 2004/05:U267 (e) yrkande 7 förespråkas en bättre samordning mellan FN och Afrikanska unionen. Därigenom kan man enligt motionärerna undvika att inrättandet av s.k. säkra områden i enlighet med FN:s handlingsplan kan tillåta förflyttningar av regeringsstyrkorna och därigenom äventyra eldupphöravtalet.

Taiwan

I kommittémotion 2004/05:U324 (kd) läggs förslag fram om att Sverige i FN skall verka för att Taiwan skall kunna delta i FN och dess underorgan.

Legosoldater

I kommittémotion 2004/05:U229 (v) begärs ett skyndsamt agerande från svensk sida så att en FN-resolution kommer till stånd där bruket av legosoldater förbjuds.

Flygförbudszoner i Irak

I motion 2002/03:U206 (m) yrkande 4 föreslås att Sverige skall stödja att USA och Storbritannien upprätthåller flygförbudszoner i Irak.

Afghanistan

I partimotion 2002/03:U249 (v) yrkande 4 begärs att Sverige skall kräva att hela frågan om kriget i Afghanistan återförs till säkerhetsrådet.

Kulturförståelse

En FN-konferens bör enligt kommittémotion 2004/05:U315 (kd) yrkande 3 anordnas för att främja förståelse mellan olika kulturer och religioner i konfliktområden.

Utskottets överväganden

Afrikas speciella behov framhålls i rapporten *In larger freedom*, vilket också var fallet i FN:s millenniedeklaration. För Afrikas del, framhåller FN:s generalsekreterare, behövs allt ifrån åtgärder för att nå millenniemålen till en bättre kollektiv förmåga till fredsbyggande och till att stärka stater.

Generalsekreteraren pekar på positiva tecken i Afrika under de senaste fem åren: fler afrikanska stater än någonsin har demokratiskt valda regeringar och antalet militärkupper har minskat avsevärt. Vissa långvariga konflikter, som i Angola och Sierra Leone, har lösts. Många länder, exempelvis Uganda och Moçambique, upplever en snabb och hållbar ekonomisk och social återhämtning. Över hela kontinenten organiserar sig vanliga människor och gör sina röster hörda.

Men allt går inte åt rätt håll i Afrika. Särskilt söder om Sahara fortsätter de tragiska effekterna av ihållande konflikter, extrem fattigdom och sjukdomar. Ungefär 2,8 miljoner har flytt sina hemländer. Till detta kommer att drygt hälften av världens nära 25 miljoner s.k. internflyktingar, dvs. människor som tvingats fly inom sina hemländer, bor i Afrika. Dessutom sker en eftersläpning när det gäller att nå millenniemålen. Effekterna av hiv, aids och malaria, liksom en rad andra problem, utgör svåra hinder mot ekonomisk och social återhämtning.

Generalsekreteraren slår fast att de afrikanska staterna tar sig an dessa problem med förnyad energi och beslutsamhet och ger exempel på viktiga

steg för att nå utvecklingsmålen. Utskottet delar generalsekreterarens uppfattning att det internationella samfundet måste medverka till en utveckling i rätt riktning genom skuldlättnader, åtgärder för marknadstillträde och kraftigt ökade biståndsinsatser.

Utskottet instämmer också i uppfattningen att det internationella samfundet måste lämna stöd i form av fredsbevarande trupper och stöd till afrikanska stater så att de kan ge sina medborgare säkerhet och svara upp mot deras behov.

Utskottet konstaterar att en betydande del av FN:s fredsfrämjande insatser och ansträngningar redan i dag äger rum i Afrika. Av dagens 17 FN-insatser genomförs 8 i Afrika (Sudan, Burundi, Elfenbenskusten, Liberia, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien och Eritrea, Sierra Leone och Västsahara). Enbart för insatsen i Sudan finns i dagsläget mandat för militär personal uppgående till 10 000 personer, 715 poliser och uppskattningsvis 4 000 personer i form av civil personal. Ännu så länge är dock endast en mindre del av dessa på plats.

Generalsekreteraren betonar att medlemsstaterna måste göra mer för att garantera FN tillräckliga resurser för fredsbevarande uppgifter så att dessa står i proportion till de krav som ställs på världsorganisationen. Han betonar också att det inte skall råda någon konkurrens mellan å ena sidan utvecklandet av FN:s kapacitet och å den andra de ansträngningar som görs av en rad regionala organisationer. Sådana kan komplettera varandra, vilket exempelvis är fallet med de snabbinsatsstyrkor som beslutats av EU och Afrikanska unionens beslut att skapa afrikansk reservkapacitet. I rapporten *In larger freedom* läggs förslag fram om skapandet av ett sammankopplat system av fredsbevarande kapacitet som möjliggör för FN att arbeta med relevanta regionala organisationer i förutsägbara och tillförlitliga partnerskap.

Utskottet välkomnar en intensifierad diskussion om hur FN och regionala organisationer skall samverka och samarbeta i framtiden. Som framgått pågår i Regeringskansliet ett förberedelsearbete för att klargöra inriktningen av svenska bidrag till internationell fredsfrämjande verksamhet, något som utskottet värdesätter. Utskottet anser att regeringens ställningstagande i den frågan bör avvaktas.

Vad gäller Stora sjöregionen, vilken tas upp i en motion, konstaterade EU:s ministerråd med utrikesministrarna vid sitt möte den 25 april 2005 att avsevärda förbättringar gjorts i Demokratiska republiken Kongo sedan 2003, men att samtidigt stora utmaningar kvarstår. Rådet betonade vikten av ett genomförande av beslutade övergångsarrangemang och av att stärka en god samhällsstyrning, inbjöd den politiska oppositionen att spela en konstruktiv roll under övergångsfasen och betonade vikten av att fria, öppna och demokratiska val hålls i enlighet med 2002 års fredsöverenskommelse. Rådet förklarade sig villigt att fortsätta bidra till denna process.

Som framgått föreslås i en motion att Sverige i FN skall vara pådrivande för deltagande från *Taiwans* sida i FN och dess underorgan. Sverige företräder

uppfattningen att det finns en kinesisk statsbildning och att det är Folkrepubliken Kina som företräder denna i FN. Samtidigt eftersträvar Sverige ett utbyggt kontaktnät med Taiwan och uppmuntrar också kontakter mellan Taiwan och Kina av både politisk, ekonomisk, akademisk och kulturell karaktär. Det sistnämnda framhöll utskottet i betänkande 2003/04:UU9 Mänskliga rättigheter och relationer till andra länder. Där konstaterade utskottet också att Kinas och Taiwans inträde i WTO kan ses som ett viktigt steg i utvecklingen av relationerna och vara av värde för en fredlig lösning av Taiwanfrågan.

Utskottet har tidigare i betänkande 2001/02:UU8 slagit fast att från svensk sida skulle en utveckling välkomnas som möjliggör observatörskap för Taiwan i Världshälsoorganisationen, WHO. Ett sådant förutsätter emellertid enighet inom WHO – vilket i dag inte föreligger – och därmed saknas grunden för ett sådant beslut. Sverige söker på olika sätt samråd i EU-kretsen i denna fråga. Utskottet har inhämtat att även om Taiwan i dag varken är medlem eller observatör i WHO har landet möjlighet att använda information från WHO, t.ex. i en situation med utbrott av smittsamma sjukdomar.

På motsvarande sätt bör det enligt utskottet finnas en svensk öppenhet för observatörskap för Taiwan också i andra FN-organ än WHO.

I en motion föreslås ett svenskt initiativ till en FN-resolution om förbud mot användning av *legosoldater*. Utskottet behandlade i betänkande 2003/04:UU11 ett motionsförslag om svenskt undertecknande och ratifikation av FN:s konvention mot rekrytering, användning, finansiering och träning av legosoldater. Utskottet konstaterade att endast ett fåtal länder anslutit sig till konventionen och att ingen av EU:s medlemsstater gjort det. Motionen avstyrktes av utskottet.

Inom FN-systemet har en rad resolutioner antagits med skarpa fördömanden av finansiering, utbildning, användande etc. av legosoldater. Som exempel kan här nämnas generalförsamlingens resolution nr 59/178 i december 2004 och en resolution (2005/2) som antogs i kommittén för mänskliga rättigheter, MRK, i april 2005.

I den sistnämnda resolutionen åberopas det arbete som nyligen utförts av en specialrapportör i ämnet. Efter att rapportörens uppdrag är slutfört har nu MRK beslutat om att tillsätta en arbetsgrupp bestående av fem oberoende experter från olika delar av världen som skall ta fram åtgärdsförslag i syfte att stävja användningen av legosoldater. MRK förordar att arbetsgruppen lämnar årliga rapporter till kommittén och till generalförsamlingen. Utskottet konstaterar med det anförda att frågor om användningen av legosoldater är uppmärksammade inom FN-systemet.

I en motion framhålls betydelsen av att främja *förståelse mellan olika kulturer och religioner i konfliktområden*. Utskottet delar uppfattningen att detta måste vara ett angeläget inslag i fredsfrämjande insatser. Utskottet står, som framgår på andra håll i betänkandet, bakom generalsekreterarens förslag om

upprättande av en fredsbyggande kommission liksom hans förslag om att förstärka FN-organens arbete och samordning sinsemellan på landnivå. Att på olika sätt främja ömsesidig förståelse i konfliktområden måste vara en viktig uppgift i dessa sammanhang.

Beträffande motionerna från allmänna motionstiden 2002 om flygförbudszoner i norra Irak respektive kriget i Afghanistan konstaterar utskottet att händelseutvecklingen i de båda länderna medfört att motionsförslagen inte längre kan anses aktuella.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2002/03:U206 (m) yrkande 4, 2002/03:U249 (v) yrkande 4, 2004/05:U11 (fp) yrkandena 12 och 13, 2004/05:U229 (v), 2004/05:U267 (c) yrkande 7, 2004/05:U307 (m) yrkande 3, 2004/05:U315 (kd) yrkande 3 och 2004/05:U324 (kd).

Nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen och konventionella vapen

Skrivelsen

Sverige fortsätter att driva en aktiv politik för att främja nedrustning och icke-spridning av såväl massförstörelsevapen som konventionella vapen. Detta har sedan årtionden varit en väsentlig del av den svenska utrikespolitiken. FN har en central roll för att främja de internationella avtalen, deras efterlevnad och kontroll.

FN:s högnivåpanel har i sin rapport tagit tydlig ställning i nedrustnings- och icke-spridningsfrågorna. I rapporten poängteras bl.a. att internationella avtal skall respekteras, genomföras och kontrolleras. Rekommendationerna välkomnas av regeringen som anser att de kommer att bidra till ansträngningarna att driva nedrustning och icke-spridningsfrågorna framåt för att trygga internationell fred och säkerhet.

Fördraget om icke-spridning av kärnvapen (NPT, *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*) har sedan sin tillkomst utgjort navet i det internationella nedrustnings- och icke-spridningsarbetet. Sverige har tillsammans med de sex övriga länderna (Brasilien, Egypten, Irland, Mexiko, Nya Zeeland och Sydafrika) i *Ny Agenda-koalitionen* spelat en aktiv roll för att driva frågan om kärnvapenedrustning framåt. I samband med den sjätte översynskonferensen för icke-spridningsavtalet år 2000 kunde parterna i fördraget bl.a. anta en handlingsplan för kärnvapenedrustning. Sverige fäster stor vikt vid att planen genomförs och att kärnvapenstaterna lever upp till de åtaganden som ingår. En sjunde översynskonferens för avtalet kommer att äga rum i New York 2–28 maj 2005. Konferensen är organiserad i plenum och i tre utskott, ett för nedrustning (I), ett för icke-spridning av kärnvapen (II) och

ett för fredlig användning av kärnenergi och därtill hörande säkerhetsfrågor (III). Sverige kommer att vara ordförande i utskott III.

Provstoppsavtalet (CTBT) som förbjuder kärnvapenprovsprängningar har fortfarande inte trätt i kraft. Den amerikanska administrationen vidhåller sitt icke-stöd för avtalet. Samtidigt saknas ratifikationer från elva länder som har kärnteknisk verksamhet. Dessa måste ratificera för att avtalet skall träda i kraft. Hösten 2004 upprepades initiativet från 2002 att i samband med generalförsamlingens öppnande göra ett politiskt uttalande till stöd för CTBT och dess ikraftträdande. Den svenska utrikesministern deltog i manifestationen.

Efter 2001 års bakslag i förhandlingarna om ett verifikationsprotokoll för att stärka efterlevnaden av konventionen om förbud mot biologiska (B-vapen) och toxinvapen inleddes hösten 2002 en multilateral samarbetsprocess som pågår fram till B-vapenkonventionens nästa översynskonferens 2006.

Organisationen för förbud mot kemiska vapen (C-vapen) i Haag (OPCW), som har till uppgift att kontrollera efterlevnad av C-vapenkonventionen, har under perioden fortsatt sitt verifikationsarbete genom kontinuerliga inspektioner.

Ett enigt säkerhetsråd antog 2004 resolution 1540 om icke-spridning av massförstörelsevapen till icke-statliga aktörer. Resolutionen är bindande för medlemsstaterna. Den fastslår att spridning av massförstörelsevapen och deras vapenbärare utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet och ålägger medlemsstaterna att vidta en rad åtgärder för att stärka de nationella myndigheterna, bl.a. genom exportkontroll för att förhindra spridning till icke-statliga aktörer.

Sverige beslöt 2003 att inrätta en fristående internationell kommission om massförstörelsevapen efter ett förslag från FN. Hans Blix är ordförande i kommissionen, som har 14 medlemmar. Kommissionens arbete skall slutföras 2006, då den skall lämna en rapport till FN om vad som kan göras för att förhindra spridning och minska förekomsten av massförstörelsevapen.

Rapporten från FN:s generalsekreterare

Som framgått i betänkandets inledande del föreslår Kofi Annan som ett led i åtgärder mot icke-spridning av kärnvapen att FN:s medlemsstater undertecknar och genomför ett avtal om att upphöra med produktion av klyvbart material för vapenändamål och att alternativ tas fram till att stater utvecklar egen anrikningsskapacitet. Dessa komponenter ingår i Annans rekommendationer om åtgärder för ökad global säkerhet.

Generalsekreteraren framhåller i rapporten *In larger freedom* vikten av att nå framgång i fråga om både nedrustning och icke-spridning. Han föreslår bl.a. ett verifierbart avtal om produktionsstopp för klyvbart material för vapenändamål (FMCT) och ett avtal som ger alternativ till att stater utvecklar egen anrikningsskapacitet, eftersom sådan också kan ge kärnvapenkapacitet. I fråga om B-vapen förespråkar Annan ett eget instrument för inspektion och verifikation.

Motionerna

Regeringen bör enligt motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 4 anstränga sig å det yttersta för att framsteg skall uppnås i fråga om icke-spridning och nedrustning vid konferensen om översyn av icke-spridningsfördraget NPT i maj 2005.

I motion 2003/04:U274 (c) yrkande 1 betonas att Sverige bör ta en ledande roll i nedrustningsarbetet.

Utskottets överväganden

Som framgått fick utskottet vid sitt sammanträde den 28 april 2005 en föredragning av företrädare för Utrikesdepartementets enhet för global säkerhet inför översynskonferensen för parterna till fördraget om icke-spridning av kärnvapen (NPT) i maj 2005. Tre ledamöter i utrikesutskottet deltar i regeringsdelegationen vid översynskonferensen.

NPT-fördraget har varit i kraft i 35 år och har undertecknats av 189 stater, dock inte Israel, Indien och Pakistan. Fördragsparterna träffas vart femte år för en översynskonferens.

Vid översynskonferensen 1995 förlängdes NPT-avtalet på obestämd tid, inför 2000 års konferens var förväntningarna låga men resultatet blev positivt och bl.a. antogs en handlingsplan för kärnvapennedrustning. Inför den nu förestående översynen bedöms, enligt företrädarna för Utrikesdepartementet, möjligheterna till ett starkt konsensusdokument inte som stora. Problembilden har förändrats. Under kalla kriget var farhågorna koncentrerade kring de två supermakterna och risken för ett kärnvapenkrig. I dag är fokus inriktat främst på spridningsrisken och kopplingarna till internationell terrorism och att kärnvapenmakterna inte gör sig av med sina vapenlager.

Trycket är, enligt företrädarna för Utrikesdepartementet, i dag starkt på NPT-avtalet, särskilt i fråga om icke-spridning. Nordkorea har deklarerat att man lämnar avtalet, samtidigt som landet troligen har tillräckliga mängder vapenplutonium för att kunna få fram egna kärnvapen. Iran har i skydd av NPT-avtalet bedrivit aktiviteter som man inte rapporterat om till IAEA och där det är tveksamt om dessa enbart bedrivits för civila ändamål. Förhandlingar pågår för att lösa denna fråga utanför själva NPT-konferensen men den kommer sannolikt att trots detta ha stort utrymme under konferensen. Ytterligare ett problemkomplex gäller A Q Khan-nätverket, en omfattande svart marknad kring kärnvapen som chockat världens regeringar och som har en synnerligen allvarlig dimension i och med kopplingarna till terrorism.

Utrikesutskottet anser att dagens problem på nedrustningsområdet inger oro. Det är beklagligt att USA och Frankrike nu synes söka ta avstånd från 2000 års handlingsplan för kärnvapennedrustning innefattande 13 steg i en sådan riktning. Likaså finns tecken på att kärnvapen får en större roll i USA:s och Rysslands vapenarsenaler, något som utskottet finner oroande. Andra oroande tecken gäller modernisering av kärnvapen i Kina, Indien och Pakistan.

Mot bakgrund av denna kortfattat redovisade och starkt förenklade bild av några problem kring nedrustningsfrågan vill utskottet betona vikten av att söka återupprätta politiskt samförstånd om NPT-avtalet och stärka detta som grund för fortsatta åtgärder när det gäller nedrustning och icke-spridning. Redan gjorda åtaganden måste fullföljas – detta gäller inte minst genomförandet av 2000 års handlingsplan för kärnvapenedrustning.

När det gäller kontrollåtgärder rörande konventionella vapen hänvisar utskottet till sitt betänkande om strategiska exportkontrollfrågor, betänkande 2004/05:UU6, vilket utarbetas parallellt med detta betänkande.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U274 (c) yrkande 1 och 2004/05:U10 (mp) yrkande 4.

Terrorism, rättssäkerhet och sanktioner

Skrivelsen

Arbetet mot terrorism är en av de frågor som Sverige kommer att prioritera inför högnivåmötet i september 2005. Kampen mot terrorism kräver långsiktigt internationellt samarbete med full respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Regeringen kommer att verka för en starkare roll för FN i detta arbete. I rapporten från högnivåpanelen görs ett försök att driva frågan om en definition av begreppet terrorism framåt. En sådan gemensam definition av terrorism skulle välkomnas av regeringen och underlätta en allmän konvention om terrorism.

Åtgärder mot terrorism och ett fortsatt utvecklande av sanktionsinstrumenten kommer att ha en framträdande roll i de svenska insatserna framöver. Regeringen har fortsatt att verka aktivt för att förbättra rättssäkerheten vid internationella sanktioner mot enskilda.

Rapporten från FN:s generalsekreterare

Som framgått förespråkar Kofi Annan samstämmighet kring ett stärkt kollektivt säkerhetssystem. Detta skall omfatta både gamla och nya hot. Dagens hot mot fred och säkerhet innefattar inte bara internationella krig och konflikter utan också sådana komponenter som civilt våld, organiserad brottslighet, terrorism och massförstörelsevapen men även fattigdom, dödliga infektionssjukdomar och miljöförstöring.

Vad gäller terrorism föreslår generalsekreteraren i rapporten *In larger freedom* en övergripande anti-terroriststrategi som skall medverka till att människor avstår från terroristhandlingar och från att stödja sådana, den skall förhindra att terrorister får tillgång till finansiering och material, den skall avskräcka stater från att ge stöd till terrorism och den skall försvara de mänskliga rättigheterna. Annan föreslår också att FN:s medlemsstater skall

anta en övergripande konvention mot terrorism. Denna skall inkludera en enhetlig definition av begreppet terrorism.

Motionerna

Kampen mot terrorismen måste enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 14 föras på flera plan, däribland genom förebyggande insatser och krav på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Det är också viktigt att Sverige driver på för att fler länder skall godkänna relevanta FN-resolutioner och att kampen mot terrorism förs inom ramen för rättssamhället. Motionärerna är positiva till införandet av en allmän FN-konvention mot terrorism, vilken aviserats av FN:s generalsekreterare.

I partimotion 2002/03:U249 (v) yrkande 6 framhålls att om FN skall acceptera militära aktioner mot ett land så skall förutsättningen vara att sådana aktioner diskuteras och beslutas i världsorganisationen. Sverige bör verka för att FN ges resurser så att organisationen förmår leda den operativa verksamheten.

I motion 2002/03:Ju278 (v) yrkande 4 begär motionärerna att regeringen både inom FN-systemet och inom EU driver kravet att FN:s sanktionskommitté i fortsättningen skall respektera FN-stadgan i sitt arbete.

Det framhålls i motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 8 att kampen mot terrorismen under inga förhållanden får föras med medel som äventyrar just de värden som terrorismen hotar. FN:s terrorlista som säkerhetsrådet beslutat om utgör exempel på ett beslut som USA haft alltför stort inflytande på. I yrkande 9 sägs att Sverige borde ha en starkare roll för att utveckla icke-militära sanktioner. Detta kan ske inom EU, i samarbete med exempelvis Afrikanska unionen, och genom att ta till vara hittills vunna erfarenheter.

Enligt motion 2004/05:U318 (c) yrkande 3 bör regeringen starkare än i dag i EU och FN arbeta för starka manifestationer mot de barbariska terrorhandlingarna i världen.

Utskottets överväganden

Tidigare i betänkandet har utskottet uttryckt sitt stöd för en breddad syn på kollektiv säkerhet liksom uppfattningen att det behövs ett stärkt kollektivt säkerhetssystem, vilket bl.a. inkluderar åtgärder mot terrorism. Utskottet har också ställt sig bakom förslaget från FN:s generalsekreterare om en övergripande konvention mot terrorism, vilken bygger på en tydlig och överenskommen definition, samt utgör en del av en bredare strategi för att förhindra katastrofal terrorism.

Ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott anförde hösten 2004 i betänkande 2004/05:UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik följande om den internationella terrorismen:

Utskottet kan konstatera att den internationella utvecklingen de senaste åren har visat prov på nya, mer komplexa och svårförutsägbara former av hot. Terrordåden i USA den 11 september 2001 och Madrid den 11 mars 2004 visar på det öppna demokratiska samhällets sårbarhet. Ingen stat

kan på egen hand bekämpa terrorismen. Ett nära samarbete mellan stater och internationella organisationer är en nödvändig förutsättning för att garantera såväl staters som individers säkerhet. Det förebyggande arbetet att motverka orsakerna och grunderna till terrorism måste intensifieras. Utskottet delar regeringens uppfattning att FN, genom sin unika legitimitet och nära nog universella medlemskrets, står i centrum för kampen mot terrorismen. En samsyn råder om att alla de instrument som det öppna samhället disponerar skall kunna användas i denna kamp, och inom ramen för EU har Sverige ingått viktiga överenskommelser om harmonisering av lagstiftning för att underlätta europeiskt samarbete mot terrorism. Detta arbete får inte medföra att medborgerliga fri- och rättigheter samt rättssäkerheten hotas. Utskottet noterar, vad gäller den svenska beredskapen mot terrorhandlingar, att fortsatt utredningsarbete, bl.a. vad gäller Försvarsmaktens uppgifter och befogenheter, är påkallat och pågår. Detta arbete är angeläget.

Utrikesutskottet står även i dag bakom den ståndpunkt som det sammansatta utskottet uttalade och vill här framhålla betydelsen av det nämnda EU-samarbetet kring åtgärder mot terrorism, inklusive en mer välutvecklad syn på sanktionsinstrumentets användning.

Utskottet välkomnar att FN:s kommission för mänskliga rättigheter, MRK, i april 2005 i en resolution om skydd av mänskliga rättigheter och fundamentala friheter i kampen mot terrorism föreslagit att en specialrapportör utses för en treårsperiod för frågor om mänskliga rättigheter i terroristbekämpning. Rapportören skall rapportera till MRK och generalförsamlingen och uppmanas till dialog och samarbete med bl.a. säkerhetsrådets anti-terrorismkommitté och med den terroristförebyggande delen av FN:s kontor för droger och brottslighet (*UN Office on Drugs and Crime*). Hela EU var medförslagsställare.

Utskottet ser också positivt på att FN:s generalsekreterare i rapporten *In larger freedom* föreslår att medlemsstaterna skall utse en specialrapportör som skall rapportera till rådet för mänskliga rättigheter om överensstämmelsen mellan anti-terroriståtgärder och internationell lagstiftning om mänskliga rättigheter. Det finns anledning att framhålla Kofi Annans uppfattning att vi, i kampen mot terrorism, aldrig får göra avkall på de mänskliga rättigheterna.

Sanktioner utgör ett viktigt instrument som står till säkerhetsrådets förfogande för åtgärder vid hot mot internationell fred och säkerhet. Detta instrument – som kan vara inriktat på exempelvis ekonomi, diplomati, vapen, flyg, resor och handelsvaror – kommer FN att behöva även i fortsättningen.

Det är angeläget att av säkerhetsrådet beslutade sanktioner genomförs på ett effektivt sätt, att det finns tillräckliga resurser för uppföljning och att de humanitära konsekvenserna mildras. Utskottet vill understryka inte minst det sistnämnda, att sanktioner måste genomföras på ett sådant sätt att minsta möjliga skada åsamkas oskyldiga parter.

Hösten 2005 avser utskottet att i ett särskilt betänkande om terrorism behandla ett antal motionsförslag i denna fråga. Beredningen av det ärendet har påbörjats under innevarande vår. Utskottet kommer i det nämnda

betänkandet att redovisa närmare överväganden kring den internationella terrorismen.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2002/03:Ju278 (v) yrkande 4, 2002/03:U249 (v) yrkande 6, 2004/05:U10 (mp) yrkandena 8 och 9, 2004/05:U11 (fp) yrkande 14 och 2004/05:U318 (c) yrkande 3.

Hälsofrågor samt sociala och miljörelaterade frågor med anknytning till utvecklingssamarbetet

Hälsofrågor och sociala frågor m.m.

Skrivelsen

Insatser inom området sexuell och reproduktiv hälsa och därtill hörande rättigheter (SRHR) är avgörande för att minska fattigdomen i världen och uppnå millennieutvecklingsmålen och då särskilt målen att minska mödradödligheten och spridningen av hiv/aids. FN spelar en central roll, såväl normativt som operativt, genom sina fonder, program och fackorgan.

Inom FN har Sverige därför agerat för att frågor kring sexualitet lyfts fram. Sverige var pådrivande för att WHO skulle kunna anta en SRHR-strategi 2004.

FN:s befolkningskonferens i Kairo år 1994 resulterade i en helhetssyn på sexuell och reproduktiv hälsa och innebar ett genombrott för erkännandet av alla människors sexuella och reproduktiva rättigheter. Sverige har deltagit aktivt i uppföljningsarbetet efter konferensen och betonar att genomförandet av Kairoagendan är en förutsättning för att millennieutvecklingsmålen skall nås.

Motionerna

En större del av det svenska biståndet bör enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 18 gå till sexuell och reproduktiv hälsa. I yrkande 8 betonas att Sverige i internationella forum, exempelvis FN, tydligt bör driva frågor om abort på kvinnans egna villkor.

I kommittémotion 2004/05:U12 (kd) yrkande 9 framhålls att Sverige måste ta intryck av den majoritetsuppfattning som kommer till uttryck i FN:s generalförsamling även om Sverige reserverar sig mot beslutet, vilket var fallet när generalförsamlingen före julen 2004 deklarerade att stabila familjer utgör grunden för stabila samhällen.

Regeringen bör enligt motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 10 i globala forum högprioritera frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter under de kommande åren. Framsteg på detta område har avgörande betydelse när det gäller att uppnå millenniemålen.

I motion 2004/05:U280 (mp) yrkande 3 förespråkas svenska insatser för att driva på arbetet inom FN med normer för företag (*human rights norms of business*). I en tid då ekonomin och marknaderna i allt större utsträckning blivit globala måste politiken användas för att skapa globala regler. Det bör enligt yrkande 5 inte bara åligga stater utan också storföretag att följa befintliga FN-konventioner om mänskliga rättigheter. Multilaterala verktyg måste utvecklas för detta ändamål. I yrkande 7 framhålls att också andra intressenter än företrädare för näringsliv och fackföreningsrörelse bör inbjudas att delta i Nationella kontaktpunkten, det organ som skall följa upp anmälningar mot företag för brott mot OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

I motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 12 föreslås att regeringen skall arbeta för nollsvält och för en korrekt analys av orsakerna till matbrist och hungerproblem, vilket är resultatet av maktmissbruk och grav misshushållning. Analysen bör utgå från att genförändrad mat inte är lösningen på världens hungerproblem och innefatta frågor om livsmedelssäkerhet (*food safety*), livsmedelstillgång (*food security*) och livsmedelssuveränitet (*food sovereignty*).

Sverige bör enligt motion 2004/05:U233 (m) bidra till utrotning av polio i u-länder. Detta kan ske dels genom att en del av det svenska stödet till WHO direkt riktas mot utrotning av polio, dels genom att information om poliovaccin inkluderas i landstrategier.

I motion 2004/05:U243 (kd) förespråkas ett ökat svenskt deltagande i UN University.

Utskottets överväganden

Enligt skrivelse 2004/05:95 syns en tydlig utveckling mot ett mer enhetligt FN-agerande i fält. Detta är enligt utskottet positivt. Sverige har i nära samarbete med en rad likasinnade givarländer agerat för att säkerställa politiskt och resursmässigt stöd till FN-systemets biståndsverksamhet och varit pådrivande i arbetet med att stärka FN:s kapacitet och effektivitet. Detta bidrog till att generalförsamlingen 2004 kunde anta en resolution om reformering av FN:s operationella verksamhet (59/250). Resolutionen, som anses långtgående, lägger fast riktlinjer för ökat samarbete inom FN-systemet på landnivå och uppmanar till ökad samverkan och harmonisering med Världsbanken och andra aktörer. Mänskliga rättigheter och jämställdhetsfrågor tas upp i resolutionen och för första gången behandlas svårigheterna med samordning av insatser och finansiering i fasen mellan akut konflikthantering och långsiktiga utvecklingsinsatser.

Utskottet ser positivt på den redovisade utvecklingen och vill framhålla betydelsen av att Sverige aktivt verkar för ett konkret genomförande av den nämnda resolutionen. I betänkande 2004/05:UU11 har utskottet nyligen framhållit vikten av att stödja utvecklingsinsatser i ett område som är i stånd att återhämta sig efter ett katastroftillstånd, vid behov genom

utvecklingssamarbete, i syfte att minska riskerna för bestående eller förvärrade skadeverkningar.

Sexuell och reproduktiv hälsa behandlas i två motionsförslag som rör storleken på de svenska biståndsinsatserna med denna inriktning respektive sambandet mellan sexuell och reproduktiv hälsa och millenniemålen.

I fråga om den förstnämnda motionen konstaterar utskottet att ett förslag om ökade resurser för det aktuella ändamålet hösten 2004 behandlades i utskottets budgetbetänkande 2004/05:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Utskottet avstyrkte förslaget med hänvisning till att förslagen i budgetpropositionen ansågs väl avvägda.

Utskottet delar uppfattningen i motion 2004/05:UU10 om vikten att lyfta fram frågor om sexuell och reproduktiv hälsa i internationella forum under de kommande åren. Det är utskottets bestämda övertygelse att sexuell och reproduktiv hälsa är av största betydelse för möjligheterna att nå millenniemålen. Denna uppfattning delas av regeringen som i skrivelse 2004/05:95 framhåller att insatser inom området sexuell och reproduktiv hälsa och därtill hörande rättigheter är avgörande för att minska fattigdomen i världen och uppnå millenniemålen och då särskilt målen att minska mödradödligheten och spridningen av hiv/aids. I skrivelsen betonas att FN spelar en central roll, såväl normativt som operativt, genom sina fonder, program och fackorgan. Sverige har inom FN agerat för att frågor kring sexualitet lyfts fram och bl.a. varit pådrivande för att WHO 2004 antagit en strategi för sexuell och reproduktiv hälsa.

Mot bakgrund av den svenska inställningen i frågor om sexuell och reproduktiv hälsa välkomnar utskottet att FN:s millennieutvecklingsprojekt så tydligt betonar dessa frågor. I rapporten *Investing in development* framhålls uttryckligen att sexuell och reproduktiv hälsa är grundläggande för att millenniemålen skall nås. Rapporten innehåller också utförliga resonemang och slutsatser kring dessa frågor.

Sverige verkar i internationella forum aktivt för kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp och kvinnors rätt till fria och säkra *aborter*. Utskottet vill understryka vikten av att Sverige fortsätter att vara en stark röst när det gäller kvinnors rättigheter, däribland i abortfrågan, liksom när det gäller andra frågor som rör sexuella och reproduktiva rättigheter, inklusive preventivmedel, sexualupplysning och homo- och bisexuellas och transpersoners rättigheter.

Utskottet övergår nu till att behandla en fråga om *familjens ställning*, vilken tas upp i en motion. Utskottet vill här peka på att den aktuella frågan behandlades i en interpellationsdebatt i riksdagen den 3 februari 2005 (med anledning av interpellation 2004/05:258 av Tuve Skånberg [kd]). I debatten klagade socialminister Berit Andnor att FN:s generalförsamling inte antagit den s.k. DohadeklARATIONEN, vilken tillkommit vid en konferens som varken anordnats av FN eller varit öppen för deltagande från samtliga länder.

Socialministern konstaterade i debatten att Dohadeklarationen baseras på en konservativ familjesyn och innehåller en snäv syn på familjedefinitionen, motsätter sig fria aborter och syftar till att bevara och försvara en konservativ syn på äktenskapet. Den resolution som antogs av generalförsamlingen den 8 december innebar inte ett antagande av den s.k. Dohadeklarationen, framhöll socialministern i interpellationsdebatten.

Socialministern underströk i debatten att en viktig uppgift för regeringen är att skapa förutsättningar för att båda föräldrarna skall kunna svara för lika stor del i föräldraskapet och kunna kombinera föräldraskap och förvärvsarbete och att, med utgångspunkt från barnkonventionen, utforma en barn- och familjepolitik som tillgodoser barnets rätt till goda uppväxtvillkor.

Sverige har i internationella sammanhang en pådrivande roll för att vidareutveckla *normer för företag*. På nationell nivå drivs initiativet Globalt Ansvar som syftar till att främja svenska företags arbete för mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsvillkor, bekämpande av korruption och en bättre miljö. Utgångspunkten för Globalt Ansvars verksamhet är de internationella konventioner och normer för företag som formuleras i OECD:s riktlinjer för multinationella företag och i FN:s Global Compact. Det sistnämnda initiativet beslutades 2000.

I FN:s millennieutvecklingsprojekt betonas att den privata sektorn kan och bör bidra till uppfyllandet av millenniemålen. Bland de åtgärder som lyfts fram i rapporten *Investing in development: A practical plan to achieve the Millennium Development Goals* kan nämnas Global Compact. Genom detta initiativ kan företag anmäla sig till uppföranderegler som beaktar mänskliga rättigheter, arbetslivsnormer, miljönormer och anti-korruption. Global Compact omfattar tio grundläggande principer för affärsverksamhet och utgör enligt millennieutvecklingsprojektet en värdefull riktlinje för globala företag, i millenniedeklarationens anda. Global Compact bör främja utarbetandet av operativa riktlinjer och mätinstrument, om möjligt inkluderande mål, inom företag som vill bidra aktivt till att uppnå millenniemålen. Millennieutvecklingsprojektet uttrycker sitt gillande av Global Compact och rekommenderar alla företag som har verksamhet i utvecklingsländerna att delta i initiativet.

Utskottet understryker vikten av att Sverige i internationella sammanhang fortsätter att aktivt verka för vidareutvecklingen av normer för företag och att dessa normer genomförs och följs upp. I sammanhanget kan också nämnas ILO:s initiativ för anständigt arbete, *Decent Work Initiative*, som är inriktat på åtgärder för att säkerställa internationella arbetslivsnormer, erbjuda anständig och icke-diskriminerande sysselsättning samt socialt skydd och skall främja en social dialog mellan arbetstagare, regeringar och företag. Global Compact är också inriktat på många av dessa element, såsom upprätthållande av förenings- och förhandlingsfrihet, avskaffande av tvångsarbete och barnarbete liksom diskriminering i anställningen. Företag har också en skyldighet att

minimera arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar bland sina anställda och att skapa säkra och hälsosamma arbetsförhållanden.

Utskottet ser positivt på att Sverige varit delaktig i ett beslut i FN:s människorättskommitté (MRK) under våren 2005 om att för en tvåårsperiod utse en särskild rapportör för frågor om företagens sociala ansvar. Enligt utskottet är beslutet ytterligare ett uttryck – utöver de ovan nämnda – för att frågor om normer för företag har fått en mer framträdande plats på den internationella dagordningen.

Vad gäller Nationella kontaktpunkten, vilken tas upp i en motion, skall en sådan inrättas av alla länder som anslutit sig till OECD:s riktlinjer för multinationella företag. I dagsläget har 38 länder anslutit sig, däribland samtliga OECD-länder. Det är upp till varje land att bestämma hur den nationella kontaktpunkten skall organiseras. I exempelvis Sverige, Norge och Danmark har man valt att ha trepartsrepresentation, dvs. företrädare för regeringen, fackföreningsrörelsen och näringslivet är representerade i den nationella kontaktkommittén. Enligt vad utskottet erfarit inbjuds och medverkar representanter för exempelvis frivilligorganisationer i många av de arrangemang som genomförs i Sverige av Globalt Ansvar och kontaktpunkten.

Vikten av ökad tillgång till *livsmedel*, vilken framhålls i en motion, understryks också av FN:s millennieutvecklingsprojekt i rapporten *Investing in development*.

I millenniemål 1 slås fast att extrem fattigdom och hunger skall utplånas. Andelen människor som lever på mindre än en dollar per dag respektive lider av hunger skall halveras mellan 1990 och 2015. Millennieutvecklingsprojektet har under medverkan av 250 experter utarbetat den nämnda rapporten. I den finns bl.a. en analys av orsakerna till att millenniemålen inte uppnås där man – i likhet med motionären – pekar på att en av orsakerna är bristande samhällsstyrning. Millennieutvecklingsprojektet lägger fram en konkret plan för förverkligande av millenniemålen där självfallet även åtgärder på livsmedelsområdet ingår. Utskottet konstaterar att dessa gäller exempelvis landsbygdsutveckling och forskning inriktad på att öka produktiviteten i jordbruket och bland de fattigaste lantbrukarna i tropikerna.

Också i rapporten *In larger freedom* framhålls vikten av forskning om tropiskt jordbruk, landsbygdsutveckling och åtgärder för att öka livsmedelstillgången, inte minst i Afrika söder om Sahara.

Vad gäller livsmedelssuveränitet och livsmedelssäkerhet vill utskottet hänvisa till sitt ställningstagande nyligen i betänkande 2004/05:UU10.

Världshälsoorganisationen, WHO, är värdorganisation för sekretariatet för det globala initiativet för utrotning av *polio*, GPEI. Sveriges stöd till WHO regleras i tvååriga insatsavtal och bidraget till GPEI uppgick 2004 till 210 miljoner kronor. Det svenska stödet till GPEI lämnas utöver det stöd som ges genom exempelvis WHO och Unicef. Enligt vad utskottet erfarit från Utrikesdepartementet anslås 2005 minst 100 miljoner kronor i bidrag till

globala vaccinallianser (GAVI), i vars uppdrag information om poliovaccinering ingår.

När det gäller motionsförslaget om svenskt stöd till *Fredsuniversitetet UN* (UNPEACE) på Costa Rica kan utskottet konstatera att Sverige genom Sida stöder detta. Stödet har de senaste åren uppgått till 9 miljoner kronor.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2004/05:U10 (mp) yrkandena 10 och 12, 2004/05:U11 (fp) yrkandena 8 och 18, 2004/05:U12 (kd) yrkande 9, 2004/05:U233 (m), 2004/05:U243 (kd) och 2004/05:U280 (mp) yrkandena 3, 5 och 7.

Miljörelaterade frågor m.m.

Motionerna

Det bör enligt kommittémotion 2004/05:U311 (kd) yrkande 5 skapas en världsmiljöorganisation, detta i analogi med Världshandelsorganisationen. Världsmiljöorganisationen bör ersätta FN:s miljöorgan UNEP som uppvisar stora brister i fråga om resurser, personal och befogenheter.

Det är enligt partimotion 2004/05:U219 (c) yrkande 9 hög tid att bryta oljeberoendet. Sverige bör aktivt arbeta för att alternativ förnybar energiförsörjning förs upp på FN:s dagordning. Motionärerna pekar på konflikter som hänger samman med kampen om oljan och menar att ett hållbart energisystem utgör ett led i strävandena mot en fredligare värld.

En majoritet i FN:s generalförsamling har enligt kommittémotion 2004/05:U12 (kd) yrkande 10 i ett beslut förespråkade förbud mot kloning. Motionärerna kritiserar att den svenska regeringen gick emot beslutet, vilket enligt motionärerna skedde på semantiska grunder. Motionärerna anser att stamcells forskning skall vara tillåtet, men endast när det sker med s.k. adulta stamceller.

I motion 2003/04:U336 (mp) yrkande 1 sägs att tillgången till rent vatten skall vara en uttalad mänsklig rättighet och att Sverige bör verka för att detta fastställs i FN.

Också i motion 2004/05:U10 (mp) yrkande 15 behandlas vatten. Motionären anser att Sverige bör ta initiativ till att en FN-konvention utarbetas om rätten till vatten. Enligt yrkande 13 bör UNEP uppgraderas till ett regelrätt FN-organ och de multilaterala miljöavtalen bör överordnas WTO:s handelsregler.

Utskottets överväganden

Som framgått behandlas FN:s miljöorgan UNEP i två motioner.

Frågan om vilken ställning FN:s miljöprogram UNEP skall ha behandlades våren 2004 i utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU12 Internationella miljöfrågor. Utskottet framhöll vikten av tydliga och klara ansvarsförhållanden när det gäller den internationella miljöstyrningen. En stark och effektiv

styrning måste eftersträvas. Utskottet ansåg att mycket talar för att man inte bör bygga upp ytterligare organ för detta ändamål utan att UNEP skulle kunna ha förutsättningar att axla en sådan roll.

I skrivelse 2004/05:95 konstaterar regeringen att UNEP har i uppdrag att vara FN:s främsta organ på miljöområdet och den ledande globala miljöauktoriteten. Sverige har enligt skrivelsen verkat för att stärka UNEP och arrangerade i november 2004 ett internationellt seminarium om styrningen av UNEP, i syfte att främja samsyn om reformer.

Även frågan om *förhållandet mellan Världshandelsorganisationen WTO:s handelsregler och multilaterala miljöavtal* behandlades förra våren i betänkande 2003/04:UU12. Utskottet erinrade där om att EU-länderna vid toppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg fick igenom kravet på att internationella miljöavtal inte skall underordnas WTO:s handelsavtal utan att avtalen skall vara ömsesidigt stödjande. Utskottet betonade att WTO:s regelverk inte får hindra, utan bör stödja, ambitionerna på miljöområdet och vad gäller mänskliga rättigheter. WTO-reglerna bör således inte få företräde framför de multilaterala miljökonventionerna respektive FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. Utskottet konstaterade att detta synsätt överensstämde med den linje som regeringen företräder i WTO-förhandlingarna. Det finns anledning att här upprepa utskottets tidigare ställningstagande att framtida handelsregler måste utformas på ett sätt som bidrar till en bättre miljö och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Vikten av ett *hållbart energisystem* framhålls i en motion där motionärerna också pekar på samband mellan oljeberoende, kamp om oljan och konflikter.

Klimatförändringen utgör ett av de hot som ett starkt kollektivt säkerhetssystem skall hantera. Högnivåpanelen framhåller att staterna skall sörja för incitament till utvecklande av förnybara energikällor och påbörja utfasningen av miljöskadliga ämnen, särskilt när det gäller användning av fossila bränslen och utveckling. FN:s generalsekreterare lägger i rapporten *In larger freedom* fram förslag om åtgärder för en hållbar utveckling på miljöområdet som innefattar väsentligt utökade resurser för forskning och för att stimulera utveckling när det gäller bl.a. förnybara energikällor.

Utskottet välkomnar de aktuella förslagen från högnivåpanelen och FN:s generalsekreterare och konstaterar att dessa ligger i linje med vad som framförs i ovannämnda motionsförslag om övergång till ett hållbart energisystem.

När det gäller *kloning* vill utskottet hänvisa till att riksdagen nyligen, i stor enighet, beslutat om en lag om stamcells forskning (bet. 2004/05:SoU7). Samtliga riksdagspartier utom Kristdemokraterna ställde sig bakom beslutet. Den lagstiftning som beslutats av en i princip enig riksdag innebär att forskning kring somatisk cellkärnöverföring är tillåten efter noggrann etisk prövning av varje enskilt forskningsprojekt. I lagen finns också ett uttryckligt förbud mot reproduktiv kloning.

Efter flera års resultatlösa förhandlingar inom FN om utarbetande av en internationell konvention med förbud mot s.k. reproduktiv kloning enades man om att utarbeta en politisk deklaration, som inte skulle vara juridiskt bindande, i stället för en konvention. Regeringen motsatte sig hela tiden att den politiska deklarationen skulle omfatta somatisk cellkärnöverföring, eftersom en deklaration med en sådan innebörd skulle strida mot den nyligen beslutade svenska lagstiftningen. Vid omröstningen i generalförsamlingens plenum röstade Sverige därför mot deklarationen. Det var 87 stater som röstade för, 34 emot och 37 som avstod från att rösta. Till de stater som röstade för deklarationen hörde bland andra USA och Vatikanen.

Denna information lämnades den 23 mars 2005 av statsrådet Ylva Johansson som svar på riksdagsfrågorna 2004/05:1199 och 1223. Av statsrådets svar framgår också att Sverige, i den röstförklaring som avgavs i samband med omröstningen i FN:s juridiska utskott, uttryckte besvikelse över att det inte varit möjligt att enas om ett förbud mot reproduktiv kloning. Dessutom klargjordes den svenska inställningen att alla former av kloning bör regleras inom ramen för varje lands nationella lagstiftning. Det betonades också att Sverige är stor förespråkare för medicinsk forskning som ger kunskap som kan komma till nytta för alla människor, under förutsättning att grundläggande mänskliga värden inte riskeras. Röstförklaringen avslutades med att Sverige inte anser sig vara bunden av deklarationen.

Av statsrådet Johanssons frågesvar framgår att FN:s deklaration om mänsklig kloning inte kommer att påverka den svenska regeringens politik när det gäller somatisk cellkärnöverföring och inte heller regeringens inställning till stamcells forskning.

Frågor om *rätten till vatten*, vilken tas upp i ett par motioner, behandlades av utrikesutskottet i betänkande 2003/04:UU12. Utskottet erinrade där om att i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter erkänns i artikel 11 "rätten för envar att för sig och sin familj åtnjuta en tillfredsställande levnadsstandard, däribland att få tillräckligt med mat". FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter fastslår att rätten till mat innebär att det skall finnas tillräcklig och lämplig mat. Tillgången till dricksvatten tolkas som en del av rätten till mat. De länder som har ratificerat den nyss nämnda konventionen är således skyldiga att garantera tillgång till dricksvatten för befolkningen på ett rättvist och icke-diskriminerande sätt.

Mer än en miljard människor saknar tillgång till rent vatten, mer än två miljarder saknar tillgång till godtagbara sanitära förhållanden och mer än tre miljoner människor dör varje år till följd av vattenrelaterade sjukdomar. Dessa förskräckande siffror redovisas i rapporten *In larger freedom* från FN:s generalsekreterare.

Samtidigt som vattensituationen på många håll i världen är mycket allvarlig presenteras konkreta åtgärdsförslag i millenniutvecklingsprojektets rapport *Investing in development: A practical plan to achieve the Millennium Development Goals*. Tillgången till vatten och sanitet måste förbättras om det

skall vara möjligt att nå millenniemål 1 – utplåna extrem fattigdom och hunger – och målet att mellan 1990 och 2015 halvera andelen som lider av hunger. Förslagen från millennieutvecklingsprojektet innefattar bl.a. uppbyggande av lokal vattenförsörjning, vattenhantering och åtgärder för att förbättra de sanitära förhållandena. Utskottet ser positivt på att praktiska och konkreta förslag lagts fram och ser dessa som viktiga bidrag till den fortsatta diskussionen om hur millennieutvecklingsmålen skall nås.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U336 (mp) yrkande 1, 2004/05:U10 (mp) yrkandena 13 och 15, 2004/05:U12 (kd) yrkande 10, 2004/05:U219 (c) yrkande 9 och 2004/05:U311 (kd) yrkande 5.

FN:s finanser m.m.

Motionerna

FN bör enligt kommittémotion 2004/05:U11 (fp) yrkande 4 göra en omfattande översyn av sina rutiner för upphandling, uppdragsgivning och utvärdering i syfte att komma åt korruption och fiffel.

I partimotion 2003/04:U335 (mp) yrkande 9 framhålls att alla medlemsländer tillfullo måste betala sina avgifter till FN i tid och utan villkor.

Sverige bör enligt motion 2004/05:U260 (mp) yrkande 6 inom EU och FN agera för att USA med omedelbar verkan betalar alla sina skulder gentemot FN och att detta sker utan särskilda krav gentemot FN.

Motionärerna i motion 2003/04:U309 (kd) begär att Sverige skall ta initiativ till en modernisering av FN:s gemensamma salar och sammanträdesrum.

Utskottets överväganden

I en motion förespråkas *åtgärder mot korruption och fiffel inom FN-systemet*. Detta är en uppfattning som delas av utskottet. Därför välkomnar utskottet också de skrivningar i rapporten *In larger freedom* där det talas om att fortsätta öka öppenheten och ansvarstagandet i sekretariatets verksamhet.

Generalförsamlingen har enligt generalsekreteraren tagit ett viktigt steg mot ökad öppenhet i och med att man har gjort internrevisionsrapporter tillgängliga för medlemsstaterna efter förfrågan. Generalsekreteraren uppger sig nu överväga vilka andra typer av information som regelmässigt kan göras tillgängliga. Ett särskilt organ (*Management Performance Board*) upprättas där högre tjänstemän skall kunna ställas till ansvar för sitt och sina enheters arbete. Också ett antal andra interna förbättringar av FN:s ledningssystem och personalpolitik förbereds enligt generalsekreteraren. För att ytterligare förbättra ansvarstagande och tillsyn inom FN-systemet har han föreslagit generalförsamlingen att en allsidig översyn skall göras av FN:s internrevision

(*Office of Internal Oversight Services*) i syfte att stärka dess oberoende, auktoritet, expertroll och kapacitet. I sammanhanget kan nämnas att till ny chef för FN:s internrevision har utsetts Riksrevisionsverkets tidigare generaldirektör.

När det gäller *medlemsstaternas avgifter till FN* vill utskottet, i likhet med vad som anfördes i betänkande 2002/03:UU8 FN och vissa multilaterala frågor, framhålla att det är viktigt att löften om bidrag till FN-organisationerna infrias och att planliga betalningar sker på ett sätt som möjliggör en långsiktig planering inom FN. En grundläggande princip är att medlemsstaterna skall betala sina bidrag i tid, fullt ut och utan villkor.

I det nämnda betänkandet konstaterade utskottet att FN under det senaste årtiondet haft stora problem med medlemmars bristande betalningsdisciplin. Bland annat hade USA under flera år hållit inne sitt bidrag till FN och ställt villkor för att betala. Ett av den amerikanska kongressens huvudmotiv för detta hade varit att driva fram reformer av FN. Efter terrordåden den 11 september 2001 förbättrades emellertid relationerna mellan USA och FN och kongressen beviljade stora utbetalningar till världsorganisationen. Därmed, konstaterade utskottet, har en betydande del av den amerikanska skulden betalats.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt ställningstagande i betänkande 2002/03:UU8 om konsekvenser av uteblivna betalningar av medlemsavgifterna till FN. De medlemsstater som har utestående skulder till FN som motsvarar summan av de två senaste årens bidrag förlorar enligt FN-stadgans artikel 19 rösträtten i generalförsamlingen. Dock kan generalförsamlingen låta en medlem rösta om den övertygat sig om att de uteblivna betalningarna beror på omständigheter bortom medlemsstatens kontroll.

Utskottet menade i det nämnda betänkandet att Sverige även i fortsättningen, bilateralt och tillsammans med övriga EU-medlemsländer, bör verka för ovillkorlig betalning av medlemsavgifterna till FN och driva kravet på en sträng tillämpning av bestämmelsen i artikel 19. Även i dag vidhåller utskottet denna uppfattning.

När det gäller frågan om *renovering av FN:s salar och sammanträdesrum* framgår det av regeringens skrivelse 2004/05:95 att den stora utestående frågan om hur en renovering av FN-sekretariatets byggnad skall finansieras har skjutits upp till våren 2005. Enligt vad utskottet erfarit från Utrikesdepartementet pågår fortfarande i mitten av maj 2005 diskussioner i ämnet, främst inom generalförsamlingens utskott för finansiella och administrativa frågor. Av utskottets betänkande 2002/03:UU8 framgår att Sverige aktivt bidragit till konstruktiva lösningar när det gäller renovering av FN-byggnaden.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U309 (kd), 2003/04:U335 (mp) yrkande 9, 2004/05:U11 (fp) yrkande 4 och 2004/05:U260 (mp) yrkande 6.

Utskottet föreslår slutligen att riksdagen lägger skrivelse 2004/05:95 till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Modernisering och utveckling av FN (punkt 1) (m, fp, kd, c)

av Holger Gustafsson (kd), Birgitta Ohlsson (fp), Ewa Björling (m), Björn Hamilton (m), Cecilia Wikström (fp), Henrik S Järrel (m) och Annika Qarlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U11 yrkande 17, 2004/05:U12 yrkandena 1–6, 7 i denna del och 8, 2004/05:U242 yrkande 7, 2004/05:U304 yrkande 5 och 2004/05:U308 yrkandena 3 och 4 samt avslår motionerna 2002/03:U280 yrkande 15, 2003/04:U203 yrkandena 15 och 16, 2003/04:U238 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U246 yrkande 1, 2003/04:U285 yrkande 2, 2003/04:U335 yrkandena 3–5, 7 och 8, 2003/04:U348 yrkande 26, 2004/05:U10 yrkandena 1–3, 2004/05:U11 yrkandena 6 och 16, 2004/05:U235, 2004/05:U260 yrkandena 1 och 8, 2004/05:U267 yrkandena 1, 2 och 11–13, 2004/05:U304 yrkande 4, 2004/05:U314 yrkande 4, 2004/05:U334 och 2004/05:U335.

Ställningstagande

Sverige skall i sin utrikespolitik värna och framhäva demokrati och respekt för de mänskliga fri- och rättigheterna. Inrättandet av den internationella brottmålsdomstolen är ett steg i rätt riktning. Ytterligare ett steg i rätt riktning vore att inbegripa de två principerna om mänskliga rättigheter och demokrati i FN:s millenniemål. Vi menar att detta skulle understryka sambandet mellan utveckling, säkerhet och mänskliga rättigheter, vilket starkt framhålls av FN:s generalsekreterare i hans förslag till reformering av FN:s verksamhet och organisation.

Vi anser att det behövs långtgående och djupgående reformer av FN och dess underorgan. FN-systemet behöver en omfattande översyn, vilken i första hand skall avse biståndsverksamheten och FN:s olika specialorgan.

När det gäller verksamheten i världsorganisationens specialorgan framhåller vi behovet av att effektivisera styrelsearbetet, skapa mer professionella rekryteringsprocesser, motarbeta och förebygga rivalitet mellan olika organ samt att förändra ledningskultur och beslutsprocesser.

Sverige bör vidare verka för en reformering av säkerhetsrådets sammansättning, beslutsregler och vetorätt och ta initiativ till skapandet av en mekanism för uppföljning och utvärdering av reformarbetet.

Det är enligt vår mening angeläget att enskilda organisationer och företag får ökat inflytande över FN:s olika organ. Det globala samarbetet mellan regeringar, det civila samhället och den privata sektorn samt inom FN spelar en mycket viktig roll för att främja jämställdhet globalt och bör uppmuntras ytterligare.

Vi vill här också särskilt framhålla att FN och andra internationella organ i större utsträckning än hittills måste uppmärksamma kvinnors utsatta situation i krig och deras behov av särskilt skydd mot sexuella övergrepp och annat våld i flyktingläger.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U11 yrkande 17, 2004/05:U12 yrkandena 1–6, 7 i denna del och 8, 2004/05:U242 yrkande 7, 2004/05:U304 yrkande 5 och 2004/05:U308 yrkandena 3 och 4.

2. Säkerhetsrådets sammansättning och vetorätten (punkt 2) (fp) av Birgitta Ohlsson (fp) och Cecilia Wikström (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U11 yrkande 2 samt avslår motionerna 2003/04:U201, 2003/04:U203 yrkande 14, 2003/04:U329 yrkande 5, 2003/04:U335 yrkande 6, 2004/05:U11 yrkande 3, 2004/05:U12 yrkande 7 i denna del, 2004/05:U216 yrkande 4, 2004/05:U221 yrkande 6, 2004/05:U267 yrkande 10 och 2004/05:U304 yrkande 7.

Ställningstagande

Det otidsenliga systemet med ett säkerhetsråd bestående av permanenta medlemmar med vetorätt är en kvarleva från kalla kriget och bidrar till blockeringar och handlingsförlamning.

Vi vill uppmärksamma betydelsen av att begränsa vetorätten i säkerhetsrådet, vilken på sikt bör avskaffas helt. I ett första steg bör endast dubbelt veto gälla, dvs. det skall krävas att minst två permanenta medlemmar av säkerhetsrådet lägger in sina veton för att ett beslut skall stoppas. Vetot bör endast omfatta hot mot FN-stadgans kapitel sju, dvs. aggressionshandlingar, samt hot och brott mot freden. Det skall ställas krav på att den medlem som lägger in ett veto skall motivera detta. EU bör ha en gemensam plats bland de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U11 yrkande 2.

3. Folk rätt m.m. (punkt 4) (m, fp, kd, c)

av Holger Gustafsson (kd), Birgitta Ohlsson (fp), Ewa Björling (m), Björn Hamilton (m), Cecilia Wikström (fp), Henrik S Järrel (m) och Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U11 yrkande 11 samt avslår motionerna 2003/04:U292 yrkande 2, 2003/04:U335 yrkande 2, 2004/05:U10 yrkande 6, 2004/05:U11 yrkandena 1 och 10, 2004/05:U219 yrkande 3, 2004/05:U221 yrkande 2, 2004/05:U223 yrkande 2, 2004/05:U225 yrkandena 8, 12 och 13, 2004/05:U260 yrkande 7, 2004/05:U268 yrkandena 32 och 33, 2004/05:U304 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U314 yrkande 14 och 2004/05:U315 yrkande 16.

Ställningstagande

Det finns stora behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor och ambitionen att solidariskt bidra från svensk sida är hög. Vi förordar, och har i ekonomiska ramar angivit, en högre ambitionsnivå från Sveriges sida när det gäller långsiktiga internationella insatser som vi vet efterfrågas här och nu.

FN:s, EU:s och Nato:s trovärdighet i fråga om internationell fred och säkerhet bygger på att de enskilda länderna (utifrån egna beslut) tar sin del av ansvaret och bidrar till de gemensamma fredssträngningarna. Efterfrågan på Sveriges medverkan är stor inom FN, EU och Nato. Sveriges bidrag skulle kunna bli avsevärt större. Mot bakgrund av detta, och regeringens önskan att bidra till EU:s snabbinsatsstyrkor, krävs prioriteringar som är samstämmiga med utrikespolitiska mål.

Vi efterlyser därför från regeringen en samlad nationell strategi för riktlinjerna för Sveriges medverkan – en strategi som tydligt anger såväl de utrikespolitiska som de försvarspolitiska målen och intressena och skapar förutsättningar för ett väsentligt mer effektivt resursutnyttjande än i dag. Med andra ord måste dessa mål kopplas till existerande resurser och frågan om hur vi gör bäst nytta.

Långt innan det konkreta erbjudandet om deltagande framförs måste Sverige ha kriterier för olika tänkta handlingsalternativ. De svenska internationella insatserna präglas av en tydlig geografisk splittring. För närvarande tjänstgör ca 700 svenska män och kvinnor inom 14 olika missioner, fördelade på fyra olika världsdelar. Det är en uppenbar kraftsplittring. På många platser utgör Sveriges bidrag endast en handfull personer. Bilden vittnar om en utsmetning av de – förhållandevis begränsade – resurser som står till buds. Varje separat konflikt vi engagerar oss i kräver dessutom avsevärda stabs- och logistikresurser. Förhållandet blir mycket tydligt när vi tittar på kostnaden per anställd i utlandsstyrkan vid små och

korta missioner. Där blir snittkostnaden väsentligt högre än vid mer omfattande och långsiktiga internationella insatser. Att etablera och avetablera små förbandsenheter under förhållandevis korta missioner blir oproportionerligt kostsamt.

Det dåliga resursutnyttjandet innebär att Sveriges samlade bidrag blir mer begränsat än vad som annars skulle ha varit fallet. Verkningsgraden för de 1,4 miljarder kronor som budgeteras för nästa år blir orimligt låg. Därför borde insatserna vara av mer långsiktig natur och koncentreras till färre områden. Det skulle ge Sverige ett större inflytande på operationen, och våra resurser blir mer effektivt utnyttjade än för närvarande. Som exempel kan nämnas det svenska deltagandet i den EU-ledda styrkan i Bosnien-Hercegovina där det svenska bidraget kommer att utgöra endast 1 % av den totala operativa truppstyrkan på 7 000 personer.

Sammantaget måste frågor ställas om när, var och hur de internationella insatserna skall genomföras för att våra begränsade resurser skall kunna resultera i bästa möjliga hjälp till så många som möjligt.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U11 yrkande 11.

4. Folkrätt m.m. (punkt 4) (v)

av Alice Åström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U268 yrkande 32 samt avslår motionerna 2003/04:U292 yrkande 2, 2003/04:U335 yrkande 2, 2004/05:U10 yrkande 6, 2004/05:U11 yrkandena 1, 10 och 11, 2004/05:U219 yrkande 3, 2004/05:U221 yrkande 2, 2004/05:U223 yrkande 2, 2004/05:U225 yrkandena 8, 12 och 13, 2004/05:U260 yrkande 7, 2004/05:U268 yrkande 33, 2004/05:U304 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U314 yrkande 14 och 2004/05:U315 yrkande 16.

Ställningstagande

Om Sverige fortsättningsvis skall understödja humanitära insatser i FN:s regi skall det enligt Vänsterpartiet finnas tydliga garantier för att svensk FN-trupp inte kan blandas samman med USA-alliansens stridande förband.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U268 yrkande 32.

5. Folkrätt m.m. (punkt 4) (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:U335 yrkande 2 och 2004/05:U260 yrkande 7 samt avslår motionerna 2003/04:U292 yrkande 2, 2004/05:U10 yrkande 6, 2004/05:U11 yrkandena 1, 10 och 11, 2004/05:U219 yrkande 3, 2004/05:U221 yrkande 2, 2004/05:U223 yrkande 2, 2004/05:U225 yrkandena 8, 12 och 13, 2004/05:U268 yrkandena 32 och 33, 2004/05:U304 yrkandena 8 och 9, 2004/05:U314 yrkande 14 och 2004/05:U315 yrkande 16.

Ställningstagande

FN måste spela en mycket mer aktiv roll än i dag för att främja fred, säkerhet och nedrustning. Världsorganisationen måste i större utsträckning förebygga krig och utveckla olika former av agerande för att förebygga och förhindra konflikter och för att avsluta sådana. Om konflikter bryter ut måste FN kunna arbeta med fler fredsskapande verktyg än i dag.

Icke-våldsprincipen måste vara den huvudprincip som all konflikthantering utgår från. I enstaka fall, då alla möjligheter till fredlig konflikthantering är uttömda, kan militära ingripanden genomföras. Detta får dock endast ske i FN-regi.

USA tog initiativet över världspolitiken efter terrorattackerna den 11 september 2001. Därefter har den amerikanska politiken präglats av unilateralism på temat ”de som inte är med oss är emot oss”, vilket tagit sig en rad olika uttryck. Internationella avtal om allt från miljö till krigstribunaler värderas utifrån ett sådant förenklat synsätt.

Ett exempel gäller det amerikanska motståndet mot den internationella brottmålsdomstolen, ICC. I fråga om den har USA förklarat att man inte avser att ratificera Romstadgan, som ligger till grund för domstolen.

Jag anser att den svenska regeringen och världssamfundet kraftfullt bör verka för att USA skall ratificera Romstadgan om den internationella brottmålsdomstolen.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U335 yrkande 2 och 2004/05:U260 yrkande 7.

6. Specifika konventioner, ratificeringar etc. (punkt 5) (fp, c)

av Birgitta Ohlsson (fp), Cecilia Wikström (fp) och Annika Qarlsso (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L295 yrkande 20 och 2004/05:So604 yrkande 16 samt avslår motionerna 2003/04:U255 yrkande 3, 2003/04:U278 yrkande 3, 2004/05:U10 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U11 yrkandena 7 och 15, 2004/05:U225 yrkande 17, 2004/05:U252, 2004/05:U257 yrkande 1, 2004/05:U283 yrkande 2 och 2004/05:A321 yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Rätten att älska vem man vill oberoende av kön borde erkännas som en mänsklig rättighet. Även om det finns ett motstånd från många länder mot att anta en FN-konvention som säkerställer homo-, bi- och transpersoners likaberättigande och frihet från diskriminering bör Sverige arbeta för detta. Ett sådant arbete är i sig opinionsbildande och attitydpåverkande.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2004/05:L295 yrkande 20 och 2004/05:So604 yrkande 16.

7. Specifika konventioner, ratificeringar etc. (punkt 5) (v)

av Alice Åström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U257 yrkande 1 samt avslår motionerna 2003/04:U255 yrkande 3, 2003/04:U278 yrkande 3, 2004/05:L295 yrkande 20, 2004/05:U10 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U11 yrkandena 7 och 15, 2004/05:U225 yrkande 17, 2004/05:U252, 2004/05:U283 yrkande 2, 2004/05:So604 yrkande 16 och 2004/05:A321 yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Enligt Amnesty International är homosexualitet förbjuden i 70 länder och i vissa av dessa är homosexualitet dessutom belagd med dödsstraff.

Det internationella samfundet bör, för att förverkliga principen om alla människors lika värde, enas om en internationell konvention om avskaffande av all diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. En sådan konvention skulle bidra till att placera frågan om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners mänskliga rättigheter på den internationella

dagordningen och skulle därigenom utgöra ett stöd för krafter i olika länder som vill motverka förtryck på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U257 yrkande 1.

8. Specifika konventioner, ratificeringar etc. (punkt 5) (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U10 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U252 och 2004/05:A321 yrkande 2 samt avslår motionerna 2003/04:U255 yrkande 3, 2003/04:U278 yrkande 3, 2004/05:L295 yrkande 20, 2004/05:U11 yrkandena 7 och 15, 2004/05:U225 yrkande 17, 2004/05:U257 yrkande 1, 2004/05:U283 yrkande 2, 2004/05:So604 yrkande 16 och 2004/05:A321 yrkande 4.

Ställningstagande

Sverige har ännu inte ratificerat ILO:s konvention 169 om ursprungsfolk. Därmed minskar Sveriges trovärdighet som förespråkare för de mänskliga rättigheterna och ursprungsfolkens rättigheter. Det är angeläget med en snar ratifikation såväl av detta skäl som för att ge samernas hävdvunna rättigheter ett legitimt uttryck.

Vid utarbetandet av FN-konventionen från 1990 om skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter deltog svenska företrädare aktivt. Sverige har dock inte ratificerat konventionen som, med vissa undantag, skall reglera grundläggande rättigheter för alla som arbetar i ett annat land än det egna, oavsett om de berörda personerna har giltiga dokument eller inte. Jag anser att Sverige snarast bör ratificera den aktuella konventionen.

Genderfrågor bör högprioriteras i FN:s reformarbete. De svenska insatserna för ett genomförande av säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) måste intensifieras.

Bland annat i anslutning till arbetet i FN:s kvinnokommission har diskussionen om männens ansvar för jämställdhet kommit i gång inom FN-systemet. Sverige bör även i fortsättningen driva dessa frågor med kraft och aktivt arbeta för att en världskonferens om mansrollen anordnas i FN-regi.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U10 yrkandena 11 och 14, 2004/05:U252 och 2004/05:A321 yrkande 2.

9. Länder och regioner m.m. (punkt 6) (m, fp, kd, c)

av Holger Gustafsson (kd), Birgitta Ohlsson (fp), Ewa Björling (m), Björn Hamilton (m), Cecilia Wikström (fp), Henrik S Järrel (m) och Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U11 yrkandena 12 och 13 och 2004/05:U324 samt avslår motionerna 2002/03:U206 yrkande 4, 2002/03:U249 yrkande 4, 2004/05:U229, 2004/05:U267 yrkande 7, 2004/05:U307 yrkande 3 och 2004/05:U315 yrkande 3.

Ställningstagande

Östafrika/Afrikas horn och Stora sjöregionen är svårt sargade av svält och krig och områdena kan karaktäriseras som krutdurkar, där fattigdom och diktatur kan tjäna som grogrund för terrorism. Dessutom påverkas utveckling och stabilitet i närliggande regioner.

Vi förespråkar en Marshallplan för demokratisering och utveckling i de nämnda regionerna. Planen skall vara utformad i samma anda som den plan som skapades för stöd och uppbyggnad av krigsdrabbade europeiska länder efter andra världskriget. Sveriges roll som pådrivare av en utveckling mot demokrati i de berörda afrikanska staterna kan inte nog understrykas.

FN har för länge sedan kallat Darfur för världens största humanitära katastrof, men saknar förmåga att agera kraftfullt där. Vi anser att det behövs ett kraftigt förstärkt europeiskt stöd till Afrikanska unionens övervakningsmission i Darfur och att Sverige bör delta med truppbidrag i en sådan insats.

Sveriges regering bör enligt vår uppfattning verka för att Taiwan skall kunna delta i och bidra till verksamheten inom FN och dess underorgan, exempelvis i WHO:s arbete med smittskydd. Den demokratiskt valda regeringen i Taiwan representerar 23 miljoner invånare som i dagsläget saknar inflytande inom ramen för FN. Vi anser att detta förhållande måste ändras.

Kina ser Taiwan som en kinesisk provins som måste återförenas med fastlandet, detta trots att Taiwan i praktiken varit självständigt i drygt 50 år. Under denna period har en successiv demokratisering ägt rum i Taiwan parallellt med en anmärkningsvärd ekonomisk utveckling. Kina är en diktaturstat som fortfarande har arbetsläger, använder tortyr, avrättar i särklass flest medborgare och förvägrar sina medborgare religions- och yttrandefrihet.

Den svenska regeringen måste upphöra med att visa undfallenhet mot den kinesiska maktpolitiken och påverka EU att göra detsamma. Sveriges linje måste vara att Taiwans medborgare har rätt att vara företrädare inom FN. Taiwan har rätt till större likabehandling i det internationella systemet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U11 yrkandena 12 och 13 och 2004/05:U324.

10. Terrorism, rättssäkerhet och sanktioner (punkt 8) (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U10 yrkande 8 samt avslår motionerna 2002/03:Ju278 yrkande 4, 2002/03:U249 yrkande 6, 2004/05:U10 yrkande 9, 2004/05:U11 yrkande 14 och 2004/05:U318 yrkande 3.

Ställningstagande

Kampen mot terrorismen får på inga villkor föras med medel som äventyrar de värden som terrorismen hotar. Civila och politiska fri- och rättigheter och individers rättssäkerhet får inte bli lidande.

USA har haft alltför stort inflytande på den terrorlista som säkerhetsrådet beslutat om och som anger vem som skall klassas som terrorist. I stället skulle enskilda länder kunna lämna rapporter om sina dokumenterade terroristmisstänkta. Regeringen bör kraftfullt verka för avskaffande av den ordning där USA tillåts vara första uppgiftslämnare till FN:s lista.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U10 yrkande 8.

11. Hälsfrågor och sociala frågor m.m. (punkt 9) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U12 yrkande 9 samt avslår motionerna 2004/05:U10 yrkandena 10 och 12, 2004/05:U11 yrkandena 8 och 18, 2004/05:U233, 2004/05:U243 och 2004/05:U280 yrkandena 3, 5 och 7.

Ställningstagande

Den socialdemokratiska regeringen är generellt sett starkt positiv till FN, har stor tilltro till världsorganisationens förmåga att fatta lämpliga beslut och brukar vanligen beakta majoritetsbeslut där.

Därför är det förvånande att regeringen reserverade sig när generalförsamlingen strax före julen 2004 i en resolution framhöll familjens centrala betydelse för samhället i Dohadeklarationens anda. Vi anser att regeringen bör ta intryck av att en majoritet i generalförsamlingen ställt sig bakom Dohadeklarationen, vilken undertecknats av ca 150 nationer.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U12 yrkande 9.

12. Hälsofrågor och sociala frågor m.m. (punkt 9) (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:U10 yrkande 10 och 2004/05:U280 yrkande 3 samt avslår motionerna 2004/05:U10 yrkande 12, 2004/05:U11 yrkandena 8 och 18, 2004/05:U12 yrkande 9, 2004/05:U233, 2004/05:U243 och 2004/05:U280 yrkandena 5 och 7.

Ställningstagande

Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har största betydelse och ett målmedvetet arbete på dessa områden är avgörande för möjligheterna att nå FN:s millenniemål. Det är därför starkt oroande att reaktionära krafter världen över söker avföra dessa frågor från den internationella dagordningen.

Sverige har en hög profil i frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och är den största bidragsgivaren till FN:s familjeplaneringsorgan UNFPA. Även i fortsättningen måste Sverige prioritera detta område.

I en tid då ekonomin och marknaderna i allt större utsträckning blivit globala är det viktigt att politiken används till att skapa globala regler. Det finns redan i dag en rad internationella överenskommelser om miljö och mänskliga rättigheter. Ansvar för att dessa följs bör inte bara åligga staterna utan också storföretagen. Därför bör nya initiativ tas till bindande FN-regler för transnationella företag. Jag anser att Sverige bör vara pådrivande både inom EU och på det internationella planet för att FN skall utarbeta sådana regler.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2004/05:U10 yrkande 10 och 2004/05:U280 yrkande 3.

13. Miljörelaterade frågor m.m. (punkt 10) (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:U12 yrkande 10 samt avslår motionerna 2003/04:U336 yrkande 1, 2004/05:U10 yrkandena 13 och 15, 2004/05:U219 yrkande 9 och 2004/05:U311 yrkande 5.

Ställningstagande

En majoritet av generalförsamlingens medlemmar har i mars 2005 förespråkat ett förbud mot alla former av kloning. Därigenom har man satt en internationell standard som anger att mänskligt liv inte i något syfte – varken för forskning eller för terapi – får skapas genom kloning. Vi beklagar att den svenska regeringen på semantiska grunder gick emot generalförsamlingens beslut. Vi kristdemokrater anser att stamcells forskning skall vara tillåten under förutsättning att den sker med s.k. adulta stamceller.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2004/05:U12 yrkande 10.

14. Miljörelaterade frågor m.m. (punkt 10) (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:U336 yrkande 1 och 2004/05:U10 yrkandena 13 och 15 samt avslår motionerna 2004/05:U12 yrkande 10, 2004/05:U219 yrkande 9 och 2004/05:U311 yrkande 5.

Ställningstagande

Jag vill upprepa Miljöpartiets tidigare förslag om att Sverige skall verka för att FN:s miljöorgan UNEP uppgraderas till ett regelrätt FN-organ och att de olika multilaterala miljöavtalen överordnas Världshandelsorganisationens, WTO, handelsregler.

En övergripande konvention om rätten till vatten bör utarbetas. Visserligen behandlas rätten till vatten i andra konventioner men denna livsviktiga och i dag starkt hotade resurs måste skyddas. Rätten till vatten måste också betraktas som en mänsklig rättighet i sig, detta inte minst med tanke på FN:s millenniemål. Sverige bör verka för att FN fastställer att tillgången till rent

vatten skall vara en uttalad mänsklig rättighet. Vatten måste säkras som en gemensam, fri och global nyttighet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U336 yrkande 1 och 2004/05:U10 yrkandena 13 och 15.

15. FN:s finanser m.m. (punkt 11) (mp)

av Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:U335 yrkande 9 och 2004/05:U260 yrkande 6 samt avslår motionerna 2003/04:U309 och 2004/05:U11 yrkande 4.

Ställningstagande

Alla medlemsländer i FN måste betala sina medlemsavgifter till fullo, i tid och utan villkor. De medlemsstater som inte betalar sin avgift i tid bör inte ha rösträtt i världsorganisationen förrän avgiften betalats. Regeringen bör verka för detta liksom för att USA förmås att betala alla sina skulder gentemot FN med omedelbar verkan och utan särskilda krav.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U335 yrkande 9 och 2004/05:U260 yrkande 6.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Folkrätt m.m. (punkt 4) (v)

av Alice Åström (v).

Den allt starkare betoningen på mänskliga rättigheter och människors rätt till skydd i förhållande till folkrätten är i grunden positiv, men inga lagar eller förordningar stiftas, tolkas eller tillämpas dock i maktpolitiska tomrum.

Folkrätten, de mänskliga rättigheterna och stormaktsintressen

Den internationella rätten, dvs. folkrätten, kan fungera som ett skydd för diktaturer som på ett hänsynslöst och brutalt sätt förtrycker befolkningen och bryter mot de mänskliga rättigheterna. Likafullt har vi kunnat se hur de stormakter som haft stora ekonomiska intressen och som förespråkade respekt för mänskliga rättigheter godtagit dessa diktaturer, samarbetat med och stött dem. Man har i sådana fall med hänvisning till folkrätten förklarat att man inte blandar sig i andra staters inre angelägenheter. I andra sammanhang har vi kunnat se hur samma stormakter med hänvisning till brott mot mänskliga rättigheter intervenerat i andra länder och förklarat att de mänskliga rättigheterna måste gå före folkrätten. Det som betingar vad som skall värderas högst – folkrätten eller de mänskliga rättigheterna – har inte bestämts av någon principiell hållning utan av ekonomiska intressen och maktpolitiska strävanden.

Under senare år har uppfattningar framförts som går ut på att folkrätten står i motsättning till de mänskliga rättigheterna och att det är folkrätten som måste stryka på foten – man måste bryta mot folkrätten för att förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna. Detta synsätt har sin grund i en förenklad syn på förhållandet mellan folkrätt och mänskliga rättigheter.

Det finns även ett samband mellan brott mot folkrätt och brott mot mänskliga rättigheter. I spåren av brott mot folkrätten följer mycket ofta brott mot mänskliga rättigheter även om motivet för brottet mot folkrätten motiverats med skydd av mänskliga rättigheter. Vi har kunnat se det i Kosovo och bombningarna av Jugoslavien. Med hänvisning till MR-brott i Kosovo bombades Jugoslavien. Men det var först efter bombningarna av Jugoslavien som de jugoslaviska militära och paramilitära mördarbanden fick en förevändning att störta in i Kosovo och begå de omfattande övergreppen mot befolkningen och fördriva den.

I Irak har vi kunnat se hur man med hänvisning till Saddam Husseins förbrytelser anfaller landet och skapar ett kaos där det är svårt att se ett slut på det våld och den terror som utbrutit. Dessa och andra interventionskrig löser

inga problem när det gäller mänskliga rättigheter. Krig löser inga problem. De skapar nya problem. Att spela ut folkrätten mot mänskliga rättigheter är sålunda föga konstruktivt.

De stater som, när de finner det lämpligt, har möjlighet att spela ut de mänskliga rättigheterna mot folkrätten på ett sådant sätt att folkrätten hamnar på undantag, är de stormakter som sitter i Förenta nationernas säkerhetsråd. Den maktställning som stormakterna har i säkerhetsrådet innebär en risk för att tolkningen och hanteringen av folkrätten lätt grumlas av egna nationella intressen. Denna risk är särskilt stor om det handlar om stormakter med omfattande internationella ekonomiska intressen. Flera av stormakterna befinner sig även i en beroendeställning när det gäller råvaror från regioner som också utgör konfliktområden, vilket gör att stormaktens ekonomiska intressen inverkar på hur man tolkar och hanterar förhållandet mellan folkrätten och de mänskliga rättigheterna.

Ett särskilt fall där en stormakt tolkade och utnyttjade folkrätten på ett sätt som uppenbart visade att det var egna nationella intressen som låg till grund för ett militärt ingripande var när USA två månader efter angreppet på World Trade Center hänvisade till självförvarsrätten (artikel 51 i FN-stadgan) och gick in i Afghanistan. Men inte nog med det: man tog även till de mänskliga rättigheterna för att rättfärdiga sitt ingripande i Afghanistan. Man sade sig vilja försvara de mänskliga rättigheter – inte minst kvinnornas rättigheter – för vilka man dessförinnan visat mycket ringa intresse. Ställda inför fullbordat faktum godkändes USA:s agerande i efterhand av FN.

Detta sätt att från USA:s sida använda främst de mänskliga rättigheterna och nedprioritera folkrätten oroar naturligtvis de nya stater som uppstått efter avkoloniseringen under förra århundradet. De ser sitt nyvunna oberoende hotat.

Utformningen och sammansättningen av FN:s säkerhetsråd innebär också stora möjligheter för stormakter att söka stöd i folkrätten och nedprioritera de mänskliga rättigheterna. Folkrepubliken Kina, som upplever en kraftfull ekonomisk utveckling och genomgår en omfattande ekonomisk reformprocess och söker utvidga sitt internationella engagemang både politiskt och ekonomiskt, hänvisar ofta till folkrätten och bortser från brott mot mänskliga rättigheter.

Sammanfattning

Hela frågeställningen om förhållandet mellan folkrätt och mänskliga rättigheter, hur dessa rättighetskomplex skall tolkas och hanteras, deformerar alltmer. De grumlas av stormaktens ekonomiska och politiska intressen. Dessa kommer allt tydligare till uttryck i hur stormakterna uppträder och tar ställning i säkerhetsrådet. Detta är ett missförhållande som man måste komma till rätta med vid en reformering av Förenta nationerna och av säkerhetsrådets ställning. En sådan reformering måste behandla de olika rådsmedlemmarnas (såväl de permanenta som de icke-permanent medlemmarnas) möjligheter att

utöva inflytande och frågan om hur förhållandet mellan folkrätt och mänskliga rättigheter skall hanteras.

Trots förekomsten av icke-permanenta medlemmar är de permanenta medlemmarnas inflytande oproportionerligt stort i säkerhetsrådet. Stora delar av världens befolkning är inte företrädna i säkerhetsrådet. En stark kraft som i säkerhetsrådet kunde företräda dem som i dag inte är representerade där skulle sannolikt ha en balanserande inverkan på förhållandet mellan stormakterna och kunde också medverka till en mer välbalanserad hållning när det gäller att hantera det komplicerade förhållandet mellan folkrätten och de mänskliga rättigheterna. En sådan kraft kunde därmed bidra till en fredligare värld.

Avslutningsvis kan sägas att folkrätten och de mänskliga rättigheterna inte kan frikopplas från staters maktförhållanden och maktambitioner. Reformeringen av Förenta nationerna hänger intimt samman med hur man utvecklar tolkningen och hanteringen av förhållandet mellan folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Makt måste omfördelas från de gamla stormakterna till stater som under den nuvarande ordningen har ett ringa inflytande över Förenta nationerna och dess olika institutioner.

2. Länder och regioner m.m. (punkt 6) (v)

av Alice Åström (v).

FN:s generalförsamling antog 1989 en resolution mot rekrytering, användning, finansiering och träning av legosoldater. Frågan om en resolution väcktes främst mot bakgrund av den situation som rådde på den afrikanska kontinenten, vilket också påverkade utformningen av denna. Till följd av den utformning som resolutionen fick avstod Sverige och många andra länder från att stödja denna, även om man i många fall sympatiserade med resolutionen och stödde dess andemening.

Efter att generalförsamlingens resolution antogs 1989 har problemet med legosoldater i krig vuxit ofantligt. I dag sköter vinstdrivande företag en allt större del av säkerhetsarbetet i krigs- och oroshärdar. Dessa vaktbolag fungerar i praktiken som små privatarméer och är ibland kontrakterade av företag och hjälporganisationer men framför allt av regeringar, där USA tillhör de länder som i störst utsträckning anlitar privatsoldater. Bara i Irak finns uppskattningsvis 20 000 privatsoldater. Ungefär en tredjedel av USA:s militärbudget för Irak beräknas gå till privata vaktbolag.

Förekomsten av privatanställda stridande förband och vaktssoldater är problematisk bl.a. på grund av att de i princip inte är ansvariga inför några andra än sina aktieägare. I praktiken går privatsoldaterna nästan utan undantag straffria om de begår brott.

Jag anser att Sverige bör agera skyndsamt och med kraft så att en ny FN-resolution kommer till stånd där ett förbud mot legosoldater förespråkas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2004/05:95 Sverige i Förenta nationerna 2003–2004.

Följdmotioner

2004/05:U10 av Lotta Hedström (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en grundligare redogörelse för sitt agerande kring och sina prioriteringar inför FN:s högnivåmöte.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en skrivelse eller liknande om FN:s framtidsfrågor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sveriges linje i EU om FN:s agerande noga skall tydliggöras och förankras på svensk botten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att verka för att stävja hoten mot NPT-processen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en tydligare framtida struktur för styrkebidrag till FN.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om FN:s terrorlista.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om sanktioner.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att högprioritera SRHR i globala forum under de kommande åren.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ratificera ILO:s resolution 169 om ursprungsfolkens rätt.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att arbeta för nollsvält och en korrekt orsaksanalys av matbrist och hungerproblem.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Unep samt förhållandet mellan WTO:s handelsregler och multilaterala miljöavtal.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om resolution 1325.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en global vattenkonvention.

2004/05:U11 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förnyelse av folkrätten samt att folkrätten bör kompletteras med ett slags nödvärnsrätt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en begränsning av veto och att EU bör ha en gemensam plats bland de permanenta medlemmarna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en utvidgning av säkerhetsrådet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn för att motverka korruption inom FN.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i FN bör intensifiera sitt arbete med att förbättra skyddet för de mänskliga rättigheterna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en reformering av FN:s kommission för mänskliga rättigheter (MRK).
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Sveriges roll som pådrivare i ytterligare ratifikationer av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor (CEDAW) och dess tilläggsprotokoll samt att Sverige skall arbeta för att sprida information om tilläggsprotokollet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att frågan om fri abort bör drivas av Sverige i internationella forum som FN.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om ratificering av barnkonventionen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige enskilt och i FN-sammanhang bör vara pådrivande för att fler stater, inklusive USA och Ryssland, ratificerar Romstadgan.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör utarbeta en strategi för internationella krishanteringsinsatser.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en Marshallplan för Östafrika/Afrikas horn samt Stora sjöregionen.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige bör bidra till en eventuell FN-insats i Darfur.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åtgärder i kampen mot terrorism.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om FN-resolution 1325 och jämställdhet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige skall verka för att fler länder skall uppnå FN:s biståndsmål.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om komplettering av FN:s millenniemål i regeringens rapport om uppfyllandet av dessa mål.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige fortsatt bör låta en större del av biståndet gå till sexuell och reproduktiv hälsa.

2004/05:U12 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en omfattande översyn av FN-systemet i stort, men i första hand biståndsverksamheten och FN:s olika specialorgan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om styrelsearbetet i de olika FN-organen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om rekryteringsprinciperna i de olika FN-organen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om management- och organisationskulturen inom FN.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om rivaliteten mellan olika FN-organ.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om hur ”civil society”, den privata sektorn samt forskningen skall kunna ges ett större formellt inflytande över FN:s arbete.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige bör ta initiativ till en reformering av säkerhetsrådets sammansättning, beslutsregler och vetorätt.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige skall ta initiativ till en uppföljningsmekanism som skall utvärdera hur reformarbetet fortskrider och vilka resurser som uppnåtts.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om generalförsamlingens syn på Dohadeklarationen och familjens betydelse för samhället.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om generalförsamlingens syn på kloning.

Motioner från allmänna motionstiden 2002

2002/03:Ju278 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen inom FN och EU skall kräva att FN:s sanktionskommitté fortsättningsvis arbetar med respekt för FN-stadgan.

2002/03:U206 av Sten Tolgfors (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om flygförbudszonerna i Irak.

2002/03:U249 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige i FN bör kräva att USA och Storbritannien till FN:s säkerhetsråd rapporterar om sin krigföring i Afghanistan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige verkar för att FN framdeles ges resurser så att FN självt förmår leda den operativa verksamheten.

2002/03:U280 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att FN som organisation måste stärkas genom reformer, ökade resurser och ökad politisk vilja för att framgångsrikt kunna arbeta med global krishantering.

Motion väckt med anledning av skr. 2003/04:20

2003/04:U14 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige i FN bör ta initiativ till en ländervis granskning av mänskliga rättigheter och demokrati som årligen skall redovisas och debatteras i FN:s generalförsamling.

Motioner från allmänna motionstiden 2003

2003/04:U201 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i Förenta nationerna kraftfullt skall verka för ett avskaffande av vetorätten i säkerhetsrådet.

2003/04:U203 av Maud Olofsson m.fl. (c):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en reformering av FN:s säkerhetsråd.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att procedurerna för beslutssystemet inom FN bör utvecklas och förstärkas.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag till åtgärder för slagkraftigare FN-insatser.

2003/04:U238 av Henrik von Sydow (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa diktaturers rösträtt i FN.
3. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt driver frågan om ett reformerat FN i enlighet med vad i motionen anförs.

2003/04:U246 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU uttryckligen och kraftfullt stöder FN:s generalsekreterare i dennes strävan att öka FN:s effektivitet och trovärdighet.

2003/04:U255 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att det inrättas ”genderrådgivare” inom FN-systemets samtliga nivåer inom ramen för det konfliktförebyggande och fredsfrämjande arbetet.

2003/04:U274 av Annika Qarlsso (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ta en ledande roll i nedrustningsarbetet.

2003/04:U278 av Eva Flyborg m.fl. (fp, m, c, kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör stödja den rekommendation som lämnats till FN:s säkerhetsråd hösten 2002 om att inrätta en internationell kommission om våld mot kvinnor.

2003/04:U285 av Viviann Gerdin m.fl. (c, m, fp, kd, v, mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att genderfrågor blir en stående punkt på säkerhetsrådets agenda.

2003/04:U292 av Sten Tolgfors (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en modernisering av FN-stadgan.

2003/04:U309 av Mikael Oscarsson och Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom ramen för sitt engagemang i FN tar initiativ till ett gemensamt agerande för att upprätta och modernisera FN:s gemensamma salar och sammanträdesrum.

2003/04:U329 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN:s säkerhetsråd bör reformeras bl.a. genom att ett konvent av oberoende personer med folkligt mandat sammankallas.

2003/04:U335 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN borde få utvidgat mandat för att kunna agera militärt i samband med medverkan i fredsbevarande styrkor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige sluter upp bakom generalsekreterarens ansatser att förändra och stärka FN.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frivilligorganisationer ges konsultativ status i generalförsamlingen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN skall erbjuda de frivilliga organisationerna ett partnerskap som omfattar rätten till information, former för inflytande samt koordinering.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en reformering av säkerhetsrådet med avseende på dess sammansättning, antal stater och för ett borttagande av vetorätten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det totala ansvaret för medlemskapsprocessen bör ligga hos generalförsamlingen, liksom nominering och val av generalsekreterare.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att generalförsamlingen återigen bör ges det totala budgetansvaret för verksamheten.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla medlemsländer i FN måste betala sina medlemsavgifter till fullo, i tid och utan villkor.

2003/04:U336 av Lotta N Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillgången till rent vatten skall vara en uttalad mänsklig rättighet och att Sverige bör verka för att detta fastställs i FN.

2003/04:U348 av Alf Svensson m.fl. (kd):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen, inom EU-kretsen eller tillsammans med de nordiska regeringarna, snarast initierar en omfattande översyn av hela FN-arbetet generellt, och dess biståndsverksamhet i synnerhet.

Motioner från allmänna motionstiden 2004

2004/05:L295 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en FN-konvention mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

2004/05:U204 av Sten Tolgfors (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige alltid skall driva värdet av demokrati och mänskliga rättigheter i internationella relationer.

2004/05:U210 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i internationella sammanhang verkar för att de mänskliga rättigheterna lyfts fram i folkrätten.

2004/05:U216 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en reformering av FN-systemet.

2004/05:U219 av Maud Olofsson m.fl. (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förändra FN-stadgan.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att Sverige aktivt arbetar för att alternativ förnybar energiförsörjning förs upp på FN:s dagordning i arbetet för en fredligare värld.

2004/05:U221 av Sten Tolgfors (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en reformering av FN-stadgan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vetorätten och principerna i FN-stadgan.

2004/05:U223 av Sten Tolgfors (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en modernisering av FN-stadgan.

2004/05:U225 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör intensifiera sitt arbete med att både försvara och förbättra skyddet för de mänskliga rättigheterna dels genom de internationella organisationer där Sverige bereds möjlighet att påverka, såsom exempelvis FN, EU, OSSE, Europarådet och Världsbanken, dels genom Sveriges bilaterala samarbete med andra länder.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör gå i spetsen för en fortsatt förnyelse av folkrätten så att den entydigt blir ett stöd, inte ett hinder, för enskilda individers grundläggande rättigheter.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör driva på så att fler stater, inklusive USA och Ryssland, ratificerar Romstadgan om den permanenta internationella brottmålsdomstolen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtal av amerikanska medborgare i den permanenta internationella brottmålsdomstolen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en omarbetning av FN:s konvention mot rasdiskriminering.

2004/05:U229 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i FN agerar för att få till stånd en ny resolution mot användandet av legosoldater.

2004/05:U233 av Ewa Björling (m):

Riksdagen beslutar att rikta specifika polioutrotningsanslag inom ramen för de anslag Sverige förmedlar till WHO samt att utöka informationen angående polio vaccination till u-länder i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:U235 av Barbro Hietala Nordlund och Anneli Särnblad (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att utveckla möjligheter för ungdomars politiska inflytande på internationell nivå.

2004/05:U239 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU har ett stort ansvar för att FN:s auktoritet hävdas när det gäller tillsynen av respekten för de mänskliga rättigheterna.

2004/05:U242 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de två principerna om respekt för de mänskliga rättigheterna och demokrati skall inbegripas i FN:s millenniemål.

2004/05:U243 av Torsten Lindström och Olle Sandahl (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om svenskt deltagande i UN University.

2004/05:U252 av Ulf Holm m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige skall ratificera FN:s konvention för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter som antogs av FN:s generalförsamling den 18 december 1990.

2004/05:U257 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN-sammanhang bör verka för en FN-konvention om avskaffande av allt slags diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

2004/05:U260 av Lotta Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige genom FN och EU måste verka för att USA inte missbrukar sin militära och ekonomiska överlägsenhet för att påverka det folkrättsliga regelverket, internationella överenskommelser eller FN-chartern på ett negativt sätt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen och världssamfundet bör förmå USA att betala alla sina skulder gentemot FN med omedelbar verkan och utan särskilda krav.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen och världssamfundet bör förmå USA att ratificera avtalet och den permanenta internationella brottmålsdomstolen ICC.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen och världssamfundet bör förmå USA att upphöra

med sin unilaterala utrikespolitik och bli en fullvärdig medlem inom FN – med rättigheter och skyldigheter.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen och världssamfundet bör förmå USA att underteckna alla stora FN-konventioner om mänskliga rättigheter, bl.a. barnkonventionen och kvinnorättskonventionen CEDAW.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen och världssamfundet bör förmå USA att upphöra att ge ekonomiskt och militärt stöd till länder som befinner sig i militära konflikter och som inte garanterar sina medborgare grundläggande demokratiska fri- och rättigheter.

2004/05:U267 av Agne Hansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den preventiva diplomatins instrument måste förfinas, sanktionsinstrumentet vässas, regionaliseringen öka och FN:s beslutsformer effektiviseras för att möta hoten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förstärkt samarbete mellan FN och regionala organisationer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN och Afrikanska unionen bättre bör samordna sina planer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att vetorätten i FN:s säkerhetsråd avskaffas och att rådet breddas och görs mer representativt.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en grundläggande respekt för mänskliga rättigheter och folkrätten bör vara ett krav på varje land som gör anspråk på att få leda FN-organ.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regionala strukturer även kan vara ett sätt att sammanföra resurser och maximera effekten på stabilisering, som t.ex. regionala utbildningscentrum för fredsfrämjande.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om större koordination och mer transparent beslutsprocess mellan FN och regionala organisationer.

2004/05:U268 av Alice Åström m.fl. (v):

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att om Sverige fortsättningsvis skall understödja humanitära insatser i FN:s regi skall det finnas tydliga garantier för att en svensk FN-trupp inte kan blandas samman med USA-alliansens stridande förband.

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN och EU bör verka för att FN-trupper med uppgift att skydda humanitära insatser inte består av förband som haft uppgifter som stridande trupp.

2004/05:U280 av Lotta Hedström m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att driva på arbete med de s.k. Human rights norms of business.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mänskliga rättigheter enligt FN-konventionerna redan i dag bör betraktas som gällande för företag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att även andra intressenter än fack och näringsliv bör bjudas in att delta i Nationella kontaktpunkten, vilken har till uppgift att följa upp anmälningar under OECD:s riktlinjer.

2004/05:U283 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen kraftfullt skall verka för att stoppa all form av handel med barnarbetare inom ramen för EU och ILO.

2004/05:U304 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU uttryckligen och kraftfullt stöder FN:s generalsekreterare i dennes strävan att öka FN:s effektivitet och trovärdighet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall verka för att respekt för de mänskliga rättigheterna och demokrati uttryckligen inbegrips i FN:s millenniemål.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall kräva att en översikt av brott mot de mänskliga rättigheterna och demokrati redovisas ländervis och debatteras i FN:s generalförsamling varje år.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en EU-representation i säkerhetsrådet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall verka för att principen om statssuveränitet inte får vara överordnad andra viktiga principer som folkmord, folkfördrivning och andra grova och systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall verka för att FN:s stadga förtydligas så

att kamp mot folkmord och folkfördrivning kodifieras som grund för humanitär intervention.

2004/05:U305 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU i sina förbindelser med andra länder och i FN i större utsträckning skall värna och framhäva demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna som grund för samhällelig utveckling.

2004/05:U307 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN nu skall fokusera på fred i Afrika och omedelbart prioritera fredsfrämjande insatser samt att FN och EU skall stödja utvecklingen av en afrikansk freds- och säkerhetsordning.

2004/05:U308 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett ökat samarbete mellan regeringar, FN-systemet och det civila samhället för en ökad global jämlikhet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnors utsatta situation i krig kräver ökad uppmärksamhet av FN och andra internationella organ samt att kvinnor på flykt skall få särskilt skydd mot sexuella övergrepp och våld i flyktinglägren.

2004/05:U311 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bildandet av en världsmiljöorganisation (WEO).

2004/05:U314 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige har ett särskilt ansvar för att genomföra nödvändiga reformer i FN:s organisation och beslutsstrukturer.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att självförsvarsrätten måste analyseras och definieras ur ett internationellt perspektiv.

2004/05:U315 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om initiativ till en internationell FN-konferens för att främja förståelse mellan konfliktområdets kulturer och religioner.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen verkar för att folkrättsliga principer upprättas för s.k. humanitära interventioner.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förutsättningarna för en permanent internationell brottmålsdomstol och universiell jurisdiktion utreds.

2004/05:U318 av Staffan Danielsson och Annika Qarlsso (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU och FN skall arbeta för att starka manifestationer mot de barbariska terrorhandlingarna i världen.

2004/05:U324 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sveriges regering i FN verkar för att Taiwan skall kunna delta i och bidra till FN och dess underorganisationer.

2004/05:U334 av Christin Hagberg och Michael Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i sin utrikespolitik bör främja ett världssamfund byggt på förvärldsligade principer, mänskliga rättigheter och religionsfrihet och, som ett led i detta, minska religiösa organisationers inflytande över internationell politik, framför allt i internationella organ som FN.

2004/05:U335 av Yilmaz Kerimo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges agerande för FN:s roll och utveckling.

2004/05:So604 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN bör arbeta för antagande av en konvention som erkänner likaberättigande och frihet från diskriminering för homo- och bisexuella samt transpersoner som en mänsklig rättighet.

2004/05: MJ510 av Anita Brodén m.fl. (fp, kd, c, mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en skyldighetsförklaring som ett komplement till FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna.

2004/05:A321 av Ulf Holm m.fl. (mp):

2. Riksdagen begär att regeringen aktivt skall arbeta för att en världskonferens om mansrollen anordnas i FN:s regi.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella sammanhang med ökad kraft skall lyfta fram dels nödvändigheten av en förändrad mansroll, dels vikten av att mäns användning av våld problematiseras.